

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Letnik 60

28. julij 2017

Vsebina

I Resolucije, priporočila in mnenja

MNENJA

Evropski ekonomsko-socialni odbor

525. plenarno zasedanje EESO 26. in 27. aprila 2017

2017/C 246/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Ženske in promet – platforma za spremembe (raziskovalno mnenje na zaprosilo Komisije)	1
2017/C 246/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Digitalizacija in inovativni poslovni modeli v evropskem finančnem sektorju ter njihove posledice na zaposlovanje in potrošnike (mnenje na lastno pobudo)	8

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

525. plenarno zasedanje EESO 26. in 27. aprila 2017

2017/C 246/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe Sveta (EU) št. 560/2014 z dne 6. maja 2014 o ustanovitvi Skupnega podjetja za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase (COM(2017) 68 final – 2017/0024 (NLE))	18
2017/C 246/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o kontroli gotovine, ki se vnaša v Unijo ali iznaša iz nje, in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1889/2005 (COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD))	22
2017/C 246/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) ter spremembi uredb (EU) št. 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/794 in (EU) 2016/1624 (COM(2016) 731 final 2016-357-COD)	28

2017/C 246/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o upravljanju energetske unije, spremembi Direktive 94/22/ES, Direktive 98/70/ES, Direktive 2009/31/ES, Uredbe (ES) št. 663/2009, Uredbe (ES) št. 715/2009, Direktive 2009/73/ES, Direktive Sveta 2009/119/ES, Direktive 2010/31/EU, Direktive 2012/27/EU, Direktive 2013/30/EU in Direktive Sveta (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 (COM(2016) 759 <i>final</i> – 2016/0375/(COD)) . . .	34
2017/C 246/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti (COM(2016) 761 <i>final</i> – 2016/0376 (COD))	42
2017/C 246/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2010/31/EU o energetske učinkovitosti stavb (COM(2016) 765 <i>final</i> – 2016/0381 (COD))	48
2017/C 246/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (prenova) (COM(2016) 767 <i>final</i> – 2016/0382 (COD))	55
2017/C 246/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Čista energija za vse Evropejce (COM(2016) 860 <i>final</i>)	64
2017/C 246/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog novega evropskega soglasja o razvoju „Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost“ (COM(2016) 740 <i>final</i>)	71

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

525. PLENARNO ZASEDANJE EESO 26. IN 27. APRILA 2017

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Ženske in promet – platforma za spremembe
(raziskovalno mnenje na zaprosilo Komisije)**

(2017/C 246/01)

Poročevalka: **Madi SHARMA**

Zaprosilo	Evropska komisija, 13. 10. 2016
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	148/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ima obsežne izkušnje z delom na področju politik v sektorju prometa, v zadnjem času pa se posveča vidiku spola v tem sektorju, ki tradicionalno velja za moškega (glej mnenje TEN/573 o *ženskah in prometu*)⁽¹⁾. Kot institucija EU, ki zastopa civilno družbo, po strokovni plati pozna dialog z deležniki in posvetovanje o zakonodajnih ukrepih.

1.2 EESO se zaveda, da so deležniške platforme uspešni forumi za doseganje sprememb, če:

- omogočajo izmenjavo dobrih praks med različnimi institucijami, podjetji in združenji, ki se soočajo s podobnimi izzivi,
- deležnikom omogočajo, da prevzamejo odgovornost in se spoprimejo z izzivi;
- obravnavajo temeljne vzroke izzivov,

⁽¹⁾ UL C 383, 17.11.2015, str. 1.

- delujejo na podlagi ciljev SMART (specifični, merljivi, dosegljivi, realistični in časovno določeni),
- pripravljajo z dokazi utemeljene dejavnosti, namenjene nadaljnjemu razširjanju,
- razvijajo orodja in vire, ki jih lahko prevzamejo tudi drugi,
- se platforme na evropski ravni prenašajo tudi na nacionalno in celo regionalno raven ter tako obravnavajo podobne izzive v državah članicah,
- zbirajo informacije o pobudah iz drugih sektorjev, ki se soočajo s podobnimi vprašanji.

1.3 EESO predlaga ustanovitev platforme EU za spremembe (v nadaljevanju: platforma), s katero bi obravnavali **enakost spolov v sektorju prometa**, pri čemer bi bilo najprej v ospredju povečanje **zaposljivosti žensk v tem sektorju**. Ta prvotni cilj bi lahko pozneje dopolnili z vključitvijo žensk kot uporabnic. Pojem promet se nanaša na zračni, pomorski, cestni in železniški promet, celinsko plovbo in logistiko. V platformo bi lahko bili med drugim včlanjeni predstavniški organi pripravljavcev politik z ravni EU in držav članic, predstavniki sektorja prometa, njegovi sindikati, mediji, organizacije potnikov in nevladne organizacije, ki so se pripravljene zavezati konkretnim ukrepom za odpravljanje neenakosti spolov v sektorju prometa.

1.4 EESO bi izvajanje politik, ki upoštevajo vidik spola, podpiral z določitvijo jasnih ciljev: referenčnim okvirom in opredeljenim področjem delovanja, vključno s kazalniki, ki jih bodo razvili člani ob ustanavljanju platforme. Tako bi nastal model partnerskega dela in usklajenega delovanja deležnikov iz sektorja, s katerim bi lahko nove pobude razširjali po Evropi.

1.5 EESO predlaga, da platforma ohrani svojo prožnost in prilagodljivost pri vseh sektorskih vidikih kakor tudi na ravni politik. Vztrajati je treba na preglednosti in odgovornosti njenih članov ter delovanja. Spremljanje, ocenjevanje in letni pregledi so bistveni za verodostojnost in uspešnost platforme.

1.6 Platforma je lahko uspešna samo, če bodo njeni člani v celoti prevzeli svojo odgovornost, zato EESO predlaga, da je prisotna tudi v spletu. Tako bi bili na njenih straneh navedeni člani in njihove dejavnosti, gostila pa bi tudi podatkovno zbirko o ukrepih, priporočilih, spremljanju in ocenjevanju, da jih bodo lahko posnemali tudi drugi ali jih uporabili kot vir informacij.

2. Ozadje

2.1 V sektorju prometa je zaposlenih izrazito malo žensk. Leta 2013 je bilo v EU 78 % zaposlenih v prometu moškega spola. Bistveno je privabiti več žensk in tako po spolu bolj uravnotežiti ta sektor, da bo prijaznejši do uporabnikov. S tem bi se hkrati odpravilo pomanjkanje delovne sile in rešili izzivi na tem področju (tretjina zaposlenih v prometu je starejših od 50 let).

2.2 EESO je 1. julija 2015 sprejel raziskovalno mnenje o ženskah v prometu ter se udeležil dogodka, ki sta ga v zvezi s tem aprila 2016 organizirali komisarki Bulc in Jourova. GD MOVE je nato opravil različna posvetovanja s skupinami strokovnjakov, ki so razpravljale o aktualnih izzivih in priporočilih. Predstavniki EESO je predstavil zamisel o ustanovitvi platforme za spremembe, ki ga je Evropska komisija podprla kot dober način za spodbujanje konkretnih in prepoznavnih ukrepov za enakost spolov na področju prometa. Podpredsednik Evropske komisije Frans Timmermans je v pismu z dne 13. oktobra 2016 navedel, da bi lahko takšno platformo ustanovili v drugi polovici leta 2017 na skupnem dogodku EESO in Komisije.

3. Platforma za spremembe

3.1 Evropska komisija ima na voljo številna orodja in dejavnosti za posvetovanje z deležniki. Platforma za spremembe bi lahko temeljila na prostovoljnih in konkretnih merljivih ukrepih, s katerimi bi se spodbujali cilji, zaradi katerih bi bila ustanovljena. Podobna platforma za primerjavo je platforma GD SANTE za prehrano, telesno dejavnost in zdravje.

3.2 EESO zato GD MOVE predlaga ustanovitev deležniške platforme na ravni EU, s katero bi bilo mogoče uresničiti na ukrepih temelječe zaveze za **povečanje možnosti zaposlovanja za ženske in enakost spolov v sektorju prometa**, da bi bile ženske bolj vključene in da bi ustvarili višjo gospodarsko, družbeno in trajnostno rast, pri čemer:

- bi njeni člani delovali po vnaprej določenih merilih glede imenovanja in ravnanja,
- bi bili njeni ukrepi opredeljeni v skladu s cilji in področjem delovanja, ki bi jih na začetku določili člani platforme,
- bi se njene zaveze spremljale, ocenjevale in objavljale, s čimer bi se širila izmenjava informacij.

3.3 EESO predlaga, da GD MOVE pri ustanavljanju platforme sprva nameni pozornost naslednjim korakom in elementom (ki so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju):

- I. faza I – priprava – opredelitev ustreznih zainteresiranih deležnikov, ki bi sodelovali v platformi, in začetek dialoga za opredelitev interesa, glavnih ciljev, referenčnega okvira in področja delovanja.
- II. faza II – razvoj – priprava osnutkov, ki bodo predloženi v odobritev, v sodelovanju z deležniki: listina o sodelovanju, referenčni okvir, področje delovanja in cilji; sledila bi opredelitev časovnega okvira, morebitnih sredstev, osebja v tajništvu in podpornih orodij IT.
- III. faza III – izvajanje – organizacija otvoritvenega dogodka, ki bi se ga udeležil komisar, pristojen za platformo, na katerem bi se člani dogovorili o opredelitvah, pogojih in področju delovanja ter podali oprijemljiva priporočila za ukrepe; razprava o ciljnih SMART, kazalnikih, komuniciranju, ki upošteva vidik spola, spremljanju, ocenjevanju, objavljanju in razširjanju informacij.
- IV. faza IV – trajnostnost – opredelitev kazalnikov, konkretnih ciljev, sprotnih virov, letnega pregleda in mehanizmov sporočanja povratnih informacij; opredelitev načinov za ohranitev zavez in vključitev dodatnih partnerjev.

4. Vloga institucij EU

4.1 Ob prizadevanjih predsednika Junckerja za rast in delovna mesta je malteško predsedstvo določilo enakost spolov za eno od svojih prednostnih nalog. Platforma bi lahko dopolnjevala običajno oblikovanje politik z mehanizmom, ki ima evropsko dodano vrednost in je posebej osredotočen na en sam izziv EU, tj. **enakost spolov za več priložnosti v evropskem sektorju prometa**. S tem ozkim poudarkom bi pridobili ustrezne deležnike, ki se sicer morda ne bi povezali z Evropsko komisijo. Platforma bi torej lahko dopolnjevala delo institucij EU.

4.2 Zelo pomembno je, da ima GD MOVE pri tem vodilno vlogo in da komisar, pristojen za platformo, podpre njeno delovanje, denimo z udeležbo na njeni otvoritvi in nasploh na njenih sejah. Tako bodo člani platforme povabilo k opravljanju te naloge dojemali kot čast, čeprav bodo svoje zaveze uresničevali prostovoljno. Zato so razpoložljivost in stiki z vodstveno ekipo GD MOVE odločilnega pomena. Pomembno je tudi, da se institucije EU ravno tako zavežejo k predlaganju ciljnih ukrepov, če želijo postati članice platforme.

4.3 Institucije EU in predstavniki ministrstev za promet (države članice) imajo ključno vlogo pri razširjanju najpomembnejših ugotovitev v državah članicah. EESO bi zato priporočil ustanovitev skupine na visoki ravni, s čimer bi vladam in njihovim oblikovalcem politik omogočili pregled, ustvarili mehanizem za razširjanje dobrih praks, okrepili partnersko delo ter izboljšali povezave med oblikovalci politik in platformo. Če bi se ti deležniki odločili tudi za članstvo v platformi, bi se morali ravno tako zavezati k izvajanju konkretnih ukrepov.

4.4 Stališče EESO je, da bi bil za delovanje platforme odgovoren GD MOVE. Ta bi dodeljeval proračunska sredstva, osebje v tajništvu in nekatere vire. Druge institucije EU bi lahko predlagale deležnike iz svojih omrežij ter zagotavljale sejne prostore, prevajalske storitve in tolmačenje. Nadomestno financiranje bi se morda lahko zagotavljalo iz virov članov platforme.

4.5 Velik strošek bodo osrednje komunikacijsko orodje, spletišče ter podatkovna zbirka, vključno z vzdrževanjem. Različni organi EU so že razvili takšne spletne vire, zato menimo, da bi GD MOVE lahko prilagodil katero od obstoječih predlog.

5. Članstvo

5.1 Platforma ne bi smela biti „debatni krožek“, saj gre za proces, v okviru katerega naj bi se deležniki srečevali ter razpravljali o izzivih in priložnostih za ženske v sektorju prometa ter se nato zavezali k preverljivim ukrepom. S poznavanjem kategorije deležnikov, iz katere prihajajo člani, bo mogoče lažje opredeliti njihovo morebitno zainteresiranost in vpliv. Tisti z največjim zanimanjem se neposredno soočajo z aktualnimi izzivi v sektorju.

5.2 V platformo bi lahko bili včlanjeni naslednji deležniki z evropske in državne ravni: industrija, združenja MSP, sindikati (socialni partnerji), vključno s posebnimi predstavniškimi organizacijami žensk, javne uprave, vključno s tistimi, ki lahko vplivajo na nabavo in javna naročila, kot je Evropska banka za obnovo in razvoj, nevladne organizacije, vključno s krovno organizacijo za zaščito pravic in enakosti žensk, mediji, možganski trusti, univerze in raziskovalne ustanove.

5.3 Poleg tega bi lahko razmislili o občasni vključitvi oseb, ki sodelujejo pri pripravi zavez, a morda nimajo naziva članice platforme, ter odločevalcev in vplivnih oseb, vključno z institucijami EU in predstavniki držav članic oziroma javnih organov.

5.4 Članstvo v platformi bi moralo biti brezplačno, za včlanitev pa bi veljala nekatera merila in referenčni okvir. Nadomestila za izvajanje dejavnosti članov oziroma stroške, ki bi nastali zaradi članstva v platformi, sprva ne bi bila predvidena.

5.5 Za članstvo bi morala veljati naslednja načela:

- vključujoče sodelovanje,
- preglednost, odprtost in odgovornost,
- sprejemanje razlik in spoštovanje sorazmernosti,
- uporaba ciljev SMART za večjo usklajenost.

6. Okvirni cilj in področje delovanja platforme

6.1 Splošni cilj platforme bi lahko bil okrepi sodelovanje žensk in izboljšati enakost spolov v sektorju prometa. To bi dosegli z izboljšanjem priložnosti za ženske, za podjetja v lasti žensk in za ženske na vodstvenih položajih kakor tudi z izboljšanjem pogojev dela za vse v tem sektorju, kar bi se na koncu odrazilo v delovnih mestih, vključujočnosti, inovacijah, trajnostnosti in rasti. Poudarek bi moral biti na enakosti spolov, s čimer bi spodbudili zaposlovanje in odpravili razlike v sektorju. Ta cilj bi lahko med drugim dosegli z boljšo kakovostjo delovnih mest in pogojev dela za vse, posvečanjem pozornosti nadlegovanju in spolnemu nasilju, izboljšanjem razmerja med poklicnim, zasebnim in družinskim življenjem, povečanjem števila žensk na odločevalskih položajih ter izboljšanjem podobe sektorja, da bi postal privlačnejši za delavke, podjetnice, univerze in inovatorke. Področje delovanja platforme bi lahko pozneje razširili na sorodna vprašanja, kot so izboljšanje uporabniške izkušnje in poudarek na ukrepih, ki so usmerjeni k ženskam kot uporabnicam.

6.2 EESO predlaga izvajanje politik in proračunsko načrtovanje, ki upoštevata vidik spola, kot ključnih orodij za doseganje zgoraj navedenih ciljev. Ta novi koncept je pogosto napačno razumljen: ne pomeni namreč, da se bo povečala skupna poraba, temveč gre za določitev novih prednostih nalog ter prerazporeditev izdatkov znotraj programov, oddelkov in služb. Upoštevanje vidika spola pri proračunskem načrtovanju pomeni več jasnosti in ustvarja mehanizem, ki omogoča vseobsegajoč in prečen pristop, s čimer spodbuja večjo enakost spolov.

6.3 EESO predlaga, naj bodo področje delovanja in prednostne naloge, ki se jim je treba posvetiti, usklajeni s politikami in zakonodajo EU, pri čemer naj se spoštuje dialog s socialnimi partnerji. Platforma bi morala pri podpiranju zasebnega sektorja in javnih politik povezovati pristop od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor ter se pri tem izogibati spreminjanju zakonodaje. Platformo bi morali vsi razumeti kot pozitivno in potrebno naložbo.

6.4 EESO poudarja, da sodelovanje deležnikov prinaša naslednje koristi:

- deležniki imajo možnost izmenjevati stališča in znanje ter podati svoje potrebe,
- iščejo se skupni konkretni cilji za doseganje skupnih splošnih ciljev,
- udeleženci lahko z vključenostjo v oblikovanje, razvoj, določanje in izvajanje ukrepov vplivajo na rezultate,
- izboljšano je medsebojno poznavanje skupin deležnikov, s čimer se zmanjšajo možnosti za navzkrižja ali razhajanja pri stališčih in se spodbuja tvorno sodelovanje,
- krepi se zavzetost deležnikov ter občutek odgovornosti in poistovetenja,
- zagotovljena je vzdržnost načrtov in s tem povezanih odločitev,
- omogočeni sta avtonomnost in prožnost pri sprejemanju odločitev in izvajanju.

6.5 EESO meni, da bi lahko v okviru platforme opredelili glavne ukrepe, s katerimi bi:

- zbirali podatke in določili ključne kazalnike za prepoznavanje in odpravljanje ovir ter stereotipov,
- zagotovili, da imajo ženske prepoznavno in aktivno vlogo pri oblikovanju politik, odločanju in načrtovanju, ki presega upravne naloge,
- bila oba spola proaktivno vključena v ustvarjanje boljšega delovnega okolja: oprema in prostori, enako plačilo za enako delo, usposabljanje, dobro razmerje med poklicnim, zasebnim in družinskim življenjem itd.,
- spodbudili zanimanje žensk za zaposlitev z ukrepi, ki izboljšujejo kakovost in število delovnih mest, zlasti s pregledom postopkov zaposlovanja,
- pregledali pravne ovire, ki morda ženskam onemogočajo dostop do različnih vrst zaposlitve,
- bolj vključili univerze in službe za poklicno usmerjanje v promocijo širokih možnosti v tem sektorju, vključno s tehnologijo, raziskavami in razvojem ter inženirstvom, in pomislili tudi na najmanj kvalificirane delavce ter jim tako ponudili več možnosti za usposabljanje,
- proaktivno spodbujali vlogo žensk v podjetništvu,
- okrepili vlogo žensk ter omogočili, da bo sektor bolj vključujoč,
- dajali poudarek na izobraževanju in poklicnem usposabljanju žensk skozi vse življenje,
- preprečili nasilje, nadlegovanje in diskriminacijo na delovnem mestu.

6.6 Platforma se bo s širitvijo morda osredotočila na ključna področja, ki morda ne bodo zadevala vseh članov. Do tega utegne priti zaradi raznolikosti sektorja prometa. Zato bi lahko ustanovili podobore, ki bodo osredotočeni na ključna interesna področja.

7. Smernice za določanje prednostnih nalog in zagotavljanje skladnosti ukrepov z opredeljenimi prednostnimi nalogami

7.1 EESO se zaveda, da lahko prednostne naloge platforme dokončno določijo le njeni člani. Deležniki bodo morda imeli svoje interese, zato bi se morali vsi ves čas zavedati, da jih je treba pripraviti k skupnemu delu, da bo mogoče rešiti skupne izzive. Zavezanost ukrepom v podporo in spodbudo spremembam pomeni obvezo, zaradi katere bodo deležniki čutili odgovornost za svoje organizacije in platformo.

7.2 EESO predlaga, naj bodo zaveze ambiciozne, spodbujajo k spremembam in od članov terjajo njihov vložek. Z jasnim komuniciranjem o ukrepih in njihovo pregledno predstavitvijo na spletišču bodo zaveze priznane, zainteresiranim stranem pa bo omogočen podroben pregled. Zato sta zaradi zagotavljanja stalne vključenosti in v izogib navzkrižju pričakovani izredno pomembna dobro komuniciranje in dialog med člani platforme. Spodbujati bi bilo treba tudi skupne dejavnosti.

7.3 EESO priporoča, da se dodatno določijo konkretni cilji in kazalniki v podporo ukrepom platforme. Ti cilji in kazalniki naj bi omogočili lažje uresničevanje in ocenjevanje korakov, s katerimi bi dosegli boljše možnosti zaposlovanja, enakost in krepitev vloge žensk, vključno s tem, kako se moškimi in ženskami zagotavlja enako izhodišče ne glede na uporabljene tehnologije. S kazalniki razvoja kot orodji za ocenjevanje, ki krepijo učinek in omogočajo boljše vključevanje rezultatov v poročilo o napredku, je mogoče lažje vplivati na politično in strateško načrtovanje, saj prikazujejo napredek.

7.4 Splošni statistični podatki so na voljo pri Eurostatu. GD MOVE bi lahko v sodelovanju z njim in člani platforme izboljšal zbiranje podatkov, razčlenjenih po spolu, in tako ustvarili popolnejši prikaz stanja.

7.5 Podatke, konkretne cilje in kazalnike bi lahko uporabili pri razmisleku o enakosti spolov ter o stereotipih in diskriminaciji. Glede na to, da pri tem ni elementa normativnosti, se želi organizacije spodbuditi, da vprašanja v zvezi s spolom prenesejo v pregledno in razumljivo komuniciranje, namenjeno njihovim organizacijam in javnosti, kar jim bo omogočilo notranjo analizo njihovih politik in praks.

7.6 Referenčni kazalniki bi lahko bili pripravljene za naslednja področja:

- usmerjeni cilji, ki se lahko v okviru platforme določijo za doseganje uresničljivih ciljev,
- delež žensk po posameznih tipih delovnih mest, vključno z mesti v upravnih odborih, statusom lastnika, mestom direktorja, člani sindikatov, administrativnimi delovnimi mesti, strokovnimi delovnimi mesti,
- občasen pregled ukrepov za zagotavljanje ravnotežja med spoloma pri odločanju in poročanje o teh ukrepih,
- uspešne politike za zagotavljanje enakega plačila in postopno zmanjševanje razlik med plačami ter pokojninami moških in žensk,
- politike/ukrepi, sprejeti za odpravo vseh ovir za enake možnosti in spodbuditev dela žensk (otroško varstvo, dobro razmerje med poklicnim, zasebnim in družinskim življenjem, pregleden okvir itd.),
- proračun, posebej namenjen podpori za enake možnosti,
- občasen pregled postopka zaposlovanja, tj. pogojev, vključno s tistimi, ki jih imajo zavodi za zaposlovanje ali izobraževalne ustanove, preglednost, dostopnost, upoštevanje vidika spola pri komuniciranju,
- priprava kazalnikov za ugotavljanje obsega, razširjenosti in pogostosti nasilja, nadlegovanja ter diskriminacije na delovnem mestu,
- letni pregled nad konkretnimi cilji, določenimi v proračunu, ki upošteva vidik spola.

8. Spremljanje in ocenjevanje

8.1 EESO predlaga, naj člani izboljšajo partnersko delo z oblikovanjem zavez in ukrepov, o katerih bi pred izvedbo razpravljali z drugimi člani platforme. Koncu izvajanja ukrepa bi sledilo poročilo o spremljanju, v katerem bi bile navedene dejavnosti, časovni okvir, pridobljeni podatki in glavne ugotovitve, kar bi platformi omogočilo njihovo analizo in oceno. Ti pregledi bi morali biti predstavljeni objektivno in nepristransko, biti podprti z dokazi in kvalitativnimi ocenami, iz česar bi bila razvidna povezava s cilji platforme. Ob zadostnih sredstvih bi lahko za to uporabili zunanje svetovalce, kakor pri ocenjevanju platforme GD SANTE (glej *Letno poročilo o spremljanju za leto 2016*).

8.2 EESO predlaga, naj bodo zaveze že na začetku dobro oblikovane in naj se navezujejo na zastavljene cilje. Člani bi morali upoštevati zaveze SMART, ki se temeljito pripravijo: časovni okvir, konkretni in splošni cilji, kar prispeva k dobremu poročanju, preprostemu spremljanju in komuniciranju ob zaključku.

8.3 Uresničevanje zavez bi poleg siceršnjih dolžnosti od članov terjalo delo in predanost. Ta vložek bi moral oplemenititi njihovo redno delo v obsegu, ki presega družbeno odgovornost podjetij, navzven pa bi ga bilo mogoče prikazati kot namero podpreti boljšo spolno uravnoteženost na delovnem mestu. Njihovi ukrepi bi morali biti dostopni drugim, da bi jih lahko posnemali.

8.4 Pregledovanje dejavnosti platforme bi moralo omogočiti intenzivno mreženje in zagon za sodelovanje pri doseganju ciljev. To bi pripomoglo k večjemu številu skupnih zavez, saj bi se:

- krepilo sodelovanje med oblikovalci politik, skupino na visoki ravni, člani platforme in njihovimi združenji, s čimer bi se spodbujale sinergije za dolgoročne odnose in ukrepe, to pa bi lahko po potrebi privedlo do oblikovanja novih politik in prispevalo k njim,
- krepile dejavnosti, ki se lahko manj formalno razvijajo izven platforme, vključno s sodelovanjem s tistimi, ki morda ne izpolnjujejo meril za članstvo,
- izboljšala prepoznavnost sektorja in njegovih prizadevanj za več enakosti v njem, s čimer bi se za vse izboljšali pogoji,
- organizirali zunanji dogodki, s katerimi bi se predstavljali ukrepi ter privabljali novi zaposleni, inovacije in prispevki k prometu,
- kot skupnost učili iz stalnih izboljšav ter vpeljevali nove načine dela in promocije sektorja.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Digitalizacija in inovativni poslovni modeli v evropskem finančnem sektorju ter njihove posledice na zaposlovanje in potrošnike

(mnenje na lastno pobudo)

(2017/C 246/02)

Poročevalec: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Soporočevalec: **Pierre GENDRE**

Sklep plenarne skupščine	22. 9. 2016
Pravna podlaga	člen 29(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI)
Datum sprejetja mnenja komisije	7. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	150/1/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 V zadnjih nekaj desetletjih se bančni in zavarovalniški sektor korenito spreminjata zaradi tehnologije, predpisov ter spreminjajočih se potreb in pričakovanj strank. Novi modeli naložb, varčevanja, zavarovanja in prenosa sredstev omogočajo, da pripadniki najrazličnejših skupin sodelujejo v projektih različnih velikosti.

1.2 Finančno-tehnološka (angl. *FinTech*) in zavarovalniško-tehnološka (angl. *InsurTech*) podjetja so **katalizatorji** in pogosto **partnerji** institucij za finančne storitve pri posodabljanju njihovih storitev, saj združujejo prednosti in slabosti ter med seboj ustvarjajo sinergije. Po mnenju EESO je veliko možnosti za ustvarjanje vrednosti s spodbujanjem inovativnega ekosistema za so-tekmovanje ⁽¹⁾.

1.3 V finančnem sektorju je nedvomno treba obnoviti zaupanje in stabilnost, zato je nujno potrebno upravljanje prehoda s starega (tradicionalnega bančnega sistema) na nov sistem. EESO zato poziva k pripravi ustrezne zakonodaje v evropskem okviru procesa povezovanja **bančne unije** in **enotnega digitalnega trga**, da se omogočita rast in inovativnost ter hkrati zajamči varstvo potrošnikov in zaposlenih v finančni industriji.

1.4 Za resnično enoten **evropski finančni trg** mora Evropska komisija s svojo politiko podpreti enake konkurenčne možnosti na področju inovacij. Splošno načelo je, da so potrebni v glavnem podobni pogoji glede predpisov in pravic potrošnikov, delovnih pogojev in obveznosti nadzora tako pri tradicionalni finančni industriji kot pri finančno-tehnoloških podjetjih, v skladu s pravilom, da enaka dejavnost pomeni enake predpise in enak nadzor. Podrobnosti so opisane v nadaljevanju.

1.4.1 V celotnem življenjskem ciklu inovacij bi moral dosledno veljati regulativni pristop na podlagi tveganja, ki bi zagotovil sorazmeren in poenostavljen regulativni okvir za stare in nove akterje pri eksperimentiranju z novimi tehnologijami in poslovnimi modeli v interakciji z regulatorji. Oblikovanje okvira EU za eksperimentiranje, sodelovanje

⁽¹⁾ Ne le tekmovanje, temveč tudi sodelovanje in partnerstvo.

z industrijo in širšim krogom deležnikov, vključno s predstavniki potrošnikov in zaposlenih, bi zagotovilo možnosti za okrepitev podpore inovacijam v vseh dejavnostih („peskovnik“ za finančno-tehnološke inovacije)⁽²⁾.

1.4.2 Da bi izenačili pogoje s pogoji tretjih strani, je treba predvideti, da se računalniški programi obravnavajo kot neopredmeteno sredstvo, da se od osnovnega lastniškega kapitala ne bi odbile visoke naložbe, ki jih subjekti s sedežem v EU že vlagajo v IT (po vzoru ameriškega in švicarskega bančnega sistema ter zavarovalnic⁽³⁾).

1.4.3 Evropska komisija, Evropski bančni organ in države članice se morajo trdno zavezati usklajenemu in učinkovitemu izvajanju revidirane direktive o plačilnih storitvah, ki uvaja zelo stroge varnostne zahteve za odreditev in obdelavo elektronskih plačil ter varstvo finančnih podatkov potrošnikov, pri čemer se posebna pozornost posveča tehnološkim družbenim medijem in komercialnim velikanom.

1.4.4 V okviru akcijskega načrta za maloprodajne finančne storitve⁽⁴⁾ in projektne skupine Fintech bi bilo treba pozorno preučiti izzive in tveganja za potrošnike, povezane z digitalizacijo finančnih storitev, pri tem pa zagotoviti tesno usklajevanje med GD JUST in GD FISMA, zlasti glede vprašanj varstva potrošnikov: treba bi bilo npr. določiti, kateri podatki se uporabljajo za ugotavljanje kreditne sposobnosti, kako zagotoviti razumevanje predpogodbenih informacij ali kako učinkovito preverjati identiteto.

1.4.5 Ukrepi, vključeni v predlog spremembe direktive o preprečevanju pranja denarja, bi morali biti takoj preneseni⁽⁵⁾, zlasti tisti za obvladovanje tveganja financiranja terorizma, povezanega z virtualnimi valutami, in tveganja, povezanega z anonimnimi predplačilnimi instrumenti.

1.4.6 Okrepiti bi bilo treba množično financiranje in druge rešitve sodelovalnega gospodarstva s preučitvijo potenciala oblikovanja „oznake kakovosti“ za ustvarjanje zaupanja med uporabniki, da bi se bolje razvile virtualne skupnosti in olajšala interakcija med sodelujočimi strankami.

1.4.7 Podpreti bi bilo treba uvedbo odprtokodnih programskih rešitev v finančnem sektorju, da se poveča zdrava konkurenca na trgu, zmanjšajo stroški in prepreči vezanost na ponudnika v sektorju.

1.4.8 Hkrati je treba obravnavati predpise glede medsebojnega posojanja, da se spodbudijo manjše bilance stanja.

1.4.9 Evropska komisija mora podpreti hibridna posojila (ki temeljijo na kapitalskih zahtevah Basel III).

1.5 EESO poudarja, da digitalizacija ne sme nikoli zamenjati dobrega individualnega nasveta usposobljenega svetovalca – človeka (bančništvo v bližini, z mrežo prilagojenih poslovalnic, ne sme izginiti).

1.6 Razumevanje področja FinTech zahteva nova znanja in spretnosti vseh: regulatorjev, nadzornikov, deležnikov finančnega ekosistema in celotnega prebivalstva. Da bi države članice EU lahko izkoristile eno glavnih potencialnih koristi finančne tehnologije kot gonilne sile finančne vključenosti, morajo okrepiti finančno izobraževanje in digitalno pismenost ter predvideti nove možnosti. S tem je treba začeti v šolah, informacije o finančnih produktih pa morajo biti umeščene v kontekst tega, kako se pojavljajo na spletu in kakšna je njihova povezava z razvojem interneta stvari.

⁽²⁾ Komisija razmišlja o uvedbi enotne vseevropske licence, ki bi tehnološkim podjetjem v sektorju finančnih storitev omogočala delovanje po vsej Evropi, ter oblikovanju vseevropskega „peskovnika“ ali posebnega regulativnega okvira za celotno Unijo.

⁽³⁾ Glej zahteve direktive Solventnost II.

⁽⁴⁾ Akcijski načrt o finančnih storitvah za potrošnike, ki je bil objavljen 23. marca 2017 (COM(2017) 139 final), in javno posvetovanje o finančno-tehnološkem sektorju (FinTech).

⁽⁵⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 121.

1.7 Digitalizacija finančnega sektorja ogroža številna delovna mesta, zato morajo zaposleni posodobiti svoje kompetence, znanja in spretnosti. EESO priporoča, da se usposabljanje in nadaljnje izobraževanje zagotovi na dveh ravneh. Interno, v podjetju, bi bilo treba zaposlenim omogočiti, da prevzamejo nove naloge, in ustvariti prehod med sedanjimi finančnimi uslužbenci iz „tradicionalnih ustanov“ ter finančno-tehnološkimi/zavarovalno-tehnološkimi podjetji. Zunaj podjetja pa bi bilo treba zaposlene, ki ne morejo ostati v tem sektorju, pripraviti na delo v drugih sektorjih.

1.8 EESO predlaga, naj Evropski socialni sklad zagotovi posebne programe usposabljanja v okviru nove vodilne pobude „koalicija za digitalno pismenost in delovna mesta“⁽⁶⁾ ter tako podpre izpopolnjevanje in preusposabljanje zaposlenih v finančnem sektorju, da bi se lahko pripravili na nove digitalne tehnologije.

1.9 EESO poziva podjetja, naj posnemajo kodekse ravnanja in najboljšo prakso pri internih pravilih, ki omejujejo zahteve, da so zaposleni na internetu po ves dan, in pripravijo smernice, ki bi zaposlene odvrčale od dela ob koncu tedna in med počitnicami. Če prostovoljni pristop ne bo uspešen, EESO predlaga uvedbo zavezujočih pravil.

1.10 Za soočanje z vsemi temi izzivi sta bistvena pravočasno obveščanje in posvetovanje, v skladu z ustreznimi direktivami EU o obveščanju in posvetovanju z zaposlenimi. Evropska komisija in države članice morajo poskrbeti za spoštovanje določb veljavne zakonodaje in zlasti pravice predstavnikov zaposlenih, da sodelujejo v spremembah v podjetju.

1.11 EESO se zavzema za okrepitev in dopolnitev predloga direktive o preventivnem prestrukturiranju in drugi priložnosti, da bi omogočili dostop do postopkov prestrukturiranja, preden se razglasi insolventnost podjetja.

2. Koncentriran in raznolik sektor, ki doživlja naglo preobrazbo

2.1 Bančništvo in zavarovalništvo v Evropi je raznoliko, saj obstajajo velike evropske in celo svetovne ustanove pa tudi lokalne in regionalne strukture z različno stopnjo neodvisnosti; nekatere značilnosti veljajo samo za posamezne države. Čeprav v večini držav članic poteka proces koncentracije podjetij, je sektor na evropski ravni še vedno razdrobljen. Stare ločnice med bančnimi skupinami in velikimi zavarovalnicami so zaradi nastanka dejanskih finančnih konglomeratov praktično izginile.

2.2 V novem okolju, za katerega so značilni nestabilni trgi in nizke obrestne mere, poslovne rezultate bančnega sektorja vztrajno spodjedajo močni regulativni pritiski, nadzor in pregled nad delovanjem – ki so bili za bančni sistem uvedeni po finančni krizi – skupaj z digitalno preobrazbo, vse večjo konkurenco (novih finančno-tehnoloških podjetij) ter novimi potrošniškimi trendi. S prihodom novih nebančnih modelov v digitalnem gospodarstvu se je pojavila potreba po analizi interakcije štirih elementov: tradicionalnih bank, novih digitalnih akterjev, regulativnih organov in potrošnikov.

2.3 Zaradi nadaljnega naraščanja uporabe interneta banke razvijajo spletne podružnice in virtualne poslovalnice, prek katerih lahko stranke izvajajo preproste transakcije in stopijo v stik s svetovalcem. Strategije podjetij za drastično zmanjšanje kadrovske naložbe ter poslabšanje pogojev za sprejem strank so razlog za manjši obisk ljudi v bančnih podružnicah, od katerih se številne po vsej Evropi zapirajo.

2.4 V zavarovalništvu se dejavnost izvaja na več različnih načinov: obstajajo zaposleni zastopniki, posredniki, splošni zastopniki, bančno zavarovalništvo ter samozaposleni zastopniki enega samega podjetja. Zavarovanje se zdaj prodaja prek interneta in pametnih telefonov. Teža vsake od teh večkanalnih posredniških mrež se razlikuje po državah članicah EU in glede na posamezni produkt. Življenjsko zavarovanje, na primer, se v glavnem sklepa prek bančnih mrež (bančno zavarovalništvo).

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

2.5 Možnosti plačila se stalno spreminjajo in ta proces bo še intenzivnejši. Uporaba čekov in gotovine je od začetka 90-ih let prejšnjega stoletja bistveno upadla. Hkrati se je močno povečalo plačevanje s karticami, direktno obremenitvijo in bančnim nakazilom, ki zagotavlja večjo sledljivost, nadzor in varnost ter preprečuje neformalno ekonomijo. Z elektronskimi plačili se lahko doseg še razširi, na primer za denarna nakazila med posamezniki ali plačila socialne pomoči. Novi akterji e-denarja se povezujejo z e-trgovino, poleg bančnih kartic pa se razvijajo in razširjajo nove tehnologije, kot so brezstična plačila. Poleg tega je treba posebno pozornost posvetiti spremljanju razvoja trga kriptovalut (kot so bitcoin in druge).

3. Tehnološki napredek evropskega finančnega sektorja in novi akterji

3.1 V finančnem sektorju se inovacije dogajajo na internetu, na področju spletnega bančništva, velepodatkov, umetne inteligence, verige podatkovnih blokov (angl. *blockchain*), kibernetске varnosti ipd. Podatki se izmenjavajo z visoko hitrostjo, zato se lahko analize tveganja in finančno odločanje izvajajo na podlagi algoritmov in velepodatkov.

3.2 Ta tehnološka motnja in težave, s katerimi se soočajo tradicionalne banke zaradi problemov s kapitalom in začasno nelikvidnostjo, pa tudi razvoj alternativnih prodajnih kanalov, za katere ne veljajo regulativne obveznosti bančne industrije, so omogočili pojav finančno-tehnoloških podjetij (angl. *FinTech*), zavarovalniško-tehnoloških podjetij (angl. *InsurTech*) in verige podatkovnih blokov, hkrati pa potrošnikom dali nove možnosti in zanje ustvarili nova tveganja.

3.3 Finančno-tehnološka in zavarovalniško-tehnološka podjetja, ki se še naprej množijo, združujejo področja financ, zavarovalništva in tehnologije. Ta podjetja uporabljajo tehnologijo za prodajo finančnih produktov na nov način. Vse številnejša so zlasti na področju upravljanja prihrankov, osebnih posojil, financiranja podjetij in spletnih plačil. Vse pomembnejšo vlogo prevzemajo v participativnem financiranju (množično financiranje in medsebojno posojanje (P2P)) prek posebnih platform in z uporabo mobilnih aplikacij, virtualnih valut in elektronskih plačil prek interneta in pametnih telefonov. Za banke in zavarovalnice to pomeni precejšen pritisk, saj tekmujejo na področju, ki je bilo tradicionalno njihovo. Tudi največja internetna podjetja, zlasti „četverica velikih“ – GAFA (Google, Apple, Facebook in Amazon), zaradi svojega nadzora nad velepodatki razvijajo projekte, povezane s finančnim sektorjem.

3.4 Za aplikacije, ki uporabljajo tehnologijo distribuirane knjige transakcij (angl. *distributed ledger technology*, DLT), se lahko izkaže, da so zmožne ustvariti novo obliko zaupanja pri široki paleti storitev. Veriga podatkovnih blokov deluje brez centralnega nadzornega organa, pregledno in varno. Tako podjetja kot posamezniki lahko s tem sistemom opravljajo nekatere transakcije in zaobidejo finančni sektor, zlasti če uporabljajo kriptovalute.

Podobno sistem PayPal nudi možnost plačevanja blaga v tuji valuti, ne da bi bilo za to treba predložiti bančne podatke.

3.5 Finančna tehnologija omogoča podjetjem in posameznikom dostop do množičnega financiranja za konkretne projekte z uporabo posebnih platform za zbiranje sredstev v obliki donacij ali posojil ali celo kapitalskih naložb. Te platforme omogočajo medsebojno posojanje, tudi potrošniška in osebna posojila, mimo bank; posamezniki lahko neposredno financirajo zelo majhna podjetja ter mala in srednja podjetja. Platforme lahko dopolnijo ali promovirajo tvegani kapital, zlasti za inovativna podjetja, ter prek mobilnih aplikacij v realnem času strankam sporočajo finančne informacije, ki jih potrebujejo za obvladovanje potrošnje ali naložbene odločitve.

3.6 Ti novi akterji tekmujejo s tradicionalnimi poslovnimi modeli bančništva in zavarovalništva, vendar začenejo banke in zavarovalnice z njimi sobivati. Nekatere so že začele sodelovati s finančno-tehnološkimi in zavarovalniško-tehnološkimi podjetji, druge so vzpostavile lastne hčerinske strukture. Poleg tega so se v zadnjih letih naglo povečale naložbe v finančno tehnologijo in to zanimanje se je razširilo tudi na področje zavarovalniške tehnologije.

4. Ali so zmagovalci stranke?

4.1 Za velika podjetja to prilagajanje digitalizaciji finančnih storitev pomeni spremembe, ki jih lahko vključijo v vsakodnevno upravljanje. V tradicionalnih MSP in zlasti zelo majhnih podjetjih pa so razmere drugačne, saj nimajo interne znanja in sredstev, s katerimi bi se lahko brez težav dobro znašla v naglo spreminjajočem se finančnem svetu.

4.2 V času interneta in pametnih telefonov profili strank niso več isti, njihova želja po digitalnih bančnih in zavarovalniških storitvah pa je odvisna od več dejavnikov, kot so starost, stopnja izobrazbe in zaposlitev. Kljub temu pri finančnem svetovanju še vedno obstaja potreba po človeškem stiku in izkušnjah s strankami, tudi pri mladih.

4.3 Virtualne poslovalnice, spletne podružnice bančnih in zavarovalniških skupin z novimi aplikacijami strankam po spletu in prek pametnih telefonov nudijo dostop do kredita, posojil in zavarovanja. Te ponudbe spremljajo ugodnejši pogoji: brezplačna bančna kartica, subvencionirane obrestne mere, bonus ob odprtju računa ter večmesečno zmanjšanje prispevka za zavarovanje in vzajemne družbe. Te ugodnosti za stranke sodijo v okvir prehodnega obdobja med tradicionalnim poslovnim modelom bank, zavarovalnic in vzajemnih družb ter modelom, ki se pojavlja zaradi digitalizacije.

4.4 Ta novi scenarij strankam prinaša tako tveganja kot nove možnosti:

- lažji dostop do produktov, večja oziroma boljša izbira, možnost primerjave cen na spletnih straneh, ponudbe, ki so bolj prilagojene posamezniku, zmanjšanje stroškov transakcij (čas in denar) ter večja varnost z novimi sistemi biometričnega preverjanja istovetnosti,
- novi, koristni produkti (npr. množično financiranje), a tudi novi zapleteni, nepregledni, težko razumljivi in tvegani produkti (npr. takojšnja posojila),
- morebitni izzivi pri zagotavljanju predpogodbenih informacij oziroma razkritja prek novih prodajnih kanalov: npr. na pametnih telefonih, zaradi njihovega majhnega zaslona,
- nezadostne informacije o tveganjih, povezanih s finančnimi produkti,
- pomanjkanje zadostnega nadzora in izvrševanja dejavnosti novih akterjev v sektorju finančnih storitev,
- pravna negotovost v nekaterih primerih glede tega, katera zakonodaja se uporablja za nove akterje,
- neregulirana področja (npr. avtomatizirano svetovanje),
- možnost neupravičene diskriminacije/izključitve, povezane z uporabo velepodatkov in pomanjkanjem digitalnih spretnosti,
- kibernetška varnost.

4.5 Digitalizacija bi morala zagotoviti večjo preglednost razširjanja finančnih produktov, vendar utegne domnevna poenostavitev produktov v ponudbi skrivati neravnovesje v celotnem finančnem odnosu. Uporaba algoritmov ne jamči, da ni skritih pomanjkljivosti ali da so produkti skladni z evropskimi standardi. Finančno izobraževanje bi torej moralo informacije o finančnih produktih umestiti v okvir tega, kako se pojavljajo na spletu.

5. Drugi viri financiranja ter položaj etičnih in odgovornih financ

5.1 Zaradi sedanje velike odvisnosti podjetij od bančnega financiranja (več kot 75 % v Evropi, v primerjavi z 20 % v ZDA) in pomanjkanja kulture lastniškega kapitala v Evropi so MSP (več kot 98 % vseh podjetij v Evropi, ki zaposlujejo dve tretjini zaposlenih in ustvarijo 58 % vse dodane vrednosti) potencialno ranljiva v primeru kreditnega krča, kot se je zgodil v letih svetovne finančne krize. Zato bi bilo treba raziskati načine dopolnilnega nebančnega financiranja ter tveganja, ki jih prinašajo, zlasti v primeru krize.

5.2 Pri financiranju MSP obstaja več alternativnih virov, ki pomagajo izboljšati razvoj poslovanja in zmanjšati tveganje, poleg pomoči iz evropskih skladov za spodbuditev odpiranja novih delovnih mest in poslovne konkurenčnosti z zmanjšanjem običajnih stroškov financiranja, kot je predvideno v Junckerjevem načrtu.

5.3 Okrepiti je treba družbeno odgovoren, pregleden in trajnosten bančni model in finančni sistem, ki je ukoreninjen v realno gospodarstvo, da bi se zagotovile stabilnost ter socialna in teritorialna kohezija. Trajnostne banke pri poslovanju namenoma uporabljajo pristop treh končnih rezultatov (kar vključuje ukrepe na področju finančne, socialne in okoljske uspešnosti, da se financirajo projekti brez negativnih zunanjih posledic) in se osredotočajo na navezavo trdnih odnosov s svojimi strankami in širšo vpleteno skupnostjo.

5.4 Banke in zavarovalniške zadruga ter vzajemne družbe so se pri razvoju poslovanja dolgo osredotočale na ustvarjanje vrednosti za vse deležnike – model „vrednosti za deležnike“. Hkrati pa so prevzele tudi prakse klasičnih komercialnih ustanov in se niso mogle izogniti težavam, ki jih je prinesla finančna kriza. Za zdaj ne kaže, da bi bila digitalizacija ključna gonilna sila vračanja k bolj etičnim poslovnim praksam, ki se odzivajo na resnične potrebe družbe.

6. Vpliv na pogoje zaposlovanja in delovne pogoje

6.1 Kot navaja Bloomberg, so banke po gospodarski krizi leta 2008 po vsem svetu ukinile približno 600 000 delovnih mest. To orjaško zmanjšanje števila zaposlenih je v veliki meri posledica krize, delno pa tudi procesa digitalizacije.

6.2 Ocenjujejo, da so v Evropi v bankah in zavarovalnicah zaposleni skoraj štiri milijoni ljudi: od tega je tri milijone delovnih mest v bančništvu, skoraj milijon pa v zavarovalništvu. Citigroup napoveduje, da bo bančni sektor v naslednjih desetih letih ukinil približno 1,8 milijona delovnih mest v Evropi in ZDA. V Evropi, kjer imajo banke skoraj 2,9 milijona zaposlenih v ekvivalentu polnega delovnega časa, naj bi se do leta 2025 to število zmanjšalo na zgolj 1,82 milijona. To težnjo že ponazarjajo številne napovedi ukinjanja delovnih mest, ki jih je nedavno objavilo več evropskih bančnih skupin. V več državah je v finančni industriji moč opaziti težnjo k delu s skrajšanim delovnim časom in drugim oblikam zaposlitve.

6.3 Za obvladovanje sedanjih in prihodnjih sprememb za zaposlene v tem sektorju so potrebni ukrepi aktivne politike zaposlovanja. Pri iskanju ustreznih rešitev imajo ključno vlogo socialni partnerji na vseh ravneh. Dober primer je splošni sklad za preusposabljanje za vse prizadete bančne uslužbenke v Avstriji, ki je bil oblikovan s kolektivnimi sektorskimi pogajanj, financirata pa ga tako sektor kot javnost.

6.4 Vztrajno krčenje mreže bančnih poslovalnic spremljajo korenite spremembe ideje poslovalnic v skladu z naravo vpletenih strank. Pred zaprtjem poslovalnic se je število zaposlenih zmanjševalo zaradi avtomatizacije transakcij. V zavarovalništvu je mreža splošnih zastopnikov in posrednikov trdna, kljub opazni težnji po zmanjševanju. Zmanjšalo se bo število redno zaposlenih zastopnikov.

6.5 Na borzah nakupe in prodajo delnic podjetij, valut ter posle kreditne zamenjave (izvedeni finančni instrumenti, pri katerih prodajalec krije izgubo kupca, če tretja stran ne izpolni obveznosti) vse pogosteje izvajajo računalniki.

6.6 Nova kognitivna platforma, ki je nastala na podlagi velepodatkov, preizkusila pa jo je pomembna bančna skupina, lahko odgovarja na vprašanja, postavljena v naravnem jeziku, z najrazličnejših področij in svetovalcem strank predlaga vnaprej pripravljene odgovore. Ta tehnologija se lahko uporablja za virtualne pomočnike v bančništvu in zavarovalništvu. Najprej bi to lahko imelo vpliv na prodajalce.

6.7 Delovni pogoji so postali nestabilni, bistveno pa so se povečale zahteve po usposabljanju, da bi delavce opremili z ustreznimi digitalnimi znanji in spretnostmi oziroma jim omogočili menjavo službe, če bi se pojavila potreba po poklicni mobilnosti.

6.8 Zaradi digitalnega napredka so potrebne velikanske spremembe orodij, znanj in spretnosti, ki jih potrebujejo zaposleni, zato morajo biti podjetja pripravljena vlagati v stalno izboljševanje znanj, spretnosti in kvalifikacij. Kolektivna pogajanja in socialni dialog se morata osredotočiti na pomen prilagajanja poklicnega usposabljanja na prihodnje potrebe in na omogočanje tega usposabljanja, pa tudi na podroben opis tega, kako se nova tehnologija že uporablja v sektorju. Od primera do primera je treba preučiti, katera znanja in spretnosti potrebujejo sedanji finančni delavci, da bodo tudi v prihodnje potrebni, in kako jih je mogoče tega naučiti.

6.9 Vse več je zaskrbljenosti glede delovnega časa pri uvedbi spletnega dela in številnih delovnih mest, ki se že zapirajo. Že zdaj je očitno, da se bo še več finančnih dejavnosti preselilo v države z nižjimi stroški dela in nizko ravnjo socialne zaščite tako v EU kot drugod.

6.10 Pomembno je, da so digitalne rešitve vedno v korist ljudem ter pomagajo izboljšati socialne standarde in delovne pogoje. Sektorski socialni dialog je treba izboljšati na vseh ravneh, tudi evropski, da se najdejo najboljše rešitve in s tem

preprečijo socialni nemiri. Delodajalci si morajo na ravni sektorja in v vsakem podjetju prizadevati za pogajanja s predstavniki sindikatov, da bi se sprejeli učinkoviti ukrepi glede prihodka, delovnih pogojev, socialne zaščite, usposabljanja in podpore za interno, geografsko in poklicno mobilnost ter prezaposlitev. Ti ukrepi morajo biti uvedeni čim prej pred procesi prestrukturiranja, in ne šele tedaj, ko se delovna mesta že začnejo zapirati.

6.11 Z načrtovano digitalizacijo finančnega sektorja bi morali ohraniti kakovostna delovna mesta in izboljšati odnose s strankami, hkrati pa obdržati zadosten dostop do individualnega finančnega svetovanja. Poskrbeti bi morali za dejansko varnost transakcij in učinkovito varstvo osebnih podatkov tako strank kot zaposlenih. Zaposleni in uporabniki finančnih storitev bi morali biti vključeni prek predstavniških organizacij, da bi se lahko upoštevalo njihovo praktično znanje na tem področju.

7. Predpisi in nadzor

7.1 Vse bolj zapleteni finančni produkti in hitrost obdelovanja podatkov – skupaj z anonimnim, avtomatiziranim trženjem, svetovanjem in svetovalnimi storitvami – ustvarjajo zelo tvegane situacije, ki jih lastnik sredstev, ki se vlagajo, pogosto ne more oceniti ali nadzirati. EESO je zaskrbljen zaradi nezadostnih modelov tveganja in njihove nezmožnosti za ustrezno oceno profila tveganja različnih kategorij nezavarovanih naložb.

7.2 Po mnenju guvernerja francoske centralne banke bi bilo treba digitalne finančne storitve dopolniti s predpisi, ki morajo biti prilagodljivi, da ne zatrejo inovacij, hkrati pa morajo še naprej zagotavljati visoko stopnjo varnosti transakcij in varstva potrošnikov. EESO meni, da morajo enako visoki standardi veljati tako za tradicionalno finančno industrijo kot nova finančno-tehnološka podjetja oziroma poslovne modele.

7.3 Direktiva MIFID II je ena ključnih regulativnih pobud, ki bodo spremenile strukturo trga in poslovne modele. Podjetja bi morala regulativne zahteve upravljati kot strateško priložnost.

7.4 Namen nove uredbe o digitalnih plačilih (prenovljena direktiva o plačilnih storitvah, PSD2) je povečati varnost spletnih transakcij in tako zmanjšati delež prevar, ki se trenutno pojavljajo pri tem načinu plačila.

7.5 Z novo direktivo EU o preprečevanju pranja denarja bodo začele veljati nove zahteve glede skrbnega preverjanja novih strank ter nove obveznosti glede poročanja o sumljivih transakcijah in vodenju evidence plačil.

7.6 S posodobljenim okvirom sodelovanja na področju varstva potrošnikov (uredba o sodelovanju na področju varstva potrošnikov) bodo nacionalni organi dobili večja pooblastila za izvrševanje zakonov s področja varstva potrošnikov, boljše pa bo tudi potrebno usklajevanje med državami članicami.

7.7 Z uporabo direktive Solventnost II za zavarovalnice in ureditve Basel III/CRD IV za banke se zdaj pojavlja vprašanje, kako bi bilo mogoče z dodatnim regulativnim pristopom upoštevati tveganja za nove akterje v finančnem sistemu in njihov vpliv na sektor kot celoto.

7.8 Po stresnih testih, ki jih je Evropski bančni organ opravil leta 2016, je Komisija predstavila predloge, v katerih je upoštevana razprava, ki trenutno poteka v Baselskem odboru za bančni nadzor o okrepitvi kapitalnih zahtev. Sprejeti univerzalni standardi bi morali biti sorazmerni z velikostjo in naravo kreditnih ustanov in finančnih zagonskih podjetij. EESO podpira najnovejši sveženj predlogov Komisije.⁽⁷⁾

7.9 Finančna kriza je v zadnjih letih pomenila dober posel za sklade za neposredne naložbe – bančništvo v senci. Učinek, ki ga bo digitalizacija imela na te sklade, ne bi smel ustvariti regulativnega primanjkljaja, ki bi ogrozil stabilnost finančnega sistema.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO ECO/424 o spremembi uredbe o kapitalnih zahtevah (CRR) za vključitev sprememb baselskega okvira (še ni objavljeno v UL).

7.10 Zaradi pomanjkljivosti tradicionalnih modelov ocenjevanja tveganja, s katerimi ni mogoče ustrezno ovrednotiti modelov financiranja brez zavarovanja, bi morali evropski nadzorni organi povečati stike z zagonskimi finančno-tehnološkimi podjetji in se zavedati, da to področje (FinTech) od nadzornikov zahteva nove spretnosti in znanja.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Glosar izrazov

Umetna inteligenca – stroj, ki se lahko uči. „Robotski svetovalec“ je stroj, ki lahko daje finančne nasvete in deluje podobno kot človeški možgani.

Bančno zavarovalništvo – prodaja zavarovalniških produktov prek mreže bančnih poslovalnic. Takšno strateško partnerstvo povezuje omrežja in ustvarja poslovne sinergije.

Velepodatki – shranjevanje in obdelava velikega števila podatkov, ki se prenašajo z visoko hitrostjo. „Analitika“ pomeni pretvarjanje teh podatkov v informacije z matematičnimi in statističnimi metodami za sprejemanje odločitev v finančnem sektorju.

Tehnološki velikani (angl. Bigtech) – tehnološki velikani, kot so Google, Apple, Facebook in Amazon (GAFA), ki svoje že sedaj obsežno področje delovanja širijo še na bančništvo.

Bitcoin – virtualna valuta v eksperimentalni fazi, ki se na trgu vse bolj uveljavlja.

Veriga podatkovnih blokov (angl. blockchain) – tehnološka platforma, ki podpira bitcoin. Ima zelo učinkovito zbirko podatkov, ki se lahko uporablja v financah ali številnih aplikacijah.

Oblak – modeli zagotavljanja storitev prek interneta.

Povezljivost – zaradi tehnološkega napredka se lahko zdaj povežemo kadarkoli in kjerkoli. Zaposleni lahko zato delajo bolj prožno, saj lahko delajo od doma ali kje drugod (delo na daljavo, pametno delo), pa tudi s krajšim delovnim časom. Mladi so že vajeni tega načina dela in dobro se lahko izkoristi prednost, da je na voljo več možnosti.

Množično financiranje (angl. crowdfunding) – financiranje se zagotavlja prek internetnih platform, ki podjetnike povezujejo z vlagatelji. Na nekaterih platformah morajo podjetniki v zameno za naložbe ponuditi del svojega podjetja (lastniško množično financiranje, angl. equity crowdfunding).

Množično posojanje (angl. crowdlending) – financiranje prek interneta: podjetniki dobijo posojilo skupine ljudi, ki ga je treba povrniti po določeni obrestni meri.

Uporabniška izkušnja – pridobitev poglobljenega znanja o vsaki posamezni stranki in individualizacija njene izkušnje na vseh področjih stikov z banko. Bistveni elementi so družbena omrežja in spletne platforme.

Kibernetska varnost – vključuje tveganje kibernetskih napadov in kraje podatkov; povečuje in zagotavlja zaupanje strank.

Digitalizacija – zadeva tehnologijo kot celoto (internet, mobilne tehnologije, velepodatki, verige podatkovnih blokov, umetna inteligenca, računalništvo v oblaku, robotika, kibernetska varnost), ko se uporablja za nove modele odnosov s strankami in za upravljanje operacij bank in zavarovalnic. Tehnologija je sredstvo za doseganje digitalizacije in ni namenjena sama sebi.

Motnja – digitalna preobrazba ni mogoča brez novega organizacijskega in kulturnega modela. Inovacije so ključne za konkurenčnost v tem obsežnem bančnem procesu. Spremembe se začnejo pri ljudeh.

Eksponentno bančništvo – uporablja eksponentne tehnologije (ki so se pojavile zaradi digitalne revolucije) za povečanje obsega in kakovosti finančnih storitev ter za zmanjšanje stroškov.

Fin Tech/Insur Tech – finančno-tehnološka oziroma zavarovalniško-tehnološka podjetja; inovativna zagonska podjetja, ki po nizki ceni ponujajo nove bančne ali zavarovalniške rešitve.

Hibridna posojila – kombinacija bančnih posojil in posojil zasebnih bančnih strank. Banke lahko na ta način ohranijo več poslov, ne da bi bistveno povečale svojo bilanco stanja, hkrati pa zadovoljijo želje svojih strank in sovlagateljev.

Nomadi znanja (angl. knowmad) – novi strokovnjaki, ki za svoj adut štejejo znanje, zato dajejo prednost možnosti, da sami upravljajo svoje delo in čas.

Milenijci – prva „digitalna generacija“: mladi, rojeni med letoma 1980 in 2000, ki bodo leta 2025 predstavljali 75 % delovne sile. Običajno ne hodijo v bančne poslovalnice.

Večkanalnost – učinkovita kombinacija uporabe različnih bančnih kanalov: digitalnih in medosebnih. V ospredju poslovanja je stranka.

Neobanke – za delovanje ne potrebujejo finančne licence: razvijejo namreč programsko opremo na podlagi infrastrukture obstoječe banke.

Načini plačila – trend e-trgovine, terminal POS (na točki nakupa, angl. *point of sale*) je po svetu najbolj razširjena mobilna oblika plačila. Ta ekosistem vključuje tudi možnost plačila prek sistema PayPal in tehnološke operaterje Samsung Pay, Apple Pay ipd. Medsebojne plačilne storitve (P2P, angl. *person-to-person*) so koristna alternativa za prebivalce držav, v katerih je bančništvo manj razvito. Aplikacije mobilnega bančništva so danes del življenja.

Regtech – inovativne tehnologije, ki se uporabljajo za lažje zagotavljanje regulativne skladnosti ter zmanjšanje stroškov in virov, potrebnih za takšne naloge. Digitalna regulacija in nadzor sta izziv za finančni sektor (zagotoviti je treba enake konkurenčne pogoje).

STEM – študij znanosti, tehnologije, računalništva in matematike (angl. *science, technology, engineering and mathematics*). Poklici, po katerih je trenutno vse več povpraševanja, so povezani s temi področji, digitalne spretnosti pa so bistvene v vseh sektorjih. Usposabljanje je zato prednostnega pomena.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

525. PLENARNO ZASEDANJE EESO 26. IN 27. APRILA 2017

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe Sveta (EU) št. 560/2014 z dne 6. maja 2014 o ustanovitvi Skupnega podjetja za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase

(COM(2017) 68 final – 2017/0024 (NLE))

(2017/C 246/03)

Glavni poročevalec: **Mihai MANOLIU**

Zaprosilo	Svet, 21. 3. 2017
Pravna podlaga	člena 187 in 188 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Sklep predsedstva	28. 3. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	27. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	160/0/4

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je namen tega predloga o spremembi uredbe Sveta izboljšanje določb te uredbe ter njihova večja usmeritev v doseganje ciljev Skupnega podjetja za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase (Skupnega podjetja BBI). Predlog je usklajen s prvotnimi cilji in veljavnimi določbami politike.

1.2 EESO je mnenja, da se s Skupnim podjetjem BBI iščejo sinergije z drugimi programi Unije, na primer v zvezi s kohezijsko politiko, izobraževanjem, okoljem, malimi in srednjimi podjetji (MSP), konkurenčnostjo in politiko razvoja podeželja, pri čemer se na regionalni in nacionalni ravni krepijo zmogljivosti v povezavi s sedanjimi strategijami in politikami za pametno specializacijo.

1.3 Evropska komisija je v stalnem stiku s konzorcijem industrijskih panog, ki temeljijo na rabi biomase (konzorcijem BIC), zlasti v obliki posvetovanj in razprav o načinu, kako člani konzorcija BIC plačujejo finančni prispevek. Zato ta predlog spremembe nima nobenega drugega učinka, kot je tisti, ki naj bi bil dosežen s prvotno uredbo Sveta. Predvidene spremembe so zgolj tehnične narave, zato za to pobudo ni potrebna ocena učinka.

1.4 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da ta predlog zmanjšuje upravno breme za konzorcij BIC v zvezi z njegovo vlogo posrednika med **člani konzorcija, ki morajo plačevati finančne prispevke, in udeleženci projektov**. Konzorcij BIC še naprej nosi končno odgovornost za zagotavljanje zbirnih številčnih podatkov o finančnih prispevkih njegovih članov.

1.5 EESO odobrava bistvena pojasnila v novi uredbi:

- finančne prispevke bo mogoče plačati na dva načina, tj. s prenosom od konzorcija BIC Skupnemu podjetju BBI (kot doslej) in/ali z neposrednim prenosom od člana konzorcija BIC upravičencu projekta,
- razširjen bo nabor strani, ki lahko plačajo finančni prispevek (sestavni subjekti konzorcija BIC),
- ohranjena bo zavezanost k splošnemu finančnemu cilju,
- člani konzorcija BIC bodo lahko poročali o finančnih prispevkih, ki so jih plačali na projektni ravni.

2. Splošne ugotovitve

2.1 EESO meni, da je koncept industrijske panoge, ki temelji na rabi biomase, del širšega področja biogospodarstva, ki je opredeljeno kot proizvodnja in pridobivanje obnovljivih bioloških virov ter njihova predelava v proizvode iz bioloških elementov, kot so hrana, krma in energija iz biomase. V ta namen se uporabljajo tri četrtine obdelovalnih površin v EU, v tem sektorju, katerega promet znaša 2 000 milijard EUR, pa je zaposlenih med 17 in 19 milijonov Evropejcev. Na znanju temelječa podjetja na področju biogospodarstva letno ustvarijo 57 milijard EUR prometa, zaposlujejo pa približno 305 000 ljudi (podatki za leto 2009).

2.2 Biogospodarstvo lahko v Evropi spodbudi razvoj, ustvari dodano vrednost ter nova varna in dostojna delovna mesta, znatno zmanjša odvisnost od uvoza, omogoči kar najbolj racionalno uporabo omejenih, vendar obnovljivih bioloških virov, hkrati pa precej prispeva k razvoju svetovne trgovine.

2.3 Na različnih ravneh je pogosto opaziti konkurenco med različnimi tehnologijami in uporabo bioloških virov; problem pa je še večji zaradi omejene razpoložljivosti teh virov. Biogospodarstvo bi sicer lahko pomembno prispevalo k zmanjšanju učinka tople grede zaradi emisij CO₂, kar bi izboljšalo javno zdravje, lahko pa bi imelo tudi neželen učinek in povzročilo povečanje emisij toplogrednih plinov s precejšnjim vplivom na okolje.

2.4 Evropski politični okvir za biogospodarstvo zajema več političnih področij: kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, okolje, krožno gospodarstvo in raziskave; ta področja dejavnosti so urejena z različnimi zakonodajnimi akti in sektorskimi politikami ⁽¹⁾.

2.5 Leta 2012 se je začela izvajati splošna strategija za biogospodarstvo, s katero naj bi zagotovili določeno skladnost politik, vendar pa je očitno, da še vedno prihaja do nekaterih nedoslednosti. EU zagotavlja financiranje inovacijskih dejavnosti na področju biogospodarstva z okvirnim programom za raziskave in inovacije Obzorje 2020 ter s številnimi drugimi instrumenti financiranja. EESO meni, da je na tem področju treba poskrbeti za trajnostnost in celostno politiko.

2.6 V več sporočilih Komisije je bilo poudarjeno, da je treba preučiti možnost **javno-zasebnega partnerstva za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase**, kot tehnološke pobude ⁽²⁾.

2.7 Pravna podlaga za ta predlog spremembe sta člena 187 in 188 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Države članice pri spreminjanju pravnega okvira skupnega podjetja ne morejo delovati samostojno, kajti spremeni ga lahko samo EU. Namen tega predloga je prilagoditev določb uredbe Sveta tako, da bodo imeli člani konzorcija BIC konkretne možnosti za izpolnitev obveznosti v zvezi s plačilom finančnega prispevka. Predlog je skladen z načelom sorazmernosti. Sprememba je potrebna tudi zato, ker uredbe Sveta ni mogoče razlagati tako, da bi bilo finančni prispevek mogoče plačati **na ravni projekta**.

⁽¹⁾ SKP (skupna kmetijska politika), gozdarska strategija EU, skupna ribiška politika, strategija Evropa 2020, akcijski načrt EU za krožno gospodarstvo, 50 mrež evropskega raziskovalnega prostora in tri pobude za skupno načrtovanje programov.

⁽²⁾ Dok. COM(2012) 60 final – Inovacije za trajnostno rast: biogospodarstvo za Evropo, dok. COM(2014) 14 final – Za oživitve evropske industrije, dok. COM(2013) 494 final – Javno-zasebna partnerstva v okviru programa Obzorje 2020: učinkovito orodje za doseganje rezultatov na področju inovacij in rasti v Evropi, in dok. COM(2012) 79 final – Evropsko partnerstvo za inovacije: kmetijska produktivnost in trajnost.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Evropska komisija je leta 2012 na podlagi okvirnega programa za raziskave in inovacije sprejela strategijo za biogospodarstvo, katere cilj je zagotavljanje skladnosti politik na različnih področjih ukrepanja in s tem povezanih ciljev, in sicer tako na ravni EU kot na ravni držav članic. S tem pristopom naj bi povečali javno financiranje in zasebne naložbe na področju biogospodarstva. Vzpostavljeni so bili modeli participativnega upravljanja. V strategiji je bila določena podlaga za akcijski načrt z 12 ukrepi, ki so razporejeni po treh večjih področjih:

- naložbe v raziskave in inovacije ter razvoj znanj in spretnosti,
- okrepljeno medsebojno učinkovanje politik in sodelovanje zainteresiranih strani,
- ugodni tržni in konkurenčni pogoji v okviru biogospodarstva.

3.2 Sprejeti ukrepi so bili namenjeni ustanovitvi odbora zainteresiranih strani s področja biogospodarstva ter biogospodarskega observatorija, spodbujanju novih trgov z razvojem standardov, zlasti kar zadeva trajnostnost in uspešnost, zagotovili pa naj bi tudi potrebno bazo znanja za trajnostno intenzifikacijo primarne proizvodnje. Pregled in posodobitev strategije sta predvidena v letu 2017.

3.3 Predlog Komisije vsebuje tehnično spremembo veljavnega dokumenta, tj. Uredbe Sveta (EU) št. 560/2014 o ustanovitvi Skupnega podjetja za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase.

3.3.1 Skupno podjetje BBI je organ, pooblaščen za izvajanje javno-zasebnega partnerstva, v katerem sodelujeta Evropska unija, ki jo zastopa Komisija, in konzorcij BIC. Podjetje je bilo ustanovljeno za izvajanje skupne tehnološke pobude za industrijske panoge, ki temeljijo na rabi biomase (pobude BBI), do 31. decembra 2024.

3.3.2 Ob upoštevanju težav konzorcija BIC pri plačilu finančnega prispevka na način, določen z uredbo Sveta, se predlaga, da se poleg obstoječega načina plačila na ravni programa uvede možnost plačila finančnega prispevka na ravni projekta. S to rešitvijo je mogoče učinkovito odpraviti ta problem, prispeva pa tudi k doseganju prvotnih ciljev uredbe Sveta, saj članom konzorcija BIC omogoča, da izpolnijo svoje prvotne zaveze. Ta rešitev je podobna rešitvi, uporabljeni pri Skupnem podjetju IMI 2 (Skupnim podjetjem za pobudo za inovativna zdravila 2), v katerem lahko člani razen Unije finančno prispevajo na ravni programov, kar je metoda, ki jo običajno uporabljajo skrbniški skladi in dobrodelne organizacije, ali na ravni projektov, kar je postopek, ki ga uporabljajo gospodarski subjekti. Ta sprememba ni del programa REFIT.

3.4 Namen Skupnega podjetja BBI je izvajanje javno-zasebnega partnerstva, ki ga sestavljata Evropska unija, ki jo zastopa Komisija, na eni strani, ter konzorcij BIC, ki je bil ustanovljen z Uredbo Sveta (EU) št. 560/2014, na drugi strani. Cilj tega partnerstva je izvajanje pobude BBI v skladu s statutom skupnega podjetja do 31. decembra 2024.

3.5 V členu 3 uredbe Sveta so določeni konkretni prispevki posameznih članov skupnega podjetja za kritje upravnih stroškov in stroškov poslovanja, ki si jih člani delijo, vključno z nedoločenim zneskom, ki ga sestavljajo stvarni prispevki pri izvajanju posrednih ukrepov (prispevki IKOP) in stvarni prispevki pri izvajanju dodatnih dejavnosti (prispevki ICAA). Iz razlage statuta izhaja, da bi bilo treba prispevek konzorcija BIC vključiti v proračun Skupnega podjetja BBI **na ravni programa**. Sestavni subjekti drugih članov razen Unije, ki sodelujejo pri izvajanju posrednih ukrepov financiranja, bi morali finančne prispevke zagotoviti neposredno za posredne ukrepe, tj. **na ravni projekta**.

3.6 Številni člani konzorcija BIC imajo težave pri načinu plačila; zanje namreč plačilo finančnega prispevka na ravni programa ni poslovno donosno, saj v zameno ne ponuja nobene zagotovljene koristi, zlasti kar zadeva rezultate projektov in povezanih pravic intelektualne lastnine, poleg tega pa bi lahko plačilo prispevka na ravni programa povzročilo, da bi člani konzorcija BIC s tem prispevali k financiranju lastnih konkurentov. Predlagan je alternativni način, tj. **plačilo finančnega prispevka na ravni projekta**, kar pomeni, da imajo od projekta koristi zgolj tisti udeleženci, ki so k njemu finančno prispevali. Ta postopek ne ogroža interesov Unije. Treba je zaščititi interese vrednostnih verig na področju biomase, vključno z MSP, raziskovalnimi in tehnološkimi središči ter univerzami.

3.7 Finančni prispevki drugih članov razen Unije morajo izpolnjevati naslednje zahteve:

- finančni prispevek na ravni programa velja samo za Skupno podjetje BBI,
- sedanji model podjetja je primeren za okrepitev sodelovanja s skrbniškimi skladi in dobrotelnimi organizacijami,
- pravni okvir Skupnega podjetja BBI je treba prilagoditi za lažje sodelovanje z drugimi podjetji.

3.8 Člani konzorcija BIC bodo lahko v skladu s tem predlogom svoj finančni prispevek še naprej plačevali **na ravni programa**. Poleg tega bodo imeli možnost, da svoj finančni prispevek prenesejo neposredno drugemu udeležencu **projekta**, in sicer v skladu s pravili, o katerih se strani vzajemno dogovorita (konzorcijski sporazum), veljavnim pravnim okvirom [(finančni prenos od članov konzorcija BIC konzorciju BIC) in (finančni prenosi od članov konzorcija BIC upravičencem projekta)] ter nacionalno zakonodajo in običajnimi računovodskimi praksami. Konzorcij BIC bo zadolžen za poročanje o skupni višini prejetih finančnih prispevkov.

3.9 Vzorec sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev iz Skupnega podjetja BBI bo ustrezno spremenjen. Treba je poudariti, da predlog spremembe ne vpliva na varstvo temeljnih pravic in nima proračunskih posledic. Ocenjuje se, da bi zmanjšanje proračuna prizadelo predvsem univerze in ustrezna MSP, saj je bil prispevek Unije namenjen predvsem raziskovalnim in inovacijskim ukrepom.

3.10 Ta sprememba je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah. Obrazložitveni dokument ni potreben.

V Bruslju, 27. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o kontroli gotovine, ki se vnaša v Unijo ali iznaša iz nje, in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1889/2005

(COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD))

(2017/C 246/04)

Poročevalec: **Javier DOZ ORRIT**

Soporočevalec: **Mihai IVAȘCU**

Zaprosilo	Evropski parlament, 19. 1. 2017 Svet Evropske unije, 19. 1. 2017
Pravna podlaga	člena 114 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	6. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	27. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	154/4/4

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO meni, da bi moral biti boj proti terorizmu in njegovemu financiranju ter proti pranju denarja in drugim povezanim oblikam gospodarskega kriminala stalna prednostna naloga politike EU.

1.2 EESO podpira ukrepe iz predloga Komisije, ki razveljavlja prejšnjo uredbo iz leta 2005, da bi zakonodajni okvir prilagodili sedanjim razmeram in odpravili pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene v različnih študijah o njegovem izvajanju.

1.3 EESO meni, da se bo z razširitvijo področja uporabe kontrol in povečanjem pristojnosti organov za izvajanje nadzora in zaplenbo blaga, kadar obstajajo utemeljeni znaki nedovoljenih dejavnosti, omogočilo, da se odkrije večje število goljufij in zbere več informacij.

1.4 Po mnenju EESO je nujno izboljšati sodelovanje tako med pristojnimi organi kot med državami članicami, da se pri uporabi nove uredbe doseže čim večji učinek. EESO vse države članice poziva, naj dajo Europolu na voljo svoje podatkovne zbirke o terorizmu. Komisija bi morala spodbujati tudi ukrepe sodelovanja, da bi vsem državam članicam zagotovili potrebna sredstva za učinkovit nadzor različnih vrst gotovine in načinov njenega prevoza.

1.5 EESO predlaga, naj Komisija po izvedbi obsežnih posvetovanj in študije pripravi načrt za zmanjšanje uporabe gotovine v EU. V zvezi s tem je treba preučiti primernost zahteve, da je treba prijaviti gotovino v vrednosti 10 000 EUR.

1.6 EESO meni, da bi morala Komisija določiti strožje kazni za primere neizpolnjevanja te obveznosti. Treba je uskladiti kazni v posameznih državah članicah in o njih dosledno obveščati Komisijo, da se prepreči ustvarjanje priložnosti za goljufe.

1.7 EESO tako kot v mnenju ECO/408⁽¹⁾ znova izraža zaskrbljenost glede vrste dejavnikov, ki lahko resno ogrozijo učinkovitost uredbe. Glavna težava je, da davčne oaze, v katerih je največ pranja denarja – denarne tokove med njimi in EU bi bilo treba še zlasti pozorno spremljati – niso na seznamu držav in regij, ki jih je Komisija v predlogu uredbe z dne 14. julija 2016 opredelila kot visoko tvegane.

1.8 Preiskave nezakonitih denarnih tokov so povezane z drugimi kaznivimi dejanji, zlasti davčnimi. EESO zato predlaga, naj imajo tudi davčni organi dostop do informacij, ki se zbirajo pri kontroli tokov gotovine.

1.9 Po mnenju EESO bi bilo treba v opredelitev gotovine, takoj ko bo nova uredba sprejeta, poleg zlata vključiti še drugo „visoko likvidno blago“.

1.10 Čeprav EESO priznava socialno vrednost predplačniških kartic v vsej EU, pa hkrati opozarja na nevarnost, da jih lahko storilci kaznivih dejanj in teroristi uporabljajo za tajno financiranje svojih dejavnosti.

1.11 Zaradi večjega obsega podatkov, ki jih organi zbirajo in izmenjujejo, EESO priporoča okrepljeno varstvo teh podatkov in preučitev možnosti, da se uvedejo strožje upravne in kazenske sankcije za uradnike in posameznike, ki te podatke uporabljajo na neprimeren ali nezakonit način.

1.12 Problem ima mednarodne razsežnosti in zato morajo tudi institucije EU polno sodelovati pri delu mednarodnih organizacij, ki so dejavne na tem področju.

1.13 EESO pozdravlja, da bodo bankovci za 500 EUR v začetku leta 2018 umaknjeni iz obtoka, saj je obsežno dokumentirano, da se uporabljajo za gotovinsko plačevanje pri nezakoniti trgovini, ker je velike vsote denarja mogoče enostavno prevažati, za njihovo shranjevanje pa je potrebnega malo prostora.

1.14 EESO znova opozarja Komisijo, da mora biti zaščita evropskih državljanov še naprej glavna prednostna naloga, ne glede na stroške in prizadevanja, ki so za to potrebni.

2. Ozadje in predlog Komisije

2.1 Komisija v skladu z akcijskim načrtom⁽²⁾ za okrepitev boja proti financiranju terorizma predlaga novo uredbo o kontroli gotovine, ki se vnaša v EU iz tretjih držav ali iznaša iz nje v te države, in razveljavitvi trenutno veljavne uredbe iz leta 2005⁽³⁾.

2.2 EU je maja 2015 sprejela četrti sveženj o preprečevanju pranja denarja in financiranju terorizma, ki med drugim zajema tudi četrto direktivo o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma (četrta direktiva o preprečevanju pranja denarja) ter uredbo o informacijah, ki spremljajo prenose sredstev⁽⁴⁾, ki se trenutno prenašata v nacionalne zakonodaje. EESO je svoje stališče o zakonodajnem svežnju podal v mnenju o svežnju o preprečevanju pranja denarja⁽⁵⁾.

2.3 Februarja 2016 je Komisija objavila akcijski načrt za okrepitev boja proti financiranju terorizma⁽⁶⁾, ki se izvaja v dveh zakonodajnih fazah. V prvi (julija 2016) je Komisija pripravila predloga dveh direktiv, tj. pete direktive o preprečevanju pranja denarja, ki spreminja različne vidike četrte direktive o preprečevanju pranja denarja, in direktive o dostopu davčnih organov do informacij o preprečevanju pranja denarja⁽⁷⁾, ter delegirano uredbo Komisije⁽⁸⁾ za opredelitev tretjih držav z visokim tveganjem (davčne oaze), ki dopolnjuje četrto in peto direktivo o preprečevanju pranja denarja⁽⁹⁾. EESO je sprejel mnenja o peti direktivi o preprečevanju pranja denarja, o uredbi ter o drugi direktivi⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 121.

⁽²⁾ COM(2016) 50 final.

⁽³⁾ Uredba (EU) št. 1889/2005 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 309, 25.11.2005, str. 9).

⁽⁴⁾ Direktiva (EU) 2015/849 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 141, 5.6.2015, str. 73) in Uredba (EU) 2015/847 (UL L 141, 5.6.2015, str. 1).

⁽⁵⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 31.

⁽⁶⁾ COM(2016) 50 final.

⁽⁷⁾ COM(2016) 450 final – 2016/0208 (COD) in COM(2016) 452 final – 2016/0209 (CNS).

⁽⁸⁾ Delegirana uredba (EU) 2016/1675 (UL L 254, 20.9.2016, str. 1).

⁽⁹⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 121.

⁽¹⁰⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 127.

2.4 V drugi fazi (decembra 2016) je Komisija poleg predloga uredbe, ki jo obravnava to mnenje, objavila še predlog direktive o boju proti pranju denarja s kazenskopравnimi sredstvi⁽¹¹⁾ in uredbe o vzajemnem priznavanju odredb o zamrznitvi in zaplombi⁽¹²⁾.

2.5 Uredba iz leta 2005 dopolnjuje direktivo o preprečevanju pranja denarja ter uvaja nadzor nad pošiljkami gotovine v vrednosti 10 000 EUR in več. S sedanjim predlogom pa želi Komisija⁽¹³⁾ zapolniti vrzeli v veljavni zakonodaji glede preiskav, ki jih izvajajo policija ter sodni in carinski organi, nadgraditi in dopolniti četrto⁽¹⁴⁾ in peto⁽¹⁵⁾ direktivo o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma ter zakonodajo EU uskladiti z mednarodnimi standardi in priporočili, zlasti priporočilom Projektne skupine za finančno ukrepanje št. 32.

2.6 Sedanji predlog obravnava nepopolno zajetje čezmejnih prenosov gotovine, težave pri izmenjavi podatkov med organi, nezmožnost zadržanja zneskov, ki so nižji od mejne vrednosti (10 000 EUR), nepopolno opredelitev „gotovine“, različne kazni za opustitev prijave v državah članicah ter različne ravni izvajanja.

2.7 V predlogu nove uredbe, ki naj bi nadomestila veljavno uredbo, je **opredelitev gotovine** razširjena in natančnejša, tako da zajema štiri kategorije: valuto, prenosljive instrumente, ki se glasijo na prinosnika (čeki, potovalni čeki, zadolžnice in denarna nakazila), blago, ki se uporablja kot visoko likviden hranilec vrednosti (zlati kovanci in palice) ter predplačniške kartice.

2.8 Predlog uvaja obveznost prijave nespremljane gotovine, ki pomeni gotovino v vrednosti 10 000 EUR ali več, ki se pošlje s **pošto ali tovorno pošiljko ali prek prevoznika gotovine**. Nekatere države članice izvajajo tudi kontrole gotovine znotraj EU.

2.9 Predlog pooblašča pristojne organe za nadzor nad pošiljkami gotovine v vrednosti manj kot 10 000 EUR ter za poročanje in preiskave v primeru resnih znakov kaznivih dejanj.

2.10 Dovoljeno je **zadržanje sredstev** v primeru **neprijavljenih** pošiljk gotovine v vrednosti 10 000 EUR ali več ali če v zvezi s pošiljkami katere koli vrednosti obstajajo **znaki kaznivega dejanja**.

2.11 Predlog izboljšuje **izmenjavo informacij**, saj se zahteva aktivno komuniciranje s finančnoobveščevalnimi enotami; trenutno se od pristojnih organov zahteva le, da dajo informacije na voljo. Informacije o nedovoljenih operacijah je treba dati na voljo tudi pristojnim organom drugih držav članic in Komisiji, če obstajajo znaki kaznivega dejanja. V skladu s predlogom se informacije lahko posredujejo tudi tretjim državam, pod pogojem, da so izpolnjene nekatere zahteve.

2.12 Vse države članice se spodbuja, naj poleg pravnih sankcij za kazniva dejanja uvedejo tudi kazni za neupoštevanje obveznosti prijave. Vsaka država članica mora o uvedenih kaznih obvestiti Komisijo.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja stalna prizadevanja Komisije v okviru svetovnega boja proti pranju denarja in terorizmu. EESO podpira tudi predlagane spremembe v tem predlogu, katerih namen je izboljšati veljavno zakonodajo.

3.2 Komisija in druge institucije EU si morajo močno prizadevati za to, da se bo evropska javnost v celoti zavedala njihove pripravljenosti za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma. Pri tem se morajo posluževati vseh potrebnih pravnih instrumentov, ukrepov kazenskega pregona in obveščevalnih služb ter sodnih ukrepov. Zavest, da institucije pri tem sodelujejo z vsemi državami članicami, bo okrepila verodostojnost in legitimnost prizadevanj. Trenutno je že v uporabi sklop kazalnikov o pranju denarja in financiranju terorizma, vendar pa vseh ni mogoče objaviti.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 826 final – 2016/0414 (COD).

⁽¹²⁾ COM(2016) 819 final – 2016/0412 (COD).

⁽¹³⁾ COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD).

⁽¹⁴⁾ Direktiva (EU) 2015/849 (UL L 141, 5.6.2015, str. 73).

⁽¹⁵⁾ Predlog pete direktive o preprečevanju pranja denarja.

3.3 EESO poziva EU in države članice, naj na mednarodni ravni še naprej sodelujejo v boju proti terorizmu, pranju denarja in z njima povezanimi hudimi kaznivimi dejanji. Vse institucije EU si morajo prizadevati za to, da se ukrepi, ki jih predlaga Komisija, sprejmejo tudi na mednarodni ravni. To je ena od možnosti za njihovo večjo učinkovitost.

3.4 Cilj predloga nove uredbe je boj proti nezakonitim denarnim tokovom med EU in tretjimi državami. Da bo predlog uspešen, bi morala Evropska komisija sodelovati z državami članicami, da se njihovim pristojnim organom zagotovijo najučinkovitejši tehnični, človeški ter kakršni koli drugi potrebni viri (npr. šolani psi sledniki).

3.5 Sheme financiranja terorizma so lahko zelo raznolike in segajo od zlorabe zakonitih poslov ali zakonitih nepridobitnih organizacij do kriminalnih dejavnosti ali zlorabe mednarodnega trgovinskega sistema. Teroristične organizacije stalno spreminjajo svoje načine financiranja, da bi se izognile veljavnim zakonodajnim zahtevam, zato je jasno, da je treba zakonodajni okvir stalno posodabljeni. Storilci kaznivih dejanj in teroristi običajno izkoriščajo razlike v zakonodaji med posameznimi državami članicami ter za svoje finančne transakcije izberejo države z najohlapnejšo zakonodajo.

3.6 Komisija je na podlagi evropske agende za varnost ⁽¹⁶⁾, v odziv na teroristične napade v Evropi in drugod po svetu ter glede na zanimanje javnosti za pranje denarja, davčne goljufije in izogibanje davkom v davčnih oazah v zadnjih dveh letih sprejela precejšnje število zakonodajnih pobud.

3.7 V skladu s poročilom Projektne skupine za finančno ukrepanje ⁽¹⁷⁾ se gotovina na široko uporablja v gospodarskem kriminalu in ostaja eden najpomembnejših virov financiranja terorizma. Zneske na ta način „oprane“ denarja je težko oceniti, vendar pa poročilo navaja znesek, ki se giblje med stotinami milijard in bilijonom USD na leto.

3.8 Analiza učinkovitosti veljavne uredbe je pokazala, da se v EU še vedno vnaša in iz nje iznaša veliko število pošiljk gotovine. Kontrole gotovine pa so redke (100 000 na leto v vseh državah članicah skupaj) in se od države do države razlikujejo, število preiskovanih sumljivih primerov pa je zelo različno. V nedavnem posvetovanju o tem vprašanju je sodelovalo samo devet držav, posredovani podatki o številu primerov in njihove analize pa so bili maloštevilni in omejeni.

3.9 Vrzeli v veljavni uredbi omogočajo, da se ne izvaja dovolj namenskih kontrol pretoka gotovine, ki se pošlje s pošto ali tovorno pošiljko ali prek prevoznika gotovine. V mnogih primerih pristojni organi niso imeli potrebnih orodij, da bi lahko izvedli zadostno število kontrol.

3.10 Razširitev področja uporabe kontrol in pooblastitev pristojnih organov za nadzor in zaplenbo blaga, kadar obstaja sum sodelovanja pri kaznivem dejanju, tudi za zneske pod mejno vrednostjo 10 000 EUR, bosta omogočila, da se odkrije večje število goljufij in zbere več informacij. Pridobljene informacije se trenutno ne uporabljajo tako, kot bi se morale, saj se v nekaterih državah članicah dajejo na voljo pasivno, ukrepov za zagotovitev njihove pravilne obdelave pa ni. Nujno je treba izboljšati komuniciranje med pristojnimi organi, in sicer med carinskimi organi, ki so večinoma odgovorni za izvedbo kontrol, in finančnoobveščevalnimi enotami, ki so pristojne za sprejemanje in analizo informacij, med finančnoobveščevalnimi enotami ter davčnimi in sodnimi organi ter med pristojnimi organi v državah članicah in tretjih državah, zlasti tistih, iz katerih se v EU stekajo in iz nje v te države oteka povečani tokovi nezakonitega denarja, kot je to v primeru davčnih oaz.

3.11 Kazni za neizpolnjevanje obveznosti prijave gotovine, ki se uporabljajo v skladu z veljavno uredbo, niso usklajene in izvedene analize kažejo, da nimajo načrtovanega odvračilnega učinka. Nova uredba od držav članic zahteva uvedbo kazni za neizpolnjevanje obveznosti prijave, ne glede na to, ali obstajajo znaki kaznivega dejanja in ali je gotovina povezana s preiskavami drugih kaznivih dejanj ali kršitev, ter uvaja obveznost, da se o kaznih obvesti Komisijo. EESO predlaga, naj se vzpostavi skupni postopek obveščanja za vse države članice. Kljub temu lahko vsaka država članica določi lastne kazni. Kazni iz člena 13 je treba uskladiti, da se prepreči ustvarjanje priložnosti za storilce kaznivih dejanj, ki delujejo prek posameznih držav.

⁽¹⁶⁾ COM(2015) 185 final.

⁽¹⁷⁾ Poročilo Projektne skupine za finančno ukrepanje: *Money Laundering: Through the Physical Transportation of Cash* (Pranje denarja – fizičen prevoz gotovine) (2015).

3.12 Z izvajanjem uredbe in zgoraj navedenih ukrepov za preprečevanje pranja denarja se bo močno povečala količina osebnih podatkov, ki se v okviru boja proti pranju denarja in financiranju terorizma zbirajo, shranjujejo in dajejo na voljo pristojnim oblastem in organom. Za zaščito temeljnih pravic posameznikov, zlasti varstvo osebnih podatkov, je pomembno oceniti, ali so potrebni novi mehanizmi zaščite, jih uvesti, kadar je to potrebno, in spodbujati strožje kazenske sankcije za javne uslužbence in druge osebe, ki te podatke nezakonito uporabljajo.

3.13 Vrsta kanalov in postopkov, ki se uporabljajo za pranje denarja in financiranje terorizma, vključno s pošiljkami nezakonitega denarja, je Komisijo upravičeno spodbudila k sprejetju zakonodajnih ukrepov, ki zajemajo obe obliki kaznivih dejanj. Obe sta povezani z drugimi – podobnimi ali hujšimi – kaznivimi dejanji. Tesno sodelovanje med vsemi organi in zadevnimi nacionalnimi telesi ter državami članicami je ključnega pomena za učinkovito izvajanje uredbe in drugih zakonodajnih ukrepov na tem področju. Priznati je treba, da sodelovanje med različnimi organi in institucijami v državah članicah – policijo, obveščevalnimi službami ter sodnimi, carinskimi in davčnimi organi – nikakor ni najboljše. EESO je zlasti zaskrbljen zaradi premajhnega obsega sodelovanja med policijskimi organi držav članic in Europolom, kar je razvidno iz dejstva, da večina držav članic temu evropskemu organu za kazenski pregon ni dala na voljo svojih podatkovnih zbirk o terorizmu. EESO zato poziva organe EU in držav članic, naj takšno stanje odpravijo.

3.14 Še ena precejšnja ovira za učinkovito uporabo uredbe in drugih ustreznih zakonodajnih določb za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma je, da ni prave politične volje za ukinitve davčnih oaz. Najbolj jasen dokaz za to je seznam „tretjih držav z visokim tveganjem, ki imajo strateške pomanjkljivosti“, iz priloge k Uredbi (EU) 2016/1675, ki dopolnjuje četrto in peto direktivo o preprečevanju pranja denarja. Na seznamu namreč ni niti ene izmed davčnih oaz, ki so odgovorne za večino nezakonitih transakcij, zlasti denarne tokove, ki so zajeti v predlogu uredbe. EESO mora zato ponoviti poziv, ki ga je izrazil že v mnenju ECO/408, in sicer naj Komisija predlaga nov seznam davčnih oaz in ga združi v en sam seznam tretjih držav in ozemelj, ki ne sodelujejo pri kazenskem pregonu finančnega kriminala in financiranja terorizma.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Financiranje terorizma ima jasno globalno razsežnost, kar pomeni, da se teroristične operacije v eni državi pogosto financirajo s kaznivimi dejanji v drugi. Potrebne so kontrole prenosov gotovine in temeljite spremembe zakonodaje, da se ustavijo prenos gotovine, sledijo in omejijo finančne operacije ter olajša pridobivanje pomembnih informacij o teroristih in njihovih virih financiranja. EESO se popolnoma zaveda zunanje razsežnosti financiranja terorizma, zato priporoča, naj vse institucije EU polno sodelujejo v vseh pomembnih mednarodnih organizacijah, v katerih so zastopane, da se bodo podobni ukrepi lahko izvajali po vsem svetu.

4.2 Pošiljke gotovine so še vedno glavni način delovanja oseb, ki so vpletene v pranje denarja in druga finančna kazniva dejanja⁽¹⁸⁾. EESO priporoča, naj Komisija po izvedbi obsežne študije, posvetovanju z vsemi deležniki in vzpostavitvi tesnega delovnega odnosa z državami članicami, Evropsko centralno banko in nacionalnimi bankami pripravi načrt za zmanjšanje uporabe gotovine v EU. Ukinitve bankovcev za 500 EUR je korak v pravo smer. V zvezi s tem bi bilo treba preučiti, ali je zahteva, da je treba prijaviti gotovino v vrednosti 10 000 EUR, primerna.

4.3 EESO poziva Evropsko komisijo, naj okrepi prizadevanja za dosledno ratifikacijo Varšavske konvencije⁽¹⁹⁾ v vseh državah EU. Doslej jo je podpisalo 26 držav članic, ratificiralo pa le 17.

4.4 EESO priznava, da bi predlagana uredba lahko bistveno izboljšala instrumente, ki se uporabljajo za boj proti financiranju terorizma, hkrati pa bi imela zelo majhen učinek na evropska mala in srednje velika podjetja.

⁽¹⁸⁾ *Why is cash still king? A strategic report on the use of cash by criminal groups as a facilitator for money laundering (Zakaj je gotovina še vedno tako pomembna? Strateško poročilo o uporabi gotovine s strani kriminalnih združenj kot spodbudi za pranje denarja).* Finančnoobveščevalna skupina, Europol, 2015.

⁽¹⁹⁾ Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, in o financiranju terorizma, 2005.

4.5 Po mnenju EESO je razvoj politik finančnega sodelovanja s sosednjimi državami in državami, iz katerih je še posebej veliko migracij v EU, nujen, da se spodbudijo pregledne finančne transakcije in znižajo stroški. Ovire in visoki stroški nakazil gotovine v te države in iz njih spodbujajo uporabo gotovinskih pošiljk in nepreglednih transakcij, s tem pa izkoriščanje teh načinov za kriminalne namene.

4.6 Nedavni napadi na ozemlju EU so pokazali, da so teroristi s predplačniškimi karticami plačevali na primer hotelske sobe (npr. med napadi v Parizu 13. novembra 2015). Čeprav je socialna vrednost tovrstnih kartic jasna, saj ranljivim ali izključenim skupinam omogočajo spletna in nespoletna plačila, pa EESO opozarja na nevarnost, da bi te instrumente še naprej uporabljali storilci kaznivih dejanj ali teroristi.

4.7 Nezakonit prevoz gotovine je povezan z drugimi vrstami kaznivih dejanj: na davčnem področju, pranje denarja in financiranje terorizma. V predlogu uredbe Komisije ni predvidena možnost izmenjave podatkov o rednih prijavah gotovine za davčne namene. EESO meni, da je za ta kazniva dejanja potreben obsežen kazenski pregon. Zlasti pa bi bilo treba po njegovem mnenju dovoliti omenjeno izmenjavo podatkov, saj so davčne goljufije in pranje denarja jasno povezani in v mnogih primerih vključujejo prenose gotovine.

4.8 Člena 2(2) in 14 predlagane uredbe dajeta Komisiji pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov za spreminjanje priloge, zlasti poglavja, v katerem je opredeljeno, katero „blago, ki se uporablja kot visoko likviden hranilec vrednosti“, velja za vrste gotovine; po mnenju EESO ni nobenega razloga za to, da je ta kategorija že na začetku omejena zgolj na zlato. Na prvi seznam, ki sta ga odobrila Parlament in Svet, bi se lahko vključilo tudi drugo blago visoke vrednosti, kot so plemenite kovine ali dragi kamni (surovi ali brušeni).

4.9 EESO ponavlja, da bi morale biti zagotavljanje varnosti naših državljanov še naprej ena glavnih nalog EU in držav članic, ne glede na prizadevanja, ki so za to potrebna.

V Bruslju, 27. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) ter spremembi uredb (EU) št. 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/794 in (EU) 2016/1624

(COM(2016) 731 final 2016-357-COD)

(2017/C 246/05)

Poročevalec: **Jan SIMONS (NL-I)**

Zaprosilo	Evropska komisija, 17. 2. 2017 Evropski parlament, 19. 1. 2017
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	3. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	27. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	184/0/4

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO meni, da je cilj vzpostavitve evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) ugotavljanje tveganj, povezanih z vstopom tujcev, ki ne potrebujejo vizuma, na schengensko območje, kar je trenutno neizogiben odgovor na zunanje in notranje grožnje.

1.2 EESO pozdravlja dejstvo, da se ETIAS vklaplja v splošno strategijo EU na področju migracij in varnosti, kakor jo je leta 2011 opredelila Komisija v programu o pametnih mejah, in da bodo informacije, zbrane v okviru sistema, omogočile predhodno preverjanje morebitnih varnostnih tveganj in nedovoljenih migracij, da bi zaščitili državljane EU pred vstopom oseb s slabimi nameni.

1.3 EESO odločno poudarja, da bi morale biti v okviru sistema ETIAS v celoti spoštovane temeljne pravice prosilcev in onemogočena vsakršna diskriminacija. Vsi podatki, zlasti v zvezi z občutljivimi informacijami o zdravju, izobrazbi, kaznovanosti itd., zbranimi v okviru sistema, morajo biti zaščiteni, dostop do njih pa mora biti omejen izključno na organe, ki preiskujejo kazniva dejanja, terorizem, nezakonito priseljevanje in druge grožnje. Sistem ETIAS mora prav tako spoštovati pravico prosilcev do pritožbe zoper zavrnitev njihove odobritve potovanja in do umika zahtevka.

1.4 EESO se zaveda, da je treba odpraviti številne tehnične pomanjkljivosti sistema ETIAS, zlasti interoperabilnost in povezanost z drugimi sistemi zbiranja in upravljanja podatkov. ETIAS mora temeljiti na pravem ravnovesju med tveganji in varnostjo, hkrati pa preprečiti povečanje upravnih bremen in ovir za tujce, ki pogosto potujejo v EU zaradi dela, študija, zdravljenja itd.

1.5 Komisija in Svet bi morala nameniti pozornost tudi političnim vidikom vzpostavitve sistema ETIAS. Zadevne države bi morale biti obveščene o razlogih obvezne pridobitve dovoljenja za potovanje kljub brezvizumskemu režimu in o prednostih neoviranega in hitrega prehajanja meje za potnike z odobritvijo potovanja. Komisija bi morala poleg tega zagotoviti, da bodo morebitni povračilni ukrepi zadevnih držav za državljane EU sorazmerni ukrepom EU.

1.6 Sistem ETIAS bi moral osebam, ki se ne morejo prijaviti prek spleta, zagotoviti možnost vlaganja zahtevkov na ustreznem okencu na glavnih odhodnih letališčih in pristaniščih, pa tudi na glavnih kopenskih mejnih prehodih. Vsi prosilci bi morali imeti možnost uporabe storitev posrednikov, kot so potovalne agencije in prevozna podjetja. Pri tem pa bi stroške, ki jih zaračunavajo ti posredniki za svoje storitve, morale spremljati in ocenjevati delegacije EU v tretjih državah.

1.7 Ustrezno bo treba opredeliti tudi merila za predlagane kategorije državljanov tretjih držav, ki bodo izvzeti iz obveznosti pridobitve odobritve potovanja, ob upoštevanju tveganja migracij ter varnostnih in zdravstvenih tveganj.

1.8 EESO poziva k iskanju rešitev za države članice, ki še niso v celoti v schengenskem pravnem redu (Bolgarija, Hrvaška, Ciper in Romunija) in zato nimajo dostopa do sistemov SIS, VIS in SVI.

2. Razlogi za pripravo mnenja

2.1 Državljeni EU od organov oblasti pričakujejo, da bodo zagotovili njihovo varnost v odprti Evropi. Računajo na učinkovit nadzor na zunanjih mejah schengenskega območja, da se preprečijo nedovoljene migracije, zagotovita večja notranja varnost in prosto gibanje znotraj schengenskega območja ter poenostavi prehajanje zunanjih meja EU v svetu mobilnosti.

2.2 Približno 1,4 milijarde ljudi iz približno 60 držav po svetu ⁽¹⁾ ima pravico do vstopa v EU brez vizuma in do načela vzajemnosti, kar koristi tudi državljanom EU, ki so jim s tem olajšana potovanja v tujino brez vizumov. Število državljanov tretjih držav, ki so izvzeti iz vizumske obveznosti in potujejo v schengenske države, bo še naprej raslo: število prehodov schengenske meje naj bi se do leta 2020 povečalo za več kot 30 % v primerjavi z letom 2014, tj. s 30 milijonov na 39 ali 40 milijonov ⁽²⁾.

2.3 Ti podatki kažejo, da je treba vzpostaviti sistem odobritev, podoben tistim, ki že obstajajo v nekaterih državah (v ZDA ⁽³⁾ od leta 2009, Avstraliji ⁽⁴⁾ od leta 1996 in Kanadi ⁽⁵⁾ od leta 2016), da se oceni in odgovori na potencialne nedovoljene migracije in varnostna tveganja v povezavi z državljani tretjih držav, ki vstopajo v EU, vendar na manj strog in potnikom prijaznejši način od vizumskega režima, v skladu s cilji politike EU za liberalizacijo vizumskega režima.

2.4 V primerjavi z državljani tretjih držav, za katere velja vizumska obveznost, imajo pristojni mejni organi in organi za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj malo informacij o tem, kakšno tveganje predstavljajo državljani tretjih držav, ki so izvzeti iz vizumske obveznosti, preden prispejo na schengensko mejo. Z zagotovitvijo teh manjkajočih informacij in ocene tveganja za tujce brez vizumske obveznosti bi se precej povečala dodana vrednost obstoječih ukrepov za ohranjanje in krepitev varnosti schengenskega območja, tujci, izvzeti iz vizumske obveznosti, pa bi lahko uživali svoj status.

2.5 Komisija je v programu o pametnih mejah leta 2011 poudarila potrebo po sodobnejšem in učinkovitejšem upravljanju pretoka potnikov na zunanjih mejah EU z uporabo novih tehnologij, da bi poenostavili življenje tujcem, ki pogosto potujejo v EU, in bolje nadzorovali državljane tretjih držav pri prehodu meje.

⁽¹⁾ Albanija, Andora, Antigva in Barbuda, Argentina, Avstralija, Bahami, Barbados, Bosna in Hercegovina, Brazilija, Brunej, Čile, Črna gora, Kolumbija, Kostarika, Dominika, Salvador, Grenada, Gvatemala, Honduras, Hongkong, Izrael, Japonska, Južna Koreja, Kanada, Kiribati, Makao, Makedonija, Malezija, Marshallovi otoki, Mavricij, Mehika, Mikronezija, Moldavija, Monako, Nikaragva, Nova Zelandija, Palav, Panama, Paragvaj, Peru, Salomonovi otoki, Samoa, San Marino, Sejšeli, Singapur, Srbija, Sveta Lucija, Sveti Krištof in Nevis, Sveti Vincencij in Grenadine, Tajvan, Tonga, Trinidad in Tobago, Tuvalu, Urugvaj, Vanuatu, Vatikan, Venezuela, Vzhodni Timor, Združene države Amerike, Združeni arabski emirati in britanski državljani, ki niso državljani Združenega kraljestva za namene prava Unije.

⁽²⁾ O brezvizumskem režimu se trenutno dogovarja z Ukrajino, Gruzijo, Kosovom in Turčijo.

⁽³⁾ 30 milijonov zahtevkov na leto.

⁽⁴⁾ 1 milijon zahtevkov na leto.

⁽⁵⁾ 3 milijoni zahtevkov na leto.

2.6 Zaradi novih groženj in izzivov, ki so se pojavili po letu 2011, je bila potrebna revizija prvotnega programa o pametnih mejah in po opravljenih tehničnih študijah in posvetovanju je bil leta 2016 objavljen nov zakonodajni predlog, tj. predlog uredbe o vzpostavitvi sistema vstopa in izstopa. EESO je sprejel mnenje o SVI septembra 2016 ⁽⁶⁾. Z nedavno predlaganimi spremembami Zakonika o schengenskih mejah ⁽⁷⁾ zaradi okrepitve kontrol s preverjanjem ustreznih baz podatkov (SIS, Interpolove baze podatkov o ukradenih ali izgubljenih potnih listinah ter drugih evropskih baz podatkov) na zunanjih mejah se želi uvesti obvezen pregled vseh državljanov tretjih držav in državljanov EU tako pri vstopu v kot izstopu iz EU.

2.7 Za dokončanje tega pregleda je Komisija objavila predlog za vzpostavitev evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS), da bi povečali varnostna preverjanja potnikov, ki ne potrebujejo vizuma ⁽⁸⁾. Gre za avtomatiziran sistem za prepoznavanje morebitnih tveganj, povezanih s potniki, ki so izvzeti iz vizumske obveznosti in potujejo na schengensko območje. Po ocenah naj bi bilo ob uvedbi sistema leta 2021 oddanih 40 milijonov vlog ⁽⁹⁾.

2.8 Tako zbrani podatki bodo omogočali predhodno preverjanje morebitnih varnostnih tveganj ali nedovoljenih migracij ob polnem spoštovanju temeljnih pravic in varstva podatkov.

2.9 Odobritev ETIAS ni vizum. Državljeni držav z brezvizumskim režimom bodo lahko še vedno potovali brez vizuma, vendar bodo morali za vstop na schengensko območje po zraku, morju ali kopnem še pred potovanjem obvezno pridobiti dovoljenje za potovanje ob plačilu pristojbine (predlagani znesek je 5 EUR). Pri odločanju o izdaji ali zavrnitvi vloge za potovanje v EU bo sistem avtomatsko preverjal podatke (pričakuje se 95 % pozitivnih rezultatov), če bo potrebno, bo opravljeno dodatno ročno predhodno preverjanje, na podlagi česar bo nato izdano ali zavrnjeno dovoljenje za potovanje. Rezultat bo vlagatelju sporočen v zelo kratkem času (v nekaj minutah ali največ v 72 urah, če bodo potrebna dodatna preverjanja). Končna odločitev o odobritvi ali zavrnitvi vstopa bo vedno v rokah nacionalnih mejnih policistov, ki izvajajo nadzor meje v skladu z Zakonikom o schengenskih mejah.

2.10 Kljub temu bo predhodno preverjanje potnikov iz tretjih držav, ki so oproščeni vizumske obveznosti, poenostavilo kontrolo na meji in zagotovilo usklajeno in poenoteno oceno tveganja za državljane tretjih držav ter znatno zmanjšalo število zavrnitev vstopa na mejnih prehodih. Čeprav je odobritev potovanja veljavna 5 let oziroma do izteka veljavnosti potne listine, se lahko prekličje ali razveljavi, če so se spremenili pogoji za izdajo odobritve potovanja.

2.11 Predlagana uredba vključuje splošno načelo, da sistem ETIAS temelji na interoperabilnosti informacijskih sistemov, v katerih se preverjajo podatki, in na ponovni uporabi komponent, razvitih za te informacijske sisteme, zlasti za sistem vstopa/izstopa EU (SVI). Ta pristop bo omogočil tudi precejšnje prihranke pri stroških vzpostavitve in delovanja sistema ETIAS. Sistema ETIAS in SVI naj bi uporabljala skupni repozitorij osebnih podatkov o državljanih tretjih držav, pri čemer bi se dodatni podatki iz dokumentacije sistema ETIAS (npr. podatki o prebivališču, odgovori na vprašanja o ozadju, naslovi IP itd.) ter evidence o vstopu in izstopu v SVI shranjevali ločeno, vendar bi bili povezani s to skupno in enotno datoteko za identifikacijo. Ta pristop je popolnoma v skladu s strategijo interoperabilnosti in vključuje vse ustrezne zaščitne ukrepe za varstvo podatkov.

2.12 Europol bo vključen v oblikovanje pravil nadzora za sistem ETIAS in nadzorni seznam ETIAS, ki bo vseboval podatke v zvezi z osebami, ki so osumljene storitve kaznivega dejanja ali udeležbe pri kaznivem dejanju, in osebami, za katere obstajajo konkretni znaki ali utemeljeni razlogi za sum, da bodo storile huda kazniva dejanja, ali pa za to, da predstavljajo druga varnostna ali zdravstvena tveganja.

⁽⁶⁾ Mnenje o sistemu vstopa/izstopa – poročevalec: Cristian Pirvulescu (UL C 487, 28.12.2016, str. 66).

⁽⁷⁾ COM(2015) 670.

⁽⁸⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) ter spremembi uredb (EU) št. 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/794 in (EU) 2016/1624 – COM(2016) 731 final z dne 16. novembra 2016.

⁽⁹⁾ Po ocenah Komisije je pričakovati približno 107 000 vlog na dan, od tega naj bi jih bilo 5 % treba obdelati ročno. 3 do 5 % teh primerov bi lahko rešili v centralni enoti, preostanek pa bo poslan nacionalnim enotam.

2.13 Eu-LISA, tj. evropska agencija za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice, bo razvila informacijski sistem ETIAS in bo pristojna za njegovo tehnično vodenje. Stroški razvoja sistema ETIAS so ocenjeni na 212,1 milijona EUR, povprečni letni stroški delovanja pa na 85 milijonov EUR. ETIAS naj bi začel delovati že leta 2020.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO meni, da je vzpostavitev sistema ETIAS trenutno neizogiben korak tako zaradi zunanjih kot notranjih groženj. Tega morda potniki iz tretjih držav z brezvizumskim režimom ne bodo pozdravili, vendar se to vklaplja v splošno strategijo EU na področju migracij in varnosti, kakor jo je leta 2011 opredelila Komisija v programu o pametnih mejah.

3.2 EESO ugotavlja, da je predlog ETIAS namenjen zapolnitvi vrzeli pri upravljanju zunanjih meja EU, ki državljanom držav z brezvizumskim režimom omogoča prehod meje EU, pri čemer o teh državljanih tretjih držav pred prihodom na schengensko mejo ni ustreznih podatkov glede morebitnih tveganj.

3.3 Predlog ETIAS se osredotoča na tehnične vidike sistema, njegovo upravljanje, potrebno informacijsko tehnologijo, interoperabilnost in povezanost z drugimi sistemi zbiranja in obdelave podatkov⁽¹⁰⁾. EESO se zaveda, da so ta vprašanja zelo kompleksna in da je treba rešiti številna tehnična vprašanja, da bi bil lahko sistem popolnoma operativen ob zagonu, ki je načrtovan za leto 2021. Sistem ETIAS mora temeljiti na pravem ravnovesju med tveganji in varnostjo, hkrati pa preprečiti povečanje upravnih bremen in ovir za vse, ki pogosto potujejo v EU, zlasti poslovno, zaradi dela, raziskav ali študija.

3.4 EESO je prepričan, da bi Komisija in Svet morala pozornost nameniti tudi političnim vidikom vzpostavitve sistema ETIAS in zadevnim državam pojasniti razloge za to, vključno s prednostmi omogočanja neoviranega in hitrega prehajanja meja za potnike z odobritvijo potovanja in zagotovitvijo primerne ravni varnosti z olajšanjem zahtev po informacijah in odpravo ovir za izdajo takega dovoljenja v primerjavi s standardnim postopkom za izdajo vizuma. Komisija bi morala poleg tega zagotoviti, da bodo morebitni povračilni ukrepi zadevnih držav za državljanke EU sorazmerni ukrepom EU.

3.5 EESO priporoča, da se zadevne države pravočasno obvesti o predlaganem sistemu in da se izvedejo potrebne kampanje obveščanja, da bodo potniki ustrezno obveščeni in da se sistem uvede postopoma, najprej kot neobvezen in nato kot obvezen, ko bo ustrezno izpopolnjen in tehnično izvedljiv.

3.6 EESO poziva Komisijo, naj odloči o možnih oblikah sodelovanja z varnostnimi službami EU in uporabi njihovo strokovno znanje pri vzpostavljanju sistema ETIAS ter oblikovanju profilov tveganja in nadzornega seznama ETIAS.

3.7 EESO je v mnenju o svežnju o pametnih mejah poudaril, da je treba v celoti spoštovati temeljne pravice in načelo nediskriminacije ter z ustreznimi postopki in institucionalnimi sredstvi zagotoviti zaščito in ustrezno uporabo podatkov, ki so zbrani in shranjeni v tem sistemu⁽¹¹⁾. To se nanaša predvsem na občutljive osebne podatke o izobrazbi, zdravju, kaznovanosti itd. V zvezi s tem EESO ponavlja svojo zahtevo in vztraja, da mora biti dostop do podatkov, povezanih z odobritvijo potovanj, omejen na izključno organe, ki preiskujejo kazniva dejanja, terorizem, nezakonito priseljevanje in druge grožnje.

⁽¹⁰⁾ Baze podatkov SIS II, VIS, SVI, EURODAC, ECRIS, Europol in Interpola (SLTD, TDAWN).

⁽¹¹⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 97.

3.8 EESO podpira predlagano strukturo sistema ETIAS, ki bi moral biti sestavljen iz informacijskega sistema, centralne enote ETIAS v okviru evropske mejne in obalne straže (EBCG) in nacionalnih enot. Pri tem bo treba preverjati enako in natančno izvajanje sistema ETIAS v vseh državah članicah. EESO podpira ustanovitev odbora za upravljanje programa, ki je potreben za zagotovitev učinkovitega sodelovanja med centralno ekipo in državami članicami, kar se je izkazalo za zelo koristno med oblikovanjem sistema SIS II.

3.9 EESO izrecno poudarja, da mora biti sistem ETIAS popolnoma interoperabilen z drugimi evropskimi informacijskimi sistemi in povezan z Interpolovimi bazami podatkov in da je treba uporabiti komponente drugih evropskih sistemov, zlasti SVI, hkrati pa je treba ustrezno spoštovati temeljne pravice in varstvo osebnih podatkov.

3.9.1 V zvezi s tem EESO poziva Komisijo in zakonodajalca, naj upoštevajo pripombe in priporočila evropskega nadzornika za varstvo podatkov, ki jih je navedel v svojem mnenju o predlogu sistema ETIAS⁽¹²⁾, zlasti zahteve po spoštovanju precejšnjih razlik med področji migracijske in varnostne politike, da bi omejili dostop do osebnih podatkov, upoštevali zanesljivost in uporabnost zbranih zdravstvenih podatkov, bolje opredelili orodja za oblikovanje profilov za samodejno preverjanje vlog idr.

3.10 Nadzorni seznam ETIAS bo vseboval podatke v zvezi z osebami, ki so osumljene storitve hudega kaznivnega dejanja ali udeležbe pri hudem kaznivnem dejanju, kakor je opredeljeno v predlogu, in osebami, za katere obstajajo konkretni znaki ali utemeljeni razlogi za sum, da bi lahko storile takšna huda kazniva dejanja, ali pa predstavljajo druga varnostna ali zdravstvena tveganja. EESO meni, da bi v skladu z evropskimi standardi vlagatelji morali imeti pravico zvedeti razloge za zavrnitev njihove vloge in imeti možnost pritožbe.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO se strinja, da se trajanje hrambe podatkov omeji na 5 let, enako kot v uredbi o sistemu vstopa/izstopa.

4.2 EESO vztraja, da bi moral sistem ETIAS prožno in učinkovito odgovarjati na spremembe v migracijskih tokovih ter glede varnostnih in zdravstvenih tveganj, ne da bi bili potrebni dolgotrajni zakonodajni postopki z izvedbenimi ali delegiranimi akti, pod pogojem, da je predmet demokratičnega nadzora.

4.3 Sistem ETIAS bi moral upoštevati osebe, ki se iz kateregakoli resnega razloga ne morejo prijaviti prek spleta. EESO podpira namero, da se zagotovi možnost vlaganja zahtevkov na ustreznem okencu na glavnih odhodnih letališčih in pristaniščih, pa tudi na glavnih kopenskih mejnih prehodih. Vsi prosilci bodo lahko uporabljali storitve posrednikov, kot so potovalne agencije in prevozna podjetja. Pri tem pa bi stroške za te storitve morale spremljati in ocenjevati delegacije EU v tretjih državah.

4.4 Glede na pričakovano povečanje pogostosti prehodov zunanjih meja EU (zlasti kopenskih) je treba izkoristiti vsako priložnost za povečanje učinkovitosti mejnih kontrol, kakor je navedeno med cilji te uredbe. EESO zato predlaga, da bi bili določeni podatki iz zahtevkov za odobritev potovanja na voljo tudi mejnim organom.

4.5 EESO želi, da bi se izognili morebitni blokadi sistema ETIAS, ker ne bi bilo na voljo dovolj časa za ročno obdelavo zahtevkov za odobritev potovanja, saj je treba zelo dobro preveriti vlagatelje zahtevkov, kar lahko vključuje posvetovanje z drugimi državami članicami in Europolom. Zato EESO predlaga, naj se podaljša čas za ročno obdelavo in določijo stroga merila za takšna podaljšanja.

4.6 Ustrezno bo treba opredeliti tudi merila za predlagane kategorije državljanov tretjih držav, ki bodo izvzeti iz obveznosti pridobitve odobritve potovanja, ob upoštevanju tveganja migracij ter varnostnih in zdravstvenih tveganj.

⁽¹²⁾ Mnenje ENVP 3/2017 o predlogu evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve z dne 6. marca 2017.

4.7 Glede predlaganega zneska pristojbine EESO poziva, naj se upoštevajo naslednja merila: pristojbina za obdelavo vloge in način plačila ne smeta onemogočati posebnim skupinam ljudi, da bi vložile zahtevek, lahko pa deluje tudi kot filter, ki onemogoča večkratno vlogo zahtevka za odobritev potovanja.

4.8 Obstajati morajo zadostna jamstva, da sistem ETIAS ne bo omogočal zlorabe identitete, vključno z morebitno uporabo biometričnih podatkov v prihodnosti.

4.9 EESO podpira pravico vlagateljev do pritožbe zoper zavrnitev odobritve potovanj, njen preklic ali razveljavitev.

4.10 EESO opozarja, da nekatere države članice še niso v celoti v schengenskem pravnem redu (Bolgarija, Hrvaška, Ciper in Romunija) in zato nimajo dostopa do sistemov SIS, VIS in SVI. Kako naj bi sistem ETIAS deloval v teh državah, v predlogu uredbe ni omenjeno, zato poziva, naj se za te države poišče ustrezna rešitev.

4.11 EESO želi opozoriti, da bo treba v primeru potniškega prevoza po celinskih plovnih poteh, kot so križarjenja po Donavi, pri katerih se lahko v državi zunaj EU ali zunaj schengenskega območja vkrcajo novi potniki, ki ne potrebujejo vizuma za vstop v EU, uporabiti sistem ETIAS za prečkanje schengenske meje na vodi.

V Bruslju, 27. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o upravljanju energetske unije, spremembi Direktive 94/22/ES, Direktive 98/70/ES, Direktive 2009/31/ES, Uredbe (ES) št. 663/2009, Uredbe (ES) št. 715/2009, Direktive 2009/73/ES, Direktive Sveta 2009/119/ES, Direktive 2010/31/EU, Direktive 2012/27/EU, Direktive 2013/30/EU in Direktive Sveta (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013

(COM(2016) 759 final – 2016/0375/(COD))

(2017/C 246/06)

Poročevalec: **Brian CURTIS**

Zaprosilo	Evropski parlament, 16. 1. 2017 Svet Evropske unije, 20. 1. 2017
Pravna podlaga	členi 191, 192 in 194 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	103/0/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 Uredba o upravljanju ni namenjena le zagotavljanju celotnega okvira, ki bo vključeval številne vidike energetske unije, ampak določa tudi jasne obveznosti poročanja in postopek za doseganje vseh podnebnih in energetskih ciljev EU v bližnji prihodnosti. Gre za kompleksen, daljnosežen in izredno pomemben zakonodajni akt.

1.2 Brez pretiravanja je mogoče trditi, da bo energetska unija brez zanesljivega upravljanja razpadla, možnosti, da bo EU izpolnila svoje zaveze in zaveze, dane v okviru Pariškega sporazuma, pa se bodo močno zmanjšale. Za uspeh tega procesa so bistvenega pomena vključenost in aktivna udeležba civilne družbe, sodelovanje in podpora držav članic ter strinjanje in zavezanost socialnih partnerjev. Še posebej mora biti jasno, da uredba omogoča pravičen energetski prehod, zlasti v smislu delovnih mest in energetskih stroškov za gospodinjstva in podjetja.

1.3 EESO podpira predlagano uredbo o upravljanju, ki opredeljuje okvir, ki državam članicam omogoča cenovno najugodnejše izbire za lastne nacionalne energetske in podnebne načrte, ter zmanjšuje tveganje naslednjih infrastrukturnih naložb. Vendar se to verjetno ne bo zgodilo brez nekaterih sprememb uredbe. Zagotoviti je treba ustrezne podporne ukrepe, ki bodo omogočili doseganje socialnega soglasja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni v zvezi s tem, kako najbolje obravnavati socialno-ekonomske in tehnične posledice pravičnega energetskega prehoda.

1.4 Energetska solidarnost in varnost sta odločilnega pomena; čeprav sodita med pet glavnih področij, za katera uredba določa obveznost poročanja in ocenjevanja, je treba posebno pozornost nameniti jasni in usklajeni diplomaciji in politiki na področju energije v odnosu do tretjih držav.

1.5 Brez okrepitve predlagane uredbe o upravljanju bo ogrožen celoten koncept energetske unije, saj se bo zmanjšala legitimnost EU za vodenje energetskega prehoda. Če ne bodo sprejeti konkretni ukrepi za aktivno sodelovanje državljanov in prevzemanje odgovornosti, obstaja tudi resno tveganje, da se bo EU vse bolj dojemala kot tehnokratska organizacija, oddaljena od državljanov.

1.6 V členu uredbe z opredelitvami pojmov bi bilo treba dodatno pojasniti nekatere izraze, kot so „cilji“, „nacionalni prispevek“, „posvetovanje“, „energijska revščina“ in „regionalno“.

1.7 V uredbi bi moralo biti jasno navedeno, da je pomembno tudi stanje po letu 2030, poleg tega bi morala biti vključena izrecna zaveza EU za uresničitev cilja glede toplogrednih plinov za leto 2050 ter v idealnem primeru tudi njena nova mednarodna zaveza za neto ničelne emisije toplogrednih plinov do leta 2050.

1.8 Priloga k uredbi bi morala zajemati okvirne referenčne vrednosti za leto 2030 (tj. najboljšo oceno Komisije) za nacionalne prispevke držav članic glede energije iz obnovljivih virov in energijske učinkovitosti.

1.9 Uredba bi morala od držav članic zahtevati, da dogovorjene prispevke za leto 2030 vključijo v nacionalno zakonodajo.

1.10 V uredbi bi moralo biti jasno navedeno, da so posamezne države članice odgovorne, da k splošnim ciljem EU prispevajo zadostno in sorazmerno.

1.11 Poudariti bi bilo treba, da se morajo podatki, ki jih predložijo države članice, nanašati na obdobje poročanja in biti posodobljeni ter da so za zagotavljanje tega potrebna ustrezna sredstva in podporni sistemi.

1.12 Nacionalne načrte za obdobje do leta 2030 bi bilo treba pripraviti na podlagi izkušenj in smernic, pridobljenih z dolgoročnimi strategijami, da se doseže čim več koristi (kratkoročne izbire so na primer stroškovno bolj učinkovite, če so usklajene z dolgoročnimi strategijami).

1.13 Uredba bi morala zajemati zaskočno klavzulo kot mehanizem za prispevanje k cilju iz Pariškega sporazuma, h kateremu težimo, tj. omejiti rast temperature na največ 1,5 °C v primerjavi s predindustrijsko ravno.

1.14 V Prilogi bi morala biti navedena referenčna opredelitev energijske revščine, da bi omogočili primerljivo in skladno analizo podatkov.

1.15 V uredbi bi moralo biti jasno navedeno, da morajo države članice čim prej objaviti osnutke nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov ter da bodo vse poznejše različice načrtov, vključno s pripombami in odzivi Komisije, regionalnih partnerjev in držav članic, javne.

1.16 Zagotoviti bi bilo treba več podrobnosti o oceni nadomestnih finančnih prispevkov in značilnostih platforme za financiranje ter o tem, ali je to mogoče uporabiti za spodbujanje dodatnega financiranja. Področje uporabe sredstev bi bilo treba razširiti, da bi zajemalo ukrepe, povezane z energijsko učinkovitostjo.

1.17 Opredelitev regionalnega sodelovanja ne bi smela biti omejena na geografsko bližino, ampak bi morala zajemati skupine držav s komplementarnimi viri energije, vključno z državami nečlanicami.

1.18 Priloga bi morala vsebovati posamezne določbe v zvezi z značilnostmi, obsegom in financiranjem javnih posvetovanj, da bi zagotovili skladno in z informacijami podprto ozaveščenost in aktivno sodelovanje državljanov v vsej EU.

1.19 Razmisliti bi bilo treba o ustanovitvi posebne evropske enote za informiranje o energiji v okviru Evropske agencije za okolje.

1.20 Pripraviti bi bilo treba scenarij v primeru izstopa Združenega kraljestva iz EU in scenarij, ki vključuje vseh 28 držav članic, pri oceni nacionalnih prispevkov pa bi bilo treba vzporedno obravnavati oba scenarija.

2. Uvod

2.1 Evropa se trenutno spoprijema s številnimi izzivi; ne glede na to, ali so politični, gospodarski ali tehnični, vplivajo na posamezne državljane ter posledično na obliko in prihodnost naše demokracije. Energetika je že dolgo področje, na katero učinkujejo močne politične, tehnične in gospodarske sile. Energetska unija je s svojo vizijo za prihodnost in povezovalno strategijo glavno sredstvo EU za zagotovitev varne, cenovno dostopne in okolju prijazne energije v Evropi.

2.2 Učinkovito upravljanje energetske unije pomeni ne le krepitev zaupanja potrošnikov in vlagateljev, da bi lahko z najnižjimi stroški dosegli največje koristi, ampak je ključno tudi za dokazovanje zavezanosti Unije izvajanju Pariškega sporazuma in usmerjanju EU k preseganju energetskih in podnebnih ciljev za leto 2050. Uspeh uredbe o upravljanju je zato za Evropo pomembna priložnost, da svoj pomen dokaže svojim državljanom, državam članicam in preostalemu svetu. To je še zlasti pomembno, ker presega ločnico med sistemom za trgovanje z emisijami in uredbo o porazdelitvi prizadevanj, saj naj bi države članice pripravile načrte za razogljičenje celotnega gospodarstva.

2.3 EESO je aprila 2015 na zaprosilo Evropske komisije sprejel raziskovalno mnenje o *razvoju sistema upravljanja, predlaganega v povezavi z okvirom podnebne in energetske politike do leta 2030* ⁽¹⁾. V obdobju, ki je sledilo, je postalo jasno, da je treba vse bolj nujno ukrepati na področju energetike in podnebja ter sprejeti dolgoročni pristop k upravljanju prehoda na nizkoogljično gospodarstvo. Predlagana uredba zdaj določa zahteve za celovite nacionalne energetske in podnebne načrte ter poenostavljen postopek za njihovo pripravo in nadzor nad njimi. Vendar se je zaupanje državljanov v politično in institucionalno vodstvo ter politično povezanost v EU v zadnjih dveh letih na splošno zmanjšalo, zato je boljše upravljanje le ne nujna, temveč hkrati tudi vse težavnejša naloga.

2.4 Poleg tega je bil s Pariškim sporazumom decembra 2015 dosežen dogovor na svetovni ravni, ki so ga skupaj in vsaka posebej podpisale EU in njene države članice ter se tako zavezale k nacionalno določenim prispevkom, ki jih je mogoče šteti za prekrivajoče se s prispevki iz te uredbe. Dogovorjeno je še bilo, da naj bi si prizadevali za omejitev zvišanja svetovne temperature na 1,5 °C nad predindustrijsko ravno, za kar so potrebni dolgoročno načrtovanje in zahtevni cilji, ki so najbrž ambicioznejši od ciljev, ki jih je EU že sprejela za leto 2050.

2.5 EESO je v svojem mnenju iz leta 2015 predvidel te trende in sprejel pragmatičen pristop, pri čemer je menil, da so poglobljeno in obsežno izobraževanje, obveščanje in aktivno sodelovanje državljanov temeljni pogoji za to, da bo kakršen koli predlog upravljanja uspešen. Le malo znakov kaže, da se je to dejansko zgodilo. Upravljanje in z njim povezane zahteve po ukrepih, ki sodijo na področje nacionalne suverenosti, so občutljiva tema, tudi v energetiki, kjer se okoliščine držav članic izredno razlikujejo. Poleg tega morajo vsak postopek dopolnjevati nezakonodajni ukrepi in dejavnosti za zagotovitev uspeha.

2.6 Evropska komisija je leta 2001 sprejela belo knjigo o upravljanju ⁽²⁾. V njej je določenih pet načel dobrega upravljanja, ki so še vedno veljavna (vendar se ne izvajajo vedno):

- odprtost,
- sodelovanje,
- odgovornost,
- uspešnost,
- usklajenost.

Odražajo načela in vrednote, ki jih podpira EESO, vendar želimo, da se v okviru predlagane uredbe doda še načelo pravičnega prehoda.

2.7 Sistem upravljanja mora omogočati tudi redno izražanje stališč, preferenc, zaznav in vrednot, da se te lahko vedno upoštevajo pri odločitvah in izpopolnitvah politik. Bistvo upravljanja mora biti zagotavljanje zanesljivih in zakonitih postopkov za sprejemanje odločitev ter omogočanje, da se pri teh odločitvah upoštevajo nacionalne okoliščine in se sčasoma prilagajajo nepredvidenim dogodkom. To pa ne pomeni pogostih sprememb smeri. Prav nasprotno, pomeni, da splošna usmeritev temelji na zavezanosti kratkoročnim in dolgoročnim ciljem, ki so skladni z znanstvenimi ugotovitvami o podnebnju, ter na stabilnem postopku sprejemanja odločitev o tem, kako te cilje doseči. Gre torej za večjo skladnost in vključujočo dinamiko.

⁽¹⁾ UL C 291, 4.9.2015, str. 8.

⁽²⁾ COM(2001) 428 final.

3. Kratka vsebina predloga Komisije

3.1 Predlagana uredba o upravljanju, katere namen je zagotoviti usklajenost, dopolnjevanje in ustrezno ambicioznost politik in ukrepov, ki sestavljajo energetska unija, temelji na dveh povezanih stebrih. Cilj prvega je racionalizirati in bolje povezati obveznosti načrtovanja, poročanja in spremljanja v nacionalnih energetskih in podnebnih načrtih, pri pripravi načrta za leto 2050 in v poznejših poročilih o napredku, in sicer s celovitim spremljanjem, ki ga na ravni EU izvaja Komisija. Drugi steber predvideva proces političnega upravljanja med Komisijo in državami članicami za pripravo in izvajanje nacionalnih načrtov. Če bi bil predlog sprejet v taki obliki (tj. kot nov zakonodajni ukrep in revizije veljavne sekundarne zakonodaje), bi pomenil nov mehanizem sodelovanja med državami članicami in Komisijo.

3.2 Predlagana uredba na splošno zagotavlja zakonodajno podlago, v okviru katere je povezanih (31) ali razveljavljenih (23) več kot 50 zdajšnjih posameznih obveznosti načrtovanja, poročanja in spremljanja izvajanja pravnega reda na področju energije in podnebnih sprememb. Uporablja se za pet razsežnosti energetske unije: energetska solidarnost in varnost, trg energije, energijsko učinkovitost, razogljičenje ter raziskave, inovacije in konkurenčnost. Razmeroma podrobno opredeljuje vsebino celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov, ki se od januarja 2019 in nato vsakih deset let zahtevajo od vsake države članice in morajo zajemati teh pet razsežnosti. Potrebni so javno posvetovanje, ki ga je treba posodobiti vsakih pet let, regionalno sodelovanje in posledični načrti. Glavni izidi so nacionalni prispevki k energiji iz obnovljivih virov in energijski učinkovitosti ter priprava načrtov za razogljičenje gospodarstva do leta 2050.

3.3 Komisija mora oceniti načrte, njihove posodobitve in posledične ukrepe, ki so jih države članice sprejele na podlagi njenih priporočil. Opredeljena je podrobna struktura poročanja na dve leti za države članice s podrobnimi zahtevami glede politik, ukrepov in napovedi v zvezi s toplogrednimi plini, nacionalnih ukrepov za prilagajanje podnebnim spremembam, finančne in tehnološke podpore državam v razvoju, prihodkov z dražb, energije iz obnovljivih virov, energijske učinkovitosti, energetske varnosti, notranjega trga energije ter raziskav, inovacij in konkurenčnosti. Za ta poročila je predlagana platforma za elektronsko poročanje.

3.4 Uredba vsebuje podrobne določbe o oceni, nadaljnjem spremljanju in mehanizmu za priporočila in odziv, kadar se šteje, da ni dovolj ambicij ali napredka. Obsežen, obvezen okvir za nacionalne energetske in podnebne načrte pomaga zagotoviti primerljivost in skladnost. Od držav članic se zahteva finančni prispevek za platformo za financiranje, ki bi pokrila morebitno vrzel v izvajanju dogovorjenih osnovnih ciljev glede deleža energije iz obnovljivih virov. V poročilo o letnem stanju energetske unije se vključijo tudi celovita poročila s teh področij. Evropska agencija za okolje ima posebne in daljnosežne naloge za pomoč Komisiji.

3.5 Uredba dopolnjuje evropski semester in je skladna z njim; kadar pa so vprašanja, ki se nanašajo na energetska in podnebna politika, pomembna za makroekonomske ali strukturne reforme, jih je mogoče še vedno vključiti v priporočila za posamezne države v procesu evropskega semestra.

4. Splošne in posebne ugotovitve

4.1 Cilji in prispevki

4.1.1 Uredba o upravljanju zagotavlja podroben okvir za nacionalne energetske in podnebne načrte ter poznejši postopek poročanja, ocenjevanja in prilagajanja. Usmerjena je v določanje in spremljanje ciljev ter doseganje prispevkov. Vendar pa ti pojmi niso obrazloženi v členu 2 (Opredelitev pojmov), kar bi bilo treba popraviti.

4.1.2 EESO podpira in zagovarja podrobne okvire iz Priloge 1 za obvezne nacionalne energetske in podnebne načrte. Ti nadomeščajo ločene načrte za energijsko učinkovitost in obnovljive vire energije. Zlasti pomembna je obveznost, da vsaka država članica določi nacionalne prispevke na teh področjih, ki bi morali združeni doseči najmanj splošne cilje, dogovorjene na ravni EU.

4.1.3 EESO je v predhodnih mnenjih odločno in dosledno zagovarjal zavezujoče nacionalne cilje (³). To je naredil zaradi številnih neuspehov v preteklih energetskih politikah, ki so bili posledica slabega izvajanja. S prispevki na podlagi nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov bi lahko dosegli rezultat, enakovreden zavezujočim ciljem, pod pogojem, da se ti prispevki strogo upoštevajo, prilagajajo in izvršujejo. Za to pa je treba odpraviti več pomanjkljivosti v sedanjem predlogu.

4.1.4 Izhodišče za nacionalne prispevke glede energijske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov so dogovorjene zaveze, ki naj bi jih države članice dosegle do leta 2020. Vendar bi bila uredba okrepljena, če bi pri prispevkih držav članic zajela okvirne referenčne vrednosti za leto 2030. Te vrednosti bo treba v vsakem primeru določiti kot podlago za dialog o prilagoditvah, kar bo pospešilo iterativni proces, ki je predviden, če bodo prispevki predloženi in objavljeni v zgodnji fazi.

4.1.5 Nekatere države so svoje energetske cilje za leto 2020 opredelile v nacionalni zakonodaji. EESO meni, da bi morala uredba od držav članic zahtevati, da svoje prispevke do leta 2030 vključijo v nacionalno zakonodajo, s čimer bi ciljem dali večji pomen. Vendar izkušnje kažejo, da celo pravne obveznosti ne morejo nujno zagotoviti doseganja ciljev, zato poudarjamo pomen dobrega upravljanja kot stabilnega procesa za zagotavljanje napredka, v nadaljevanju tega mnenja pa poudarjamo zlasti pomen veliko bolj zavezujočih določb, da bi omogočili in zajamčili aktivno sodelovanje zainteresiranih strani pri upravljanju.

4.1.6 Za še večji pomen nacionalnih prispevkov bi moralo biti v uredbi v zvezi z energijsko učinkovitostjo in obnovljivimi viri energije jasno opredeljeno, da so posamezne države članice odgovorne, da k splošnim ciljem EU prispevajo zadostno in sorazmerno. Ta obveznost je trenutno skupna odgovornost.

4.2 *Proces poročanja*

4.2.1 EESO pozdravlja proces poročanja, ki se zahteva od držav članic, in analitično/kritično vlogo v zvezi s temi poročili, ki jo ima Komisija v sodelovanju z Evropsko agencijo za okolje. Nujna bo točna, odločna in tehtna analiza, če naj bi bila priporočila in mnenja, ki jih bo nato pripravila Komisija, učinkovita. Pomembno je še, da se podatki dejansko nanašajo na obdobje poročanja in so posodobljeni, kot je poudarjeno tudi v mnenju odbora EESO o stanju energetske unije v letu 2015 (⁴).

4.2.2 Čeprav so podatki, ki se zahtevajo v procesu poročanja, usklajeni s podatki, potrebnimi v okviru Pariškega sporazuma o spremembi podnebja, se bodo nacionalni energetski in podnebni načrti posodabljali še pred zaključkom petletnega globalnega pregleda stanja Pariškega sporazuma; morebitne spremembe v nacionalnih načrtih se bodo zato v nacionalno določenem prispevku EU lahko upoštevale le s precejšnjo zamudo. To je nesprejemljivo spodkopavanje usklajenega upravljanja, glede na to, da je EU podpisala Pariški sporazum. To priložnost bi bilo treba izkoristiti za določitev ustreznega zaporedja pregledov nacionalno določenih prispevkov na ravni ZN in EU.

4.2.3 Uredba bi morala v zvezi s tem zajemati zaskočno klavzulo kot mehanizem za prispevanje k cilju, h kateremu težimo, tj. omejiti rast temperature na 1,5 °C v primerjavi s predindustrijsko ravnjo. To bi lahko dosegli s sprejetjem „ogljicnih proračunov“ v petih do desetih fazah, pri čemer bi se EU zavezala, da bo do leta 2050 dosegla neto ničelne emisije toplogrednih plinov.

4.2.4 Uredba zahteva, da nacionalni energetski in podnebni načrti med drugim vsebujejo oceno učinka o socialnih vprašanjih in zlasti nacionalne cilje glede energijske revščine ter akcijski program. EESO ta vprašanja še posebej zanimajo, zato pozdravlja njihovo vključitev v uredbo. Vendar lahko države članice v nacionalne energetske in podnebne načrte vključijo lastno opredelitev energijske revščine, zato primerjava podatkov med državami članicami ne bo mogoča. Možnosti

⁽³⁾ UL C 424, 26. 11. 2014, str. 39, in UL C 75, 10. 3. 2017, str. 103.

⁽⁴⁾ UL C 264, 20.7.2016, str. 117.

EU za pravičen prehod bodo manjše, enako pa velja tudi za nasprotovanje javnosti temu prehodu. Zato je priporočljivo, da se v uredbo vključi preprosta referenčna opredelitev. Države članice je ne bi bile obvezane sprejeti za notranje namene, vendar bi določila merilo, na katerem bi temeljilo poročanje v okviru nacionalnih energetskega in podnebne načrtov. Primer take opredelitve bi bil: „energijska revščina obstaja, če gospodinjstvo porabi več kot 10 % razpoložljivega dohodka za energijo za ogrevanje in hlajenje na ustrezno raven“. Taka opredelitev je nekaterim državam omogočila oceno napredka oziroma stanja pri obravnavanju energijske revščine, vendar je lahko zaradi večstranske narave težave potrebna opredelitev, ki vključuje še druge elemente.

4.3 Preglednost, odgovornost in izvrševanje

4.3.1 Odbor ugotavlja, da so pri velikem delu predhodne zakonodaje na področju energije nastajale zamude ali so se pojavljale netočnosti pri prenosu in izvrševanju. Države članice si morajo zato v duhu solidarnosti in zavezanosti čim bolj prizadevati, da bi pokazale politično voljo in uporabile upravne vire za učinkovito izvajanje uredbe. Časovni načrt je izredno zahteven. Osnutke nacionalnih energetskega in podnebne načrtov, o katerih je treba pred tem izvesti učinkovita posvetovanja in regionalni dialog, je treba Komisiji posredovati do 1. januarja 2018. To pomeni, da bi morali biti nacionalni energetske in podnebne načrti ter ustrezni dialogi z zainteresiranimi stranmi in regionalnimi partnerji že v pripravi. EESO pozdravlja dejstvo, da ta proces temelji na zahtevah novega okvira in ciljih za obdobje 2020–2030, vendar je zaskrbljen, da bi bila lahko brez osnovnega razumevanja in vključenosti državljanov ogrožena legitimnost energetske politike EU, zlasti med potrošniki, ki imajo čedalje višje stroške za energijo.

4.3.2 Predvideni proces upravljanja ne vključuje očitnih sankcij za premajhno ambicioznost ali neskladnost. Da bi zainteresiranim stranem, zlasti državljanom, zagotovili vpliv, sta nujni preglednost in odgovornost. EESO zato predlaga, da bi ustanovili neodvisen organ zainteresiranih strani, s katerim bi zagotovili učinkovito zastopnost zainteresiranih strani in posvetovanje z njimi v vsaki državi članici, ta organ pa bi moral vsako leto objaviti poročilo o procesu upravljanja in spremnem dialogu (glej točko 4.6).

4.3.3 V uredbi je preglednost pogosto omenjena, vendar je EESO zaskrbljen, saj ni jasno, ali sta zgodnja objava in dostop javnosti do vsake faze priprave nacionalnega energetskega in podnebne načrta obvezna. V preambuli, ne pa tudi v členih uredbe, je navedeno sklicevanje na Aarhuško konvencijo, vendar se Odboru to ne zdi zadostno. V uredbi bi moralo biti jasno navedeno, da morajo države članice čim prej objaviti osnutke nacionalnih energetskega in podnebne načrtov ter da bodo vse poznejše različice načrtov, vključno s pripombami in odzivi Komisije, regionalnih partnerjev in držav članic, javne.

4.3.4 Glede na odločilen pomen prehoda na energijo iz obnovljivih virov je potrebna večja jasnost glede značilnosti in delovanja platforme za financiranje (člen 27) in glede vprašanja, kako se bodo finančno ovrednotile morebitne vrzeli v zagotavljanju energije iz obnovljivih virov. Ali naj bi taka platforma na primer pritegnila denar iz zasebnega sektorja na podlagi prispevkov držav članic? Predlagano je, da bi se sredstva, zbrana v okviru take platforme, uporabila za ukrepe energetske učinkovitosti in zagotavljanje energije iz obnovljivih virov.

4.3.5 Ni še popolnoma jasno, kako bo Komisija uveljavila izvajanje priporočil, ki jih bo pripravila po letnem procesu poročanja, če države članice teh priporočil ne bodo nemudoma upoštevale. Če bo to potekalo na podlagi običajnega postopka za ugotavljanje kršitev, bo proces gotovo veliko prepočasen, da bi lahko upoštevali roke.

4.4 V celoti podpiramo določbe za obvezno regionalno sodelovanje med državami članicami pri izboljševanju učinkovitosti in uspešnosti ukrepov ter pri spodbujanju povezovanja trgov in energetske varnosti. Vendar predlagamo, da se izraz „regionalno“ vključi v člen 2 (Opredelitev pojmov), da bi Komisija lahko predlagala in uveljavila vključenost, kadar te ni. Trenutno je mogoče, da se „regionalno“ razume kot v državi, ne pa med državami, ali da je regija opredeljena geografsko, ne pa kot skupina držav s komplementarnimi viri energije.

4.5 Še posebej smo izredno razočarani, da je člen 10 o javnem posvetovanju nespecifičen in nezadosten ter močno zaostaja za predlogom EESO o daljnosežnem evropskem energetskega dialogu, ki bi neposredno in dosledno dosegal državljane/potrošnike ter bi omogočal seznanjanje širše javnosti in njeno aktivno sodelovanje pri svežnju, za katerega bo številne države članice že tako težko prepričati. Tak dialog je preveč pomemben, da bi ga obravnavali (če sploh) le v okviru nezakonodajnih ukrepov, zato bi moral biti kot dodatna določba vključen v člen 10. Ta člen tudi ne izpolnjuje zahtev direktive o strateški presoji vplivov na okolje, ki določa standarde za pregledno in participativno okoljsko upravljanje, katerega ključni del sta energetska in podnebno načrtovanje.

4.6 Zato ponavljamo stališče EESO, da s procesom upravljanja, kot je določen v tej uredbi, ne bo mogoče zagotoviti nacionalno določenih prispevkov brez vključenosti in podpore civilne družbe v vsej Evropi. Da bi dosegli zaupanje in aktivno sodelovanje državljanov, tak dialog ne bi smel biti odvisen od vlad in procesa nacionalnih energetskega in podnebnih načrtov. Moral bi biti podlaga za obveščanje potrošnikov, pomoč dobaviteljem energije pri vključevanju in krepitevi zaupanja ter kanal, preko katerega bi lahko različne skupine izrazile svoje pomisleke v zvezi z energetska varnostjo, cenovno dostopnostjo in trajnostjo energije. EESO je navedel, da je pripravljen prevzeti vlogo v tem procesu, ki ga je imenoval evropski energetska dialog, s pripravo organiziranih nacionalnih posvetovanj in sodelovanjem v nekaterih njihovih vidikih. Vendar pa so za takšen dialog potrebna precejšnja sredstva in močna nacionalna zavezanost. Če povzamemo, bi bili potrebni naslednji koraki:

- Vzpostavljen bo mehanizem za zbiranje neodvisnih in nepristranskih finančnih sredstev, predvsem od zainteresiranih strani iz celotne verige pridobivanja in distribucije energije, ta sredstva pa bi bila dopolnjena z ustrežno podporo EU in vlad držav članic. Evropski energetska dialog bo na splošno stroškovno zelo učinkovit način za pritegnitev vseh vrst potrošnikov k upravljanju z energijo ter za priznanje in spodbujanje prispevka proizvajalcev-odjemalcev.
- Poleg smernic o strukturi nacionalnih načrtov bodo v okviru evropskega energetskega dialoga v posvetovanju s Komisijo ter vsemi glavnimi zainteresiranimi stranmi pripravljene tudi smernice za organizacijo nacionalnih energetskega dialogov.
- Za spodbujanje ukrepov in izvajanja v vsaki državi članici bo ustanovljen popolnoma neodvisen koordinacijski organ evropskega energetskega dialoga. Ta organ bi moral med drugim prispevati k nujnemu pregledu vsebine in ambicij nacionalnih načrtov ter njihovega izvajanja, ki ga bo opravila Komisija. Tako bo poudarjen prispevek, ki ga imajo lahko zainteresirane strani pri oblikovanju politik, in izpolnjena zahteva za učinkovito posvetovanje iz uredbe.
- Potekale bodo razprave o nacionalnih načrtih in regionalne razprave s sosednjimi nacionalnimi skupinami za evropski energetska dialog. Sledile bodo razprave na ravni EU med vsemi skupinami za energetska dialog. Te razprave, ki bi jih usmerjal neodvisni koordinacijski organ, bi morale institucije EU obravnavati kot posvetovalne in bi morale izboljšati stroškovno učinkovitost politik EU in držav članic.

4.7 EESO predlaga, da bi v okviru evropskega energetskega dialoga ustanovili posebno evropsko enoto za informiranje o energiji, ki bi prevzela odgovornost za zbiranje podatkov in procese ocenjevanja, vključene v uredbo o upravljanju. Enota bi morala tesno sodelovati s predlagano opazovalno skupino za energijsko revščino in zagotavljati informacije za evropski energetska dialog, ki bi potekal na nacionalni ravni.

4.8 Energetska varnost je eno izmed glavnih petih področij poročanja in ocenjevanja v uredbi, zanjo pa bo še zlasti potreben obsežen regionalni dialog. Odbor je že ugotovil, da EU potrebuje jasno in usklajeno diplomacijo in politiko na področju energetike v odnosu do tretjih držav⁽⁵⁾. Komisija meni, da sta energetska varnost in solidarnost prvi steber skupne energetske unije, a takega rezultata ni mogoče doseči brez ambicioznih sporazumov in trdnih partnerstev z glavnimi svetovnimi akterji, pa tudi ne brez skupne energetske politike.

⁽⁵⁾ UL C 264, 20.7.2016, str. 117.

4.9 EESO je zaskrbljen zaradi posledic izstopa Združenega kraljestva iz EU na proces upravljanja. Prvič, proces iz uredbe trenutno še predvideva članstvo ZK v EU in nacionalno določeni prispevki se bodo ovrednotili na tej podlagi. Končni nacionalni energetske in podnebni načrti bodo določeni, preden Združeno kraljestvo uradno izstopi iz EU, vendar bodo morda po izstopu potrebne velike prilagoditve, saj bo treba nacionalno določeni prispevek Združenega kraljestva črtati iz splošnega prispevka EU. Predlagamo, da Komisija poleg scenarija, ki vključuje vseh 28 držav članic, pripravi tudi scenarij za izstop Združenega kraljestva iz EU in vzporedno obravnava obe možnosti. Drugič, izstop Združenega kraljestva bi lahko močno vplival na politično ravnovesje in diplomatsko strategijo na vsakem izmed petih področij uporabe uredbe, zlasti na energetske varnost.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti

(COM(2016) 761 final – 2016/0376 (COD))

(2017/C 246/07)

Poročevalec: **Mihai MANOLIU**

Zaprosilo	Svet, 9. 12. 2016 Evropski parlament, 12. 12. 2016
Pravna podlaga	člen 194(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	115/1/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski državljani morajo dejavno prispevati k spodbujanju energetske učinkovitosti, dajati pobude, sodelovati pri skupnih projektih ter si prizadevati za odpravo gospodarskih, upravnih in regulativnih ovir. Skupni izziv je uresničenje ciljev konference COP 21, ki bodo prinesli številne prednosti: nove naložbe (prenova stavb, povečanje udobja, učinkovite in pravične meritve števecov), primerne za ustvarjanje delovnih mest, zmanjšanje energijske revščine, omejitev onesnaževanja, izboljšanje zdravja prebivalstva ter zmanjšanje odvisnosti od uvoza energije. Države članice si morajo odločneje prizadevati za izvajanje direktive o energetske učinkovitosti, saj so novi cilji, predlagani za leto 2030, ambicioznejši od ciljev za leto 2020.

1.2 Energetska učinkovitost je izjemno pomembna za prihodnost evropskega energetskega sistema. Povečanje energetske učinkovitosti na vseh področjih rabe energije je lahko zelo močan instrument za zmanjšanje stroškov evropskega gospodarstva, načelo „energetska učinkovitost na prvem mestu“ pa lahko prispeva k povečanju finančne dostopnosti in zmanjša potrebe po zelo dragi pomožni infrastrukturi. Zahteve glede varčevanja z energijo so (trajno in zanesljivo) v skladu s trajnostnim razvojem, zato je treba sinergije izkoristiti za spodbujanje uspešnega prehoda na trden in nizkoogljičen ter pameten energetske sistem (nadregionalni distribucijski sistemi, upravljanje povpraševanja, sistemi za skladiščenje).

1.3 EESO je seznanjen s predlogom Komisije, da je treba do leta 2030 energetske učinkovitost povečati za 30 %. Meni pa, da je treba zvišanje cilja nad 27 % ustrezno utemeljiti s pojasnilom o gospodarskih koristih in o obsegu potrebnih naložb za doseg te ciljev. Izredno pomembno je, da se v oceni učinka upoštevajo vsi ukrepi, zajeti v zakonodajnih svežnjih na področju energije in podnebja.

1.4 EESO poziva, da se za odpravo glavnih ovir pri izvajanju člena 7 direktive o energetske učinkovitosti, okrepi ozaveščanje končnih potrošnikov, in sicer s promocijo in obveščanjem o energetske učinkovitih sistemih ter alternativnih ukrepih. Vse države članice bodo morale zagotoviti dodatne naložbe v verodostojne ukrepe za informiranje, obveščanje, izobraževanje in podporo, namenjene spodbujanju državljanov in podjetij, da bo politični cilj na področju podnebja in energetske učinkovitosti hitreje uresničen.

1.5 EESO poziva države članice, naj več pozornosti namenijo gospodinjstvom, ki jih je prizadela energijska revščina, in socialnim stanovanjem, ki bi jim bilo treba zagotoviti trajno znižanje stroškov energije. V zvezi s tem je pomembno tudi izboljšanje energetske učinkovitosti stanovanjskih zgradb in določitev minimalnih standardov za najemniška stanovanja (energetske pregledi).

1.6 EESO opozarja, da je treba končnega potrošnika seznaniti s tehnikami kombinirane proizvodnje električne energije in toplote (soproizvodnja, klimatizacija), pametnim merjenjem porabe in načrti za prenovo. To je bistveno, da bodo imeli vlagatelji, javni organi in podjetja zaupanje, ki je potrebno za izvajanje projektov z velikim potencialom energetske učinkovitosti, ter vlagali v raziskave in razvoj.

1.7 EESO želi, da bi določbe o evropskih finančnih instrumentih (posojilih, garancijah, lastniškem kapitalu za pritegovanje sredstev, subvencijah) oblikovali na način, s katerimi bi spodbujali tudi zasebno financiranje energetskih projektov. Področje subvencij je pomembno tudi za projekte z velikim socialnim učinkom. Te finančne sheme so potrebne za projekte, namenjene potrošnikom z nizkimi dohodki. Oblikovati bi bilo treba tudi smernice o preglednosti in primerljivosti nacionalnih načrtov. Po mnenju EESO je treba pomagati predvsem gospodinjstvom, ki jih je prizadela energijska revščina, in tako državam članicam zagotoviti dolgoročno stabilen politični okvir za lokalni trajnostni razvoj.

1.8 EESO meni, da je to mogoče doseči s tehnično podporo za izvajanje direktive o energetske učinkovitosti, in sicer prek inovativnih shem financiranja, ki bodo temeljile na trgu. Pomemben količinski dejavnik pri odobranju finančnih spodbud je energetske pregled (opredelitev MSP, odprava dvojnega certificiranja, enoten pristop k povišanju praga de minimis), ki omogoča tako povečanje energetske učinkovitosti kot tudi konkurenčnosti. Sprejeti je treba tudi ustrezen pristop k zagotavljanju kakovosti ter nacionalne programe za usposabljanje ponudnikov storitev na področju energetske učinkovitosti.

1.9 EESO priporoča, da se zaradi povečanja energetske učinkovitosti v korist potrošnikov na nacionalni ravni izvedejo analize stroškov in koristi, ki bodo prispevale k zmanjšanju izdatkov.

1.10 EESO meni, da je treba sprejeti celovit pristop in izboljšati energetske učinkovitost celotnega prometnega sistema na podlagi stalnega razvoja tehnologije vozil in pogonskih sistemov, prehoda na energetske učinkovitejša prevozna sredstva in inteligentnih prometnih sistemov (ITS), ki bodo povečali izkoristek razpoložljivih zmogljivosti. Podoben pristop bi bilo treba sprejeti tudi v letalskem in pomorskem prometu. Uporabnike je treba obveščati o porabi goriva za posamezne načine prevoza, vključno z ustreznimi mejnimi vrednostmi emisij CO₂.

2. Splošne ugotovitve

2.1 EESO podpira naslednje elemente: **energetska učinkovitost na prvem mestu** je ključni element energetske unije – obravnavani predlog spremembe direktive to načelo prenaša v prakso. „Najcenejša, najčistejša in najzanesljivejša energija je tista, ki se sploh ne porabi. [Energetska učinkovitost je] eden izmed stroškovno najučinkovitejših načinov za podporo prehodu na nizkoogljično gospodarstvo in za ustvarjanje rasti, delovnih mest ter investicijskih priložnosti.“

2.2 Medtem ko je bil za leto 2020 postavljen cilj 20-odstotne energetske učinkovitosti, je bilo za leto 2030 analiziranih več možnih ciljev (med 27 % in 40 %). Najambicioznejša je bila resolucija Evropskega parlamenta, ki je priporočila zavezujoč 40-odstotni cilj. Komisija je preučila koristi z vidika zaposlovanja in gospodarske rasti, zanesljivosti oskrbe, zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, zdravja in okolja ter nato predlagala zavezujoči 30-odstotni cilj energetske učinkovitosti. EESO meni, da je glede na tako visok cilj izjemno pomembno natančno analizirati učinke, ki jih bodo imeli cilji s področja energetske učinkovitosti na druge cilje v zakonodajnih predlogih v zvezi z energijo, zlasti na sistem EU za trgovanje z emisijami (EU ETS).

2.3 Za doseg te spodbujevalnih ciljev bodo morale tako države članice – s pomočjo svojih ekonomsko-socialnih svetov – kot tudi dobavitelji in distributerji energije sprejeti temeljni ukrep, in sicer ustvarjanje letnih prihrankov energije v višini 1,5 %. EESO meni, da je predlog za podaljšanje obveznosti ustvarjanja prihrankov energije na obdobje po letu 2020 utemeljen, saj ohranja 1,5-odstotno stopnjo ter možnost, da države članice obvezne prihranke dosežejo z zavezujočimi mehanizmi in prožnimi alternativnimi ukrepi.

2.4 Novi pristop, ki ima tudi podporo EESO, bo državam članicam in vlagateljem zagotovil dolgoročno perspektivo, potrebno za razvoj naložbenih strategij in načrtov za izpolnitev cilja, določenega na ravni EU, in sicer z izvajanjem politik, prilagojenih nacionalni in regionalni ravni. To bo do leta 2030 prineslo pomembne koristi, kot so zmanjšanje porabe končne energije za 17 % (v primerjavi z letom 2005), krepitev gospodarske rasti za 0,4 % BDP, znižanje cen električne energije za gospodinjstva in podjetja (od 161 na 157 EUR/MWh), ustvarjanje poslovnih priložnosti za odpiranje dostojnih (primernih) delovnih mest, zmanjšanje onesnaževanja in škode za zdravje (z znižanjem stroškov v obsegu 4,5–8,3 milijarde EUR) ter izboljšanje energetske varnosti (zmanjšanje uvoza plina za 12 % v letu 2030).

2.5 EESO meni, da so ključnega pomena informacije o glavnih akterjih na energetskem trgu, zagotavljanje ustreznih, jasnih in jedrnatih informacij gospodinjstvom in industrijskim odjemalcem o njihovi porabi ter okrepitev njihovih zakonitih pravic v zvezi z merjenjem (daljinsko odčitavanje števecov) in obračunavanjem, zlasti toplote. Upoštevati je treba tudi ranljive potrošnike, ki bi se jim zaradi zmanjšanja stroškov za energijo morala povečati udobje in življenjski standard.

2.6 Vendar s to direktivo zaradi zaščite ranljivih potrošnikov ne bi smeli zahtevati uporabe individualnih števecov v državah, kjer morajo najemodajalci po zakonu kriti najemodajalčeve stroške energije, zlasti ker takšna najemodajalna zakonodaja najemodajalce močno spodbuja k energetski prenovi. Poudariti je treba, da življenjska doba mnogih individualnih števecov, ki so bili šele pred kratkim nameščeni v skladu z veljavno zakonodajo EU, v nekaterih državah močno presega rok, ki ga je Komisija določila za njihovo zamenjavo z napravami za daljinsko odčitavanje, tj. leto 2027. Zamenjava teh števecov utegne pomeniti nepotreben dodaten strošek za potrošnike EU, zato bi se mu bilo treba izogniti.

2.7 EESO še posebej poudarja krepitev socialnih vidikov, povezanih z energetsko učinkovitostjo in bojem proti energijski prekarnosti ter revščini, zlasti v primeru ranljivih potrošnikov. Države članice EU morajo več pozornosti nameniti socialnim ukrepom. Izvajanje direktive je ključnega pomena za blaginjo.

2.8 Prav tako je treba upoštevati, da so cilji energetske učinkovitosti povezani s podnebnimi cilji, saj se z obojimi želi zmanjšati emisije toplogrednih plinov. To vodi k oblikovanju politik, ki spodbujajo in pospešujejo uvedbo novih tehnologij, ki bodo ustvarjale energetske prihranke v prometu, industriji, stavbah in gospodinjstvih. V skladu s členom 7 predloga direktive (dejanski prihranki energije, konkretni ukrepi za energetsko učinkovitost) bodo nove tehnologije državam članicam tudi omogočile, da na gospodarsko učinkovit način izpolnijo nacionalne cilje sistema EU za trgovanje z emisijami (EU ETS in odločba o porazdelitvi prizadevanj).

2.9 V zvezi s trenutno veljavno zakonodajo na področju energetske učinkovitosti je Evropski parlament ugotovil naslednje: **„direktiva o energetske učinkovitosti [je] okvir za prihranke energije kljub neustreznemu izvajanju“; „nasprotujoči si pravni predpisi zavirajo okoljsko uspešnost, ustvarjajo birokracijo in dvigujejo stroške energije“; „energetska zakonodaja mora biti doslednejša“; „večja energetska učinkovitost [prinaša] več delovnih mest in rasti“.**

2.10 Glede na to je EESO prepričan, da bo nov zakonodajni predlog za energetsko učinkovitost upošteval to mnenje in ukrepe, ki jih je predlagal Evropski parlament.

3. Posebne ugotovitve

3.1 Pravna podlaga, subsidiarnost in sorazmernost

3.1.1 Pravna podlaga za ukrepe na področju energije je člen 194(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) v povezavi z Direktivo 2012/27/EU, torej je direktiva, ki spreminja sedanjo direktivo, primeren instrument.

3.1.2 EESO meni, da ciljev energetske učinkovitosti doslej ni bilo mogoče izpolniti med drugim tudi zato, ker so države članice na tem področju delovale neodvisno druga od druge. Za spodbujanje dejavnosti na ravni držav članic je torej potrebno usklajeno ukrepanje na ravni EU. Težave na področju energije ustvarjajo politične, gospodarske (notranji trg,

razvoj, naložbe, zakonodaje) in socialne izzive (poraba energije, tarifna vprašanja, revščina, delovna mesta) ter probleme pri zanesljivi oskrbi z energijo. Poleg tega je treba upoštevati še težave v zvezi s podnebnimi spremembami.

3.1.3 EESO poudarja, da je treba spoštovati načelo subsidiarnosti in ohraniti prožnost v zvezi z elementi mešanice energetskega virov ter ukrepi na tem področju, če želimo zagotoviti, da bodo **države članice** do leta 2030 ustvarile prihranke, h katerim so se **prostovoljno zavezale**.

3.2 Izvajanje, spremljanje, ocenjevanje in poročanje

3.2.1 Ocenjene so bile različne ravni zmanjšanja porabe primarne energije glede na izhodiščno stanje v letu 2007, za oblikovanje cilja pa je bila opravljena analiza porabe primarne in končne energije glede na obete v zvezi z varčevanjem z energijo ali energetske intenzivnostjo. Na podlagi razprav se je pokazalo, da večina zainteresiranih strani podpira 30-odstotni cilj za leto 2030.

3.2.2 Analize so pokazale naslednje prednostne možnosti:

- v zvezi s členom 7, ki zadeva obveznost prihrankov energije, je največ podpore prejela možnost 3 (podaljšanje člena 7 do leta 2030, poenostavitev in posodobitev),
- v zvezi s členi 9–11, ki zadevajo določbe o merjenju in obračunavanju, je bila sprejeta možnost 2 (razjasnitev in posodobitev, vključno s konsolidacijo določenih predpisov, da se poveča skladnost z zakonodajo na notranjem energetskega trgu).

3.2.3 Med pomembnimi ugotovitvami so tudi socialni učinki: 1,2 milijona EUR, ki se vložijo v energetske učinkovitost, neposredno podpre približno 23 delovnih mest na tem področju.

3.2.4 V zvezi z zmanjšanjem stroškov za energijo na podlagi ukrepov energetske učinkovitosti se pričakuje tudi pozitiven učinek za „energijsko revne“, kar bi lahko pomagalo pri reševanju nekaterih vprašanj, povezanih s socialno izključenostjo.

3.2.5 EESO meni, da bo predlog za spremembo direktive s posebnimi ukrepi, sistemi podpore (sistemi za kritje stroškov energetske pregledov) in programi za spodbujanje izvajanja energetske pregledov pozitivno vplival na mala in srednja podjetja. Obnavljanje stavb in podaljšanje sedanjega roka za veljavnost člena 7 do leta 2030 bo malim gradbenim podjetjem omogočilo, da izkoristijo poslovne priložnosti. Podjetja za energetske storitve, ki so pogosto MSP, je mogoče spodbujati tudi s pogodbami o izvajanju del na področju energetske učinkovitosti.

3.2.6 Po mnenju EESO bodo ukrepi za merjenje in obračunavanje porabe energije zagotovili tudi pojasnitev in posodobitev v skladu s tehnološkim razvojem naprav za daljinsko merjenje porabe toplote (ogrevanje, klimatizacija). Poleg tega bodo informacije o lastni porabi energije pravilne, individualizirane in pogosteje dostopne, v skladu z nacionalnimi politikami na področju energije.

3.2.7 Kljub podaljšanju uporabe predlog ne bi smel imeti večjega vpliva na proračun ali upravne stroške javnih organov držav članic, saj so ti že vzpostavili ustrezne ukrepe in strukture. Stroški sistemov obveznosti energetske učinkovitosti se bodo prenesli na končne odjemalce, ti pa bodo imeli koristi od nižjih računov za energijo zaradi manjše porabe energije. Predlog nima nobenih posledic za proračun EU.

3.2.8 Novo upravljanje energije bo zagotovilo uvedbo prožnega in preglednega sistema za analizo, načrtovanje, poročanje in spremljanje na podlagi celovitih nacionalnih energetskega in podnebnih načrtov. Omogočilo bo spremljanje izvajanja nacionalnih načrtov pri doseganju ciljev energetske učinkovitosti ter napredek pri uresničevanju skupnega cilja EU. Ta sistem bo temeljil na sklopu kazalnikov uspešnosti, ki bodo v skladu s prednostno možnostjo: pravičen prenos in izvedba, večji napredek pri doseganju ciljev, več informacij, ki so na voljo potrošnikom, manjše upravne breme in boljše poročanje o ustvarjenih prihrankih.

3.3 Ugotovitve o posebnih določbah predloga za spremembo direktive

3.3.1 Namesto 27-odstotnega okvirnega cilja je bil na ravni EU določen zavezujoč 30-odstotni cilj. Vsaka država članica mora določiti nacionalni cilj povečanja energetske učinkovitosti za leto 2020, ki temelji na porabi končne in primarne energije. Komisija bo na podlagi analize vseh navedenih ciljev ocenila napredek in tako ugotovila, kakšen je napredek pri doseganju cilja na ravni EU. Če se EU ne približuje temu cilju, lahko Komisija predlaga ustrezne ukrepe. Postopek ocenjevanja bo podrobneje opredeljen v okviru upravljanja energetske unije.

3.3.2 Države članice morajo oblikovati dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb, potrebnih za prenovu nacionalnega stavbnega fonda. Odstavek s to določbo bo prestavljen iz direktive o energetske učinkovitosti v direktivo o energetske učinkovitosti stavb. EESO meni, da je to zelo pomemben instrument za doseg ciljev EU, saj stavbe porabijo največ energije v Evropi (več kot 40 % končne energije).

3.3.3 EESO poudarja pomen soproizvodnje, ki zagotavlja istočasno proizvodnjo električne energije in toplote v obliki tople vode, pare ali hladilnega sredstva v istem obratu (agregat, sestavljen iz generatorja in parne turbine ali motorja z notranjim izgorevanjem itd.). Soproizvodnja z visokim izkoristkom naj bi s kombinirano proizvodnjo zagotavljala vsaj 10-odstotne prihranke primarne energije v primerjavi z referenčnimi vrednostmi električne in toplotne energije, ki se proizvajata ločeno. Za razliko od običajnih elektrarn (kondenzacijskih), ki le 33 % primarne energije pretvorijo v električno energijo, se v elektrarnah za soproizvodnjo z visokim izkoristkom stopnja pretvorbe zviša do 90 %, saj kombinirajo dva procesa, in sicer sočasno proizvodnjo električne in toplotne energije.

3.3.4 Soproizvodnja prinaša pomembne prednosti: energetske učinkovitost, prožnost pri izbiri goriva, enostavnost delovanja in vzdrževanja, udobje odjemalcev, zmanjšanje stroškov v življenjskem ciklu, nizke stroške kapitala in prožnost pri načrtovanju sistemov.

3.3.5 Sistemi za skladičenje energije lahko poleg zagotavljanja energije iz ustreznih virov (z manjšimi emisijami ogljika) in optimizacije porabe energije zagotovijo rešitev za podjetja, ki bodisi proizvajajo obnovljivo energijo in želijo optimizirati njeno porabo glede na potrebe bodisi želijo znižati svoje stroške, tako da zmanjšajo porabo v času največje porabe in izkoriščajo cenejšo električno energijo v obdobjih cenejšega toka.

3.3.6 EESO se strinja s pristopom Komisije glede člena 7, ki se spremeni tako, da se obveznost ustvarjanja prihrankov energije podaljša na obdobje po letu 2030, hkrati pa se ohrani 1,5-odstotna stopnja letnih prihrankov. Leta 2027 bo ocenjen napredek, ki je bil dosežen pri izvajanju ukrepov, kasneje pa se bo ta ocena izvajala vsakih 10 let, dokler ne bodo uresničeni dolgoročni podnebni in energetske cilji EU za leto 2050.

3.3.7 EESO pozdravlja spremembe členov o merjenju in obračunavanju, saj pojasnjujejo vprašanja, povezana z ogrevanjem, hlajenjem in toplo sanitarno vodo, ki se dovaja iz centralnih virov. Vendar z zakonodajo EU ne bi smeli zahtevati uporabe individualnih števec v državah, kjer morajo najemodajalci po zakonu kriti najemodajalčeve stroške energije (bruto najemnina v okviru pogajanj o najemnini med organizacijami najemodajalcev in najemodajalcev pod nadzorom države). V zvezi z merjenjem porabe plina je določeno, da je treba končnemu potrošniku zagotoviti individualni števec, ki jasno prikazuje njegovo porabo.

3.3.8 Informacije o porabi plina bodo prikazovale dejansko porabo, temeljile pa bodo na sistemu, ki bo končnim odjemalcem omogočal, da sami odčitavajo podatke s svojih števec. Predpisano bo, da se informacije o porabi in obračunavanju dajo na voljo ponudnikom energetske storitev. Račun v elektronski obliki mora biti jasen in razumljiv za potrošnika. Glede na predlagane izboljšave EESO želi, da bi **države članice dejavneje iskale socialno in ekonomsko sprejemljivo rešitev za težave v zvezi s stroški števec (kdo bo kril te stroške?)**. To vprašanje je ključnega pomena za pravičnost in pravilno opredelitev pogojev enakega dostopa do energije.

3.3.9 Energetski sektor je že večkrat pozval k reviziji faktorja primarne energije (PEF), ki temelji na končni porabi energije, za prihranke električne energije v kWh v državah članicah. Predlagana metodologija in novi faktor pomenita velik napredek. EESO pozdravlja PEF v višini 2,0, države članice pa lahko uporabljajo drugačen pretvorbeni količnik, če njegovo uporabo dejansko upravičijo. Energetski sektor je zaskrbljen zaradi neugodnega načina izračuna, ki se uporablja za jedrsko energijo, saj menijo, da bi bil ustrezen faktor 1 (100-odstotna pretvorba), podoben temu, ki se uporablja za druge vire energije brez emisij ogljika.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2010/31/EU o energetske učinkovitosti stavb

(COM(2016) 765 final – 2016/0381 (COD))

(2017/C 246/08)

Poročevalka: **Baiba MILTOVIČA**

Soporočevalka: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Zaprosilo	Evropski parlament, 12. 12. 2016 Svet Evropske unije, 21. 12. 2016
Pravna podlaga	člen 194(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	157/0/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 V predlagani direktivi so natančneje pojasnjeni in razširjeni predhodni zakonodajni ukrepi za večjo energetske učinkovitosti stavb. Njihovo učinkovitost bo treba presojeti glede na njihovo vlogo pri doseganju glavnih ciljev energetske unije, ker pa so usmerjeni predvsem na grajeno okolje, je zelo pomemben tudi njihov prispevek k družbenim in gospodarskim ciljem (zlasti kar zadeva zmanjšanje energijske revščine, ohranitev cenovne dostopnosti stanovanj in možnosti za znižanje stroškov energije).

1.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se zavzema, da bi bili v direktivi bolj specifični predlogi za reševanje izziva energijske revščine. Vključevati bi morala jasnejše napotke glede zahtevane vsebine nacionalnih opredelitev energijske revščine, določiti referenčno opredelitev, na podlagi katere se ocenjuje celovitost pristopov iz nacionalnih načrtov, ter omogočiti svetovanje in usklajevanje ukrepov prek neodvisne enotne kontaktne točke ali agencije, namenjene potrošnikom.

1.3 EESO meni, da si bodo morale države članice v svojih nacionalnih načrtih zastaviti višje cilje, opisane v alternativni možnosti politike III (kot je predstavljena v povezani oceni učinka Komisije), čeprav v okviru zakonodajnega pristopa iz možnosti II – kar je podlaga za revizijo, predstavljena v direktivi. To bo potrebno za ustvarjanje dolgoročnega trenda, ki bo omogočil uresničitev ambicioznega cilja iz Pariškega sporazuma.

1.4 Priporočljivo je, da bi nacionalne strategije prenove stavb podprli z zahtevo v obravnavani direktivi o tem, da je treba predlagati specifične sektorske cilje in referenčno metodologijo za merjenje izboljšav. Z jasnimi smernicami bilo treba določiti tudi minimalno raven energetske učinkovitosti pri prenovi javnih in poslovnih stavb.

1.5 V direktivi ni bila izkoriščena priložnost za spodbujanje t. i. zelenih hipotek, sistemov daljinskega ogrevanja na energijo iz obnovljivih virov, ukrepov za shranjevanje energije v stanovanjskih in poslovnih stavbah, boljšega usposabljanja za monterje in izvajalce obnove ter finančnih in fiskalnih ukrepov za večjo energetske učinkovitost stavb. Čeprav so ti ukrepi že dobili podporo drugje, je minimalistični pristop v tej direktivi mogoče upravičiti le, če bo spodbudil prožnost in ambiciozno ukrepanje. EESO poziva Komisijo, naj skrbno spremlja izvajanje in učinkovitost direktive ter naj bo pripravljena, da se hitro odzove z mehanizmom za nadgradnjo in revizijo iz predlagane uredbe o upravljanju energetske unije.

1.6 Da bi spodbudili primerljivost metod izračunavanja energetske učinkovitosti v vseh državah članicah, so potrebni dodatni ukrepi, saj bi s tem omogočili lažjo primerjavo energetskih izkaznic.

1.7 Predlagati bi bilo treba nadaljnje možnosti za spodbujanje zasebnih in neobčinskih najemodajalcev socialnih stanovanj k naložbam v prenavo starejših nepremičnin.

1.8 Splošni predlog o uvedbi pametnega indikatorja mora vključevati zmogljivost prebivalcev stavb za ocenjevanje energetske učinkovitosti, nadzor in omogočanje lastne proizvodnje in porabe energije iz obnovljivih virov ter znižanje stroškov energije.

1.9 EESO še zlasti poziva k priznanju zmogljivosti lokalnih oblasti za spodbujanje in usklajevanje programov za energetske učinkovitost ter v zvezi s tem opozarja na vedno večji potencial Konvencije županov.

1.10 EESO poudarja, da je treba spodbuditi sektor gradnje in preнове, v katerem 83 % vseh delovnih mest zagotavljajo mala in srednja podjetja (OECD: *Small Businesses, Job Creation and Growth* (Mala podjetja, ustvarjanje delovnih mest in rast)).

1.11 EESO ugotavlja, da energetske učinkovitosti stavb ne bo mogoče izboljšati brez inovacij. EU izgublja vodilno vlogo na področju s tem povezanih nizkoogljičnih energetskih tehnologij in ima danes manj kot 15 % delovnih mest v tem sektorju. Prizadevati si je treba, da bi z usposabljanjem prilagodili znanja in spretnosti, ki so potrebni za te visokospecializirane sektorje.

1.12 Pobudo za pametno financiranje pametnih stavb, katere področje uporabe se navezuje na cilje iz Junckerjevega načrta, EESO pozdravlja kot pozitiven korak.

2. Uvod

2.1 Direktiva je del svežnja o čisti energiji za vse Evropejce, ki je bil zasnovan za udejanjenje energetske unije ter za boljšo ozaveščenost in razumevanje o tem, da bo prehod na čisto energijo prihodnji sektor rasti. Energija v stavbah predstavlja 40 % vse porabljene energije v EU. Napredek na področju energetske učinkovitosti stavb je vedno večji, tako pri novogradnjah kot pri adaptacijah. Deloma je ta napredek spodbudilo petnajst let zakonodajnega posredovanja na ravni EU, vendar še vedno niso izkoriščene precejšnje priložnosti za izboljšanje energetske učinkovitosti ter zagotavljanje drugih koristnih družbenih učinkov.

2.2 Stavbni fond v EU se kljub tehničnemu napredku, ustreznim podatkom in uporabi razpoložljivih javnih sredstev prek finančnih instrumentov ni bistveno izboljšal – 75 % stavb je še vedno energetske neučinkovitih.

2.3 Zaradi svetovnih podnebnih vplivov in prizadevanj za konsolidacijo evropske energetske politike je to postalo še posebej nujno, vendar pa so nekatera temeljna in kompleksna vprašanja še vedno nerazrešena; pričakovati je bilo večji napredek. Brez tovrstnega ukrepanja bo podnebne in energetske cilje za leti 2030 in 2050 zelo težko izpolniti. Porabo energije v stavbah bi bilo mogoče zmanjšati za 5–6 % ter emisije CO₂ omejiti za približno 5 %. Vendar pa je jasno, da je treba proces pospešiti, saj se letno obnovi/energetske izboljša zgolj 0,4–1,2 % stavbnega fonda.

2.4 Ta direktiva spreminja tozadevno predhodno direktivo iz leta 2010, s katero pa je bila prenovljena direktiva iz leta 2002. Pri prenovitvi leta 2010 je bilo v besedilo iz leta 2002 vključenih nekaj zelo pomembnih sprememb. Predvsem je bil v takratni direktivi priznan vedno večji pomen energetske učinkovitosti v grajenem okolju in pri doseganju ciljev politike, upoštevan je bil tehnični napredek in vključene prilagoditve glede na osemletne izkušnje iz prakse, hkrati pa je bilo v direktivi poudarjeno, da je treba nujno urediti in izboljšati pristop držav članic k tem vprašanjem.

2.5 Sedanja predlagana direktiva je precej krajša kot prejšnja, vendar je v njej uporabljen isti pristop. Zlasti sta v njej predvidena vključevanje dolgoročnih strategij za prenovo stavb in uporaba pametne tehnologije v stavbah, obenem pa poenostavlja veljavna pravila. Besedilo je nastalo na podlagi izčrpne ocene direktive iz leta 2010 in podrobne ocene učinka morebitnih nadaljnjih ukrepov. Namesto ambiciozne možnosti politike, tj. možnosti III, je bila zaradi kratkoročnih stroškov, učinka subsidarnosti in političnih razmer izbrana nižja raven morebitnih rezultatov – možnost II.

2.6 Vendar pa si vsi deležniki želijo ambicioznih izboljšav. Sektor zagotavlja 18 milijonov neposrednih delovnih mest in prispeva približno 9 % BDP EU; izziv je v tem, kako najti ravnotežje med cenovno dostopnostjo in zahtevami trga stanovanjskih nepremičnin in komercialnega trga ter družbenimi in podnebnimi cilji.

3. Kratka vsebina predloga Komisije

3.1 V direktivi je vrsta sprememb, ki krepijo sedanje določbe Direktive 2010/31/EU in poenostavljajo nekatere vidike. Glavne točke predloga so navedene v nadaljevanju.

- Opredelitev tehničnih stavbnih sistemov je razširjena na vidike tehnologije za pametne stavbe in zagotavljanje elektromobilnosti.
- V to direktivo je prenesena določba iz direktive o energetske učinkovitosti iz leta 2012 o dolgoročnih nacionalnih strategijah prenove.
- Države članice morajo določiti strategijo z jasnimi mejniki in ukrepi za uresničitev dolgoročnega cilja do leta 2050 glede razogljičenja svojega nacionalnega stavbnega fonda, s posebnimi mejniki za leto 2030. Ta bo tudi prispevala k odpravljanju energijske revščine.
- Za spodbujanje naložb države članice združujejo projekte in v zvezi z njimi zmanjšujejo tveganja, omogočajo javno financiranje za pridobivanje zasebnih naložb in obravnavajo tista problematična področja, ki se ne rešujejo na trgu.
- Države članice lahko določijo zahteve, s katerimi zagotovijo, da se nestanovanjske stavbe opremijo s sistemi za avtomatizacijo in nadzor stavb.
- Države članice lahko določijo zahteve, s katerimi zagotovijo, da se stanovanjske stavbe s centraliziranimi tehničnimi stavbnimi sistemi opremijo s stalnim elektronskim spremljanjem in z učinkovitimi nadzornimi funkcijami, ki zagotavljajo optimalno proizvodnjo, distribucijo in rabo energije.
- Države članice določijo potrebne ukrepe za uvedbo rednih pregledov dostopnih delov klimatskih sistemov za nestanovanjske stavbe in stanovanjske stavbe s centraliziranim tehničnim stavbnim sistemom.
- Države članice morajo zagotoviti lastnikom ali najemnikom stavb informacije o energetskih izkaznicah, njihovem namenu in ciljnih ter stroškovno učinkovitih načinih za izboljšanje energetske učinkovitosti stavb.
- V direktivi so določbe, s katerim se zagotovi, da je za večino novozgrajenih stanovanjskih stavb ter za nekatere stavbe, ki so v fazi prenove, obvezna namestitve polnilnih mest (ali napeljava infrastrukturnih kabljskih vodov) za električna vozila.

- Vse spremembe tehničnih stavbnih sistemov se zabeležijo, ocenijo in dajo na voljo.
- Predlagan je razvoj t. i. pametnega indikatorja, ki naj bi dopolnil obstoječe informacije o učinkovitosti stavb.
- Vzpostavljena je posebna povezava med razpoložljivimi finančnimi spodbudami za prenovo stavb in stopnjo pridobljene energetske učinkovitosti.

4. Splošne in posebne ugotovitve

4.1 EESO izraža zadovoljstvo, da je energetska učinkovitost stavb še vedno v ospredju, vendar je zlasti zaskrbljen nad tem, da v besedilu ni ustrezno obravnavana energijska revščina, na katero je opozoril že v prejšnjih mnenjih ⁽¹⁾ in za katero na splošno velja, da sodi med najbolj pereča socialna vprašanja.

4.2 Potreben je širši in bolj ambiciozno zastavljen pristop. Cilji EU v zvezi z zmanjšanjem emisij in energetske učinkovitostjo ter začetek veljavnosti ambicioznega Pariškega sporazuma, sprejetega oktobra 2016, terjajo odločnejše ukrepe, zlasti ker se je zaradi nezadostne skladnosti s prejšnjimi predlogi izkazalo, da so stavbe še vedno zahteven izziv.

4.3 EESO ima nekaj zadržkov glede izbora možnosti II (kot je določena v oceni učinka) za podlago, na kateri temelji ta sprememba zakonodaje. Čeprav možnost III vključuje raven obveznega ukrepanja, ki znatno presega stroškovno optimalnost – s čimer se EESO ne more strinjati –, je jasno, da bo za ustvarjanje dolgoročnega trenda in s tem uresničitev ambicioznega cilja iz Pariškega sporazuma verjetno treba izpolniti ravno mnogo bolj ambiciozne cilje iz možnosti III; ti naj bi namreč imeli dva- do trikrat večji vpliv na doseganje ciljev v zvezi s podnebnimi spremembami in energetske učinkovitostjo ter socialnimi cilji. Države članice si bodo tako morale v svojih nacionalnih načrtih zastaviti višje cilje, opisane v alternativni možnosti politike III (kot je predstavljena v povezani oceni učinka Komisije), čeprav v okviru zakonodajnega pristopa iz možnosti II.

4.4 Nedavna analiza nacionalnih strategij prenove stavb je na splošno pozitivna (Skupno raziskovalno središče, 2016: *Synthesis Report on the assessment of Member States' building renovation strategies* (Zbirno poročilo o oceni nacionalnih strategij prenove stavb v državah članicah)). To področje je zajeto v direktivi o energetske učinkovitosti; vendar pa trenutno ni skupnega standarda o tem, kaj je prenova. Zato bi bilo koristno, če bi bila v direktivo o energetske učinkovitosti stavb vključena zahteva o specifičnih sektorskih ciljih in referenčni metodologiji za merjenje izboljšav, koristno pa bi bilo določiti tudi prag, pri katerem se sprosti pomoč za prenovo. Poleg teh ciljev bi bilo treba v zvezi s prenovo javnih in poslovnih stavb določiti tudi jasne smernice za doseganje minimalne ravni energetske učinkovitosti.

4.5 Direktiva razširja zahteve glede nacionalne zbirke podatkov v zvezi z energetskimi izkaznicami, na ravni EU pa bi bilo koristno vzpostaviti javno zbirko anonimiziranih nacionalnih podatkov o nacionalnih strategijah prenove, ki bi jo lahko povezali s platformo za elektronsko poročanje iz predloga uredbe o upravljanju energetske unije. Prav tako bi morala direktiva vsebovati več brezpogojnih napotkov glede primerjave metod izračunavanja energetske učinkovitosti, kar bi omogočilo lažjo primerjavo energetskih izkaznic.

4.6 Čeprav ni nobenega razloga, zakaj to področje ne bi bilo zajeto v nacionalnih načrtih, v direktivi ni nobenih predlogov o tem, kako še dodatno spodbuditi zasebne in neobčinske najemodajalce socialnih stanovanj k naložbam v prenovo starejših nepremičnin. Če najemniki sami plačujejo račune za energijo, izboljšanje energetske učinkovitosti stavb za najemodajalce pogosto nima nobene tržne vrednosti. V nekaterih državah je znaten delež stavbnega fonda v sektorju najemniških stanovanj. Energetska učinkovitost stavb ima velik vpliv na cenovno dostopnost stanovanj in energijsko revščino, zato je izjemno pomembno, da so za prenovo na voljo finančni instrumenti. Do posojil za kompleksne izboljšave energetske učinkovitosti stanovanjskih blokov so upravičeni predvsem občine, združenja najemodajalcev in lastniki. Vendar pa so za mnoge ovira izjemno strogi pogoji financiranja in pogodbeni pogoji ter dostop do posojil.

⁽¹⁾ UL C 341, 21.11.2013, str. 21, UL C 424, 26.11.2014, str. 64, UL C 82, 3.3.2016, str. 22, UL C 34, 2.2.2017, str. 78.

4.7 V direktivi bi bilo treba podpreti tudi spodbujanje t. i. zelenih hipotek. Prav tako je treba spodbujati združevanje manjših programov najboljših praks na področju prenove in učinkovitosti v večje okvire, kar bi omogočilo uporabo finančnih svežnjev.

4.8 V strategiji za ogrevanje in hlajenje iz leta 2016 (COM(2016) 51 final) je bila posebna pozornost namenjena morebitnim prihrankom, ki bi jih omogočila prenova sistemov daljinskega ogrevanja in njihova zamenjava s sistemi na energijo iz obnovljivih virov. Daljinsko ogrevanje in rešitve za mesta običajno veljajo za infrastrukturni element stavbnega sistema, zato je treba v tej direktivi z jasno izraženim stališčem prispevati k temu, da bodo upoštevani tudi pri urbanističnem načrtovanju.

4.9 Opozoriti je treba, da so podnebni in energetske cilji povezani z nizkoogljičnimi energetskimi tehnologijami in bolj trajnostnimi stavbami, ki morajo izpolnjevati cilje energetske učinkovitosti. Ti se vse bolj navezujejo na ključne omogočitvene tehnologije za napredne materiale (neželezne kovine, jeklo, steklo, plastika itd.), zato brez inovacij ne bo mogoče izboljšati energetske učinkovitosti stavb. Približno 5 % naprednih materialov, ki se danes proizvajajo, se uporablja pri nizkoogljičnih energetskih tehnologijah in bolj trajnostnih stavbah; ti trgi se hitro razvijajo.

4.10 EU izgublja vodilno vlogo na področju nizkoogljičnih energetskih tehnologij in ima danes manj kot 15 % vseh delovnih mest v tem sektorju (tj. približno 1,1 milijona neposrednih in posrednih delovnih mest). Vse večja je tudi globalna konkurenca EU na področju naprednih materialov, ki so potrebni za te tehnologije, zato bodo inovacije in proizvodnja še naprej zapuščale EU, če ne bodo sprejete ustrezne politike za tehnološki razvoj in tržno povpraševanje. Pozabiti pa ne gre niti na usposabljanje za pridobitev novih znanj in spretnosti, ki so potrebni za te visokospecializirane sektorje.

4.11 EESO podpira elektromobilnost za širše razogljčenje gospodarstva, vendar dvomi, da je treba iti v take podrobnosti, in se sprašuje o učinku takih ukrepov na cenovno dostopnost stanovanj in poslovnih prostorov ter svobodo izbire javnih organov pri doseganju elektromobilnosti. V direktivi ni natančneje opredeljeno še eno pomembno dodatno področje – shranjevanje energije, ki je omenjeno zgolj v obrazložitvenem memorandumu –, čeprav bo to verjetno še ena izmed hitro razvijajočih se in cenovno dostopnih tehnologij.

4.12 Podobno tudi očitna rast v decentralizirani proizvodnji energije iz obnovljivih virov ustvarja priložnosti za povezovanje z ukrepi za izboljšanje učinkovitosti stavb, ki niso priključene na plinsko omrežje, ter za preusmeritev v energijo iz obnovljivih virov v sektorju ogrevanja in hlajenja. To bi bilo treba posebej spodbujati.

4.13 Predlogi v zvezi z okrepitevijo zavez glede pametnih stavb (javnih, poslovnih in stanovanjskih) so razmeroma skromni in bi morali biti bolj specifični in obsežni.

4.14 Predlog o uvedbi pametnega indikatorja za merjenje zmogljivosti stavb glede uporabe IKT in elektronskih sistemov za optimizirano delovanje ter interakcijo z omrežjem bo treba razširiti, vendar pa je načeloma dobrodošel. Prizadevati bi si bilo treba za pregleden, smiseln kazalnik, ki bi pomenil dodano vrednost za energetske izkaznice, ne bo pa nalagal nepotrebnega bremena zbiranja podatkov ali analize. Iz njega bi morale biti razvidne zmogljivosti stanovalcev stavb za ocenjevanje energetske učinkovitosti, nadzor in omogočanje lastne proizvodnje in porabe energije iz obnovljivih virov ter znižanje stroškov energije.

4.15 Energijska revščina je opredeljena kot vprašanje, ki naj bi ga reševali z določitvijo mejnikov za opredelitev napredka pri razogljčenju stavbnega fonda, vendar pa v direktivi ni političnega okvira, ki bi podpiral razvoj stroškovno učinkovitega pristopa k sami energijski revščini – eden od vzrokov za to so energetske neučinkovite stanovanjske stavbe. EESO meni, da bi bilo to lahko del področja uporabe te direktive in predlaga, da se vanjo vključi sklop predlaganih sprememb na to temo, ki se nanašajo na ustrezne člene direktive iz leta 2012. S tem bi podprli zahteve iz predloga uredbe o upravljanju energetske unije, na podlagi katerih naj bi države članice ocenile stanje ter določile politiko, ukrepe in dejavnosti za obvladovanje energetske revščine.

4.16 EESO zato priporoča, da se v direktivo dodajo merila za vključitev v referenčno opredelitev energijske revščine, pa tudi referenčna opredelitev sama. Države članice je ne bi bile zavezane sprejeti za notranje namene, vendar bi z njo nakazali merila, na katerih bi temeljilo obvezno poročanje v okviru nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov. Taka opredelitev je nekaterim državam omogočila oceno napredka oziroma stanja pri obvladovanju energijske revščine, vendar EESO priznava, da bi bilo zaradi večplastnosti te težave verjetno treba prednostno razvrstiti specifične nacionalne dejavnike.

4.17 Zato EESO poziva države članice, naj sprejmejo popolnoma usklajen pristop k energijski revščini, pri čemer je treba razumeti vlogo in učinkovitost energetske učinkovitih stavb, pa tudi finančnega posredovanja (vključno s socialnimi tarifami in metodami za ublažitev revščine), svetovanja potrošnikom glede izbire dobavitelja in tarif ter informacij o preprostih ukrepih za varčevanje z energijo. Za čim večjo učinkovitost in uspešnost je treba omogočiti tako svetovanje kot usklajevanje ukrepov prek neodvisne enotne kontaktne točke ali agencije, namenjene potrošnikom.

4.18 Komisija je pripravila več neodvisnih študij in poročil, iz katerih je razvidno, da države članice različno hitro in učinkovito izvajajo zahteve iz direktive o energetske učinkovitosti stavb. Nekaj odprtih vprašanj je navedenih v nadaljevanju.

- Težave pri prenosu in razlagi, ki jih Komisija skuša reševati z mehanizmi za izvrševanje. Več držav članic se zavzema za večje priznavanje pomena energetske učinkovitosti stavb pri reševanju energetskih in podnebnih ciljev ter za sprejetje nacionalnih strategij prenove. EESO spodbuja GD Evropske komisije za energetiko, naj še naprej skrbno spremlja izvajanje direktive ter hitro ukrepa s postopki za ugotavljanje kršitev.
- Kakovost in primerljivost energetskih izkaznic. Koristni bi bili posebna uskladitev zahtev EU za usposobljene strokovnjake in izdajatelje certifikatov ter vključitev preverjanja kakovosti energetskih izkaznic, prav tako pa tudi dopolnitev teh izkaznic, da bi vključevale dodatne tehnične informacije in priporočila za izboljšanje.
- EESO ugotavlja, da je na podlagi metode iz direktive o navezovanju finančnih spodbud na energetske izkaznice te spodbude mogoče izplačevati zgolj naknadno, saj se pri izplačilu primerja stanje pred izdajo in po izdaji izkaznice. To ima z vidika energetske učinkovitosti ravno nasprotni učinek, saj prenove, ki so odvisne od subvencij, ne bodo izvedene, razen če ima lastnik nepremičnine zagotovilo, da bo subvencijo prejel še pred začetkom prenove.
- Uporaba evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter zlasti skladov kohezijske politike. V okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj bo v prehod na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih preusmerjen minimalni delež sredstev, so pa med državami članicami velike razlike pri uporabi vseh teh sredstev za energetske učinkovitost stavb. Na voljo so jasna razlaga in smernice, vendar so za uporabo takih sredstev potrebne dodatne spodbude.
- Podpora ustreznemu tehničnemu usposabljanju pri prenovi stavb, zlasti med MSP, ki predstavljajo več kot 90 % evropskih gradbenih podjetij.

4.19 EESO ugotavlja, da bodo imeli evropski strukturni in investicijski skladi (skladi ESI) in zlasti skladi kohezijske politike v programskem obdobju 2014–2020 verjetno pomembno vlogo pri prenovi in gradnji stavb. Še vedno je treba premagati številne ovire, zlasti omejen dostop do financiranja, visoke začetne stroške, razmeroma dolgo amortizacijsko obdobje, domnevno večje kreditno tveganje, povezano z naložbami v trajnostno energijo, nasprotujoče si prednostne naloge lastnikov nepremičnin itd. (Evropska komisija: *Technical guidance – Financing the energy renovation of buildings with Cohesion Policy funding* (Tehnična navodila – Financiranje energetske obnove zgradb s sredstvi kohezijske politike)). Pobuda za pametno financiranje pametnih stavb je pozitiven korak pri premagovanju nekaterih od teh problemov, na voljo pa so tudi možnosti, da se na tem področju na podlagi ciljev iz Junckerjevega načrta sprosti več naložb.

4.20 Določitev pravih prednostnih nalog in pristojnosti lokalnih oblasti je zato ključnega pomena, da se z uporabo razpoložljivih programskih sredstev doseže največji možni učinek, s čimer bi preseгли minimalne zahteve (npr. zahteve glede energetske učinkovitosti, energetske preglede itd.) na ravni držav članic, raven zagotovljenih finančnih sredstev pa bi morala naraščati skladno z ambicioznostjo načrtov.

4.21 EESO v zvezi s tem opozarja zlasti na potencial Konvencije županov. V njej sodeluje že več kot 7 000 občin, podpisnice pa se zavezujejo, da bodo s sprejetjem načrtov za trajnostno energijo oblikovale ustrezne ukrepe za energetske učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov. Angažiranje mest, v katerih je večina našega grajenega okolja, je lokalna pobuda z globalnim učinkom.

4.22 Večina deležnikov iz sektorja gradbeništva ter predstavniki lastnikov in najemnikov nepremičnin, ne glede na to, ali gre za poslovne ali stanovanjske stavbe, so cilje te direktive na splošno sprejeli pozitivno. Vendar pa bo za nadaljnji napredek na področju energetske učinkovitosti treba še naprej delovati v duhu sodelovanja, dialoga in pozitivnega udejstvovanja.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (prenova)

(COM(2016) 767 final – 2016/0382 (COD))

(2017/C 246/09)

Poročevalec: **Lutz RIBBE**Soporočevalec: **Stefan BACK**

Zaprosilo	Evropski parlament, 1. 3. 2017 Evropski svet, 6. 3. 2017
Pravna podlaga	člen 194 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	108/1/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja predložitev prenovljene direktive o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov. Razvoj obnovljivih virov energije je v povezavi z drugimi predlogi v tako imenovanem zimskem svežnju odločilen za uresničitev ciljev evropske energetske unije, podnebnih ciljev EU ter ponovni prevzem vodilne vloge na področju energije iz obnovljivih virov. Delež energije iz obnovljivih virov v končni porabi energije naj bi leta 2030 znašal 27 %.

1.2 Cilj 27-odstotnega deleža pa je le drugotnega pomena za doseganje podnebnih ciljev in zmanjšanje odvisnosti od uvoza. Treba ga je obravnavati v povezavi z drugimi ukrepi za zmanjšanje emisij CO₂ (na primer povečanje učinkovitosti) in bi pravzaprav lahko zadostoval, zlasti če bi države članice zaradi ureditve na področju upravljanja dejansko morale sprejeti dodatne ukrepe. Če pa ta cilj obravnavamo v povezavi z željo po prevzemu vodilne vloge na področju energije iz obnovljivih virov na svetovni ravni in upoštevamo, da bi po podatkih Komisije brez revizije direktive leta 2030 delež energije iz obnovljivih virov v končni porabi energije že dosegel 24,7 %, pa se upravičeno lahko vprašamo, ali je cilj dovolj ambiciozen.

1.3 Kljub določbam o načrtovanju in spremljanju predlaganega sistema za upravljanje energetske unije EESO znova izraža obžalovanje, da niso določeni zavezujoči nacionalni cilji.

1.4 EESO načeloma pozdravlja cilj, da se mora energija iz obnovljivih virov soočiti s trgom. Meni tudi, da energijskih virov, pa naj bodo to fosilni, jedrski ali obnovljivi, iz več razlogov ni mogoče subvencionirati v nedogled.

1.5 Uvedba obnovljivih virov energije na trge električne energije pa je lahko uspešna le, če se zagotovijo enaki osnovni pogoji za vse vire energije. Energija iz obnovljivih virov danes potrebuje državno pomoč predvsem zato, ker se konvencionalna proizvodnja električne energije močno subvencionira. Zato je nujno, da se odpravi obstoječe izkrivljanje na račun energije iz obnovljivih virov, na primer s kombinacijo obdavčitve energije in sistema za trgovanje z emisijami, ki bi

zajemal vse zunanje stroške (glej mnenje EESO *Revizija direktive o energetske učinkovitosti stavb* – še ni objavljeno v UL). EESO poudarja, da bi bilo treba pri tem dodatne stroške za odjemalce ali podjetja čim bolj omejiti.

1.6 Nova energetska politika bi se morala osredotočati na tri D-je, in sicer decentralizacijo, digitalizacijo in demokratizacijo. Za obnovljive vire energije je potrebna tudi nova zasnova trga, ki bi ustrezala razpršeni strukturi proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije.

1.7 EESO podpira razvoj decentraliziranih in pametnih tržnih struktur, ki jih predvideva Komisija, vendar poziva k veliko bolj učinkovitemu izvajanju zahteve Komisije, da so odjemalci in državljani v središču evropske energetske politike. Z oblikovanjem novih pametnih tržnih struktur bi lahko sprostili „revolucionarni“ potencial, ki ga ima po mnenju Komisije energetski prehod, pri tem pa čim bolj izkoristili socialne in regionalne koristi.

1.8 EESO pozdravlja priznavanje proizvajalcev-odjemalcev kot pomembnih akterjev na novem energetskem trgu, kar je korak k doseganju demokracije na področju energije s krepitvijo vloge velikih in malih odjemalcev in državljanov. Možnosti, ki jim jih ponuja predlog, so sicer določen napredek glede na sedanje razmere, vendar še zdaleč ne zadostujejo, na primer z vidika izvršljive pravice do dostopa do in uporabe javnega omrežja/električnih omrežij. Zato je mogoče predlog obravnavati zgolj kot prvi korak na dolgi poti do izkoriščanja resničnega socialnega, gospodarskega in regionalnega potenciala trgov, ki so osredotočeni na proizvajalce-odjemalce.

1.9 EESO poudarja, kako pomembni sta hitra vzpostavitev in razširitev pametnih omrežij za zagotavljanje stabilne in zanesljive oskrbe, za povezovanje sektorjev z vključevanjem pretvorbe električne energije v toploto in plin ter povezave električnih vozil v omrežje tudi na mikro ravni ter za učinkovito medsebojno trgovanje, da bodo lahko proizvajalci-odjemalci obsežno in enakopravno sodelovali na trgu električne energije.

1.10 Digitalizacija bo proizvajalcem-odjemalcem potencialno omogočila sodelovanje ne le pri proizvodnji električne energije iz obnovljivih virov, temveč tudi pri trgovanju z njo. Zato EESO izrecno priporoča, naj se v ta namen oblikuje ustrezna pozitivna pravica.

1.11 Čeprav je v uvodnih izjavah omenjen potencial obnovljivih virov energije, tudi biogoriv (in alternativnih goriv), za regionalno gospodarstvo, v samem zakonodajnem besedilu ta potencial ni naveden. Manjka ustrezna strategija, ki bi povezovala obnovljive vire energije in regionalni gospodarski razvoj. Tudi pomen mest, občin in regij ter MSP kot gonil pri prehodu na obnovljive vire energije se ne priznava.

1.12 Povezava, ki je sedaj mogoča med novo energetsko politiko in regionalnim razvojem, je pomembna, a ne le z vidika regionalnih gospodarstev. Udeležba lokalnih deležnikov v decentraliziranih energetskih projektih je pomembna tudi zaradi sprejemanja: ali je polje vetrnih elektrarn v lasti mednarodnega zasebnega delniškega sklada ali lokalnih zainteresiranih strani, ni pomembno za varstvo podnebja ali energetske varnost, vendar je ključno za sprejemanje polja vetrnih elektrarn v javnosti.

1.13 Energetska revščina je socialni problem, ki ga je treba obravnavati v okviru socialne politike. EESO pri tem opozarja na še neizkoriščen potencial, ki ga za reševanje tega problema predstavljajo kombiniranje proizvodnje toplote in električne energije iz obnovljivih virov, varčevanje z energijo, prilagajanje odjema in sistem proizvajalcev-odjemalcev. Za to bo treba najti rešitve za financiranje začetnih naložb, na primer prek socialnih skladov ali skladov za spodbujanje naložb, in s sistematičnim političnim pristopom odpraviti ovire za dostop do kapitala. Vsak evropski državljani in odjemalec bi moral imeti možnost, da postane proizvajalec-odjemalec.

1.14 Kljub temu da naslov direktive omenja „spodbujanje uporabe energije iz obnovljivih virov“, v besedilu predloga niso navedeni posebni podporni instrumenti. Zaradi varnosti naložb pa so potrebni ustrezno jasni predpisi. Zato energetske družbe državljanov in proizvajalci-odjemalci potrebujejo poseben, jasen in točno opredeljen program podpore. EESO poziva, naj se posodobijo veljavna pravila o državni pomoči, da se vzpostavi čim večja pravna varnost za privabljanje naložb.

1.15 EESO pozdravlja spodbujanje trajnostnih biogoriv in alternativnih goriv, vendar obžaluje, da določbe predloga na tem področju ponekod niso dovolj prožne, da bi lahko omogočile uporabo surovin in ostankov, prilagojeno lokalnim danostim. Pri opustitvi netrajnostnih biogoriv je treba preprečiti nastajanje naslednih naložb.

2. Splošne ugotovitve o spodbujanju energije iz obnovljivih virov

2.1 Po mnenju EESO lahko obnovljivi viri energije Evropski uniji zagotovijo štiri glavne koristi. Komisija v predlogu direktive pravic obravnava le dve in še to ponekod premalo konkretno.

(a) *Blažitev podnebnih sprememb*

2.2 Obnovljivi viri energije imajo ključno vlogo pri doseganju cilja, da se več ali manj popolnoma razogljíči evropski energijski sistem. Vendar morata biti za uresničitev tega cilja izpolnjena dva pogoja:

- pri energijski učinkovitosti je potreben izjemen napredek (glej mnenje EESO o spremembi direktive o energetske učinkovitosti),
- prometni sektor ter sektor ogrevanja in hlajenja sta pomembna za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov. Uporaba električne energije, ki je v celoti proizvedena iz obnovljivih virov energije, bo imela pomembno vlogo pri prehodu sektorjev ogrevanja in prometa k večji trajnosti. Za doseganje tega so pomembni predlogi, da se na omrežje povežejo električna vozila, s predpisi uredi pretvorba električne energije v toploto in plin ter razvijejo pametna omrežja ⁽¹⁾.

(b) *Zanesljivost oskrbe*

2.3 Obnovljivi viri energije bodo nepogrešljivo prispevali k zanesljivosti oskrbe in zmanjšali odvisnost od uvožene energije, če se bodo usklajevali proizvodnja, uporaba in prilagajanje povpraševanja. Vendar so za doseg tega potrebne posebne spodbude. EESO dvomi, da podporni ukrepi, predvideni v tem predlogu in predlogu o osnovi trga električne energije, zadostujejo. Najverjetneje bodo potrebni dodatni ukrepi zaradi „težave zaradi ničnih mejnih stroškov“ energije iz obnovljivih virov.

(c) *Boj proti energetske revščini*

2.4 Stroški energije iz obnovljivih virov se stalno zmanjšujejo: ta energija še nikoli ni bila tako poceni in je že zdaj tako stroškovno ugodna, da lahko konstruktivno prispeva k reševanju problema energetske revščine. Razvoj energetskih družb državljanov (sistema proizvajalcev-odjemalcev) je pri tem izjemno učinkovita možnost. Študija Skupnega raziskovalnega središča (JRC Scientific and policy reports – Cost Maps for Unsubsidised Photovoltaic Electricity) na primer kaže, da bi bila za 80 % Evropejcev že leta 2014 samostojno proizvedena električna energija iz solarnih naprav cenejša od električne energije iz omrežja. Vendar Komisija še ni oblikovala ustreznih strategij, da bi državljanom predstavila to možnost (glej dokument TEN/598).

2.5 Dostop do kapitala je izjemno pomemben ravno za sloje z nižjim dohodkom, zato je treba zagotoviti ustrezno podporo. Ta socialni vidik ni obravnavan niti v tej direktivi niti v celotnem zimskem svežnju, čeprav je povezan s ciljem Komisije, da so državljanji v središču energetske politike v skladu s členoma 17 in 21 predloga.

⁽¹⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 151.

2.6 Zato EESO meni, da je smiselno proučiti vse možnosti, da se vsem državljanom čim bolj omogoči dejavno sodelovanje v energetske gospodarstvu kot enakovrednim udeležencem na trgu. Med drugim je treba finančna sredstva iz Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI) ali skladov za spodbujanje naložb posebno dati na voljo tudi malim in mikro obratom. Če bi lahko odjemalci z nizkimi dohodki dostopali do kapitala za decentralizirane obrate za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, bi lahko postali proizvajalci-odjemalci. Problem energetske revščine bi lahko zmanjšali s t. i. neto merjenjem, ki se izvaja v nekaterih državah članicah, med drugim v Italiji, na Nizozemskem, v Belgiji (v Valoniji), na Poljskem in v Sloveniji, in omogoča neposredno finančno olajšavo.

(d) Regionalna dodana vrednost

2.7 Energija iz obnovljivih virov je po naravi regionalni vir, ki ga sedaj s tehničnega vidika potencialno lahko uporabljajo vsi. To je zlasti pomembno za strukturno šibke regije, kjer je treba razviti nove možnosti za ustvarjanje dodane vrednosti; Komisija upravičeno omenja to korist v več uvodnih izjavah.

2.8 Ustvarjanje regionalne dodane vrednosti pomeni, da se lokalni in regionalni deležniki načrtno strateško vključijo v gospodarske procese, da imajo možnost, da jih sooblikujejo in tako sodelujejo pri gospodarskem razvoju. Eden od pozitivnih stranskih učinkov je večje sprejemanje potrebnega razvoja infrastrukture in tudi njegovega sofinanciranja.

2.9 Vendar pa EESO pogoša jasno strategijo, ki regionalni razvoj povezuje z razvojem energije iz obnovljivih virov. Države članice bi morale že po sprejetju prejšnje direktive o energiji iz obnovljivih virov sprejeti ustrezne strategije, kar pa se ni zgodilo.

3. Splošne ugotovitve o predlogu direktive

3.1 EESO je že večkrat pozdravil prizadevanje Komisije, da bi EU znova umestila kot vodilnega akterja na področju energije iz obnovljivih virov na mednarodni ravni. Dejansko so mnogi predlogi v predlogu direktive korak v pravo smer (na primer predvidljivost programov podpore, vključno z izključitvijo retroaktivnih ukrepov). Vendar pa obstaja nevarnost, da utegnejo naslednje tri pomanjkljivosti tudi v prihodnje zasenčiti razvoj obnovljivih virov energije.

(a) Ustreznost podpornih instrumentov

3.2 Predlagana direktiva temelji na ciljih, ki jih je oktobra 2014 določil Evropski svet, in posodablja cilj 20-odstotnega deleža porabljene energije iz obnovljivih virov do leta 2020 na 27 % do leta 2030, kar je povečanje za manj kot eno odstotno točko na leto. Če direktive ne bi prenovili, bi ta delež v EU leta 2030 znašal 24,7 %, torej gre za 2,3-odstotno dodatno povišanje.

3.3 Ta počasna stopnja povišanja pa bi lahko pomenila, da bi se moral nato delež obnovljivih virov energije v porabi energije v obdobju 2030–2050 eksponentno povečevati, da bi se dosegli cilji iz energetskega načrta za leto 2050 (COM (2011) 885 final). Ukrepi, potrebni za to, bi lahko pomenili dodatne gospodarske stroške. V vsakem primeru je treba razvoj energije iz obnovljivih virov podrobno spremljati, da bi lahko čim prej in čim bolj stroškovno učinkovito sprejeli popravne ukrepe.

3.4 V oceni učinka predloga direktive (SWD(2016) 418 final) je ugotovljeno, da bodo podporni ukrepi v okviru stabilnega pravnega okvira potrebni vsaj do leta 2030. EESO zato meni, da bi moral ta predlog direktive tudi popolnoma jasno začrtati programe podpore, ki bi jih bilo treba hitro in učinkovito izvesti. Vendar pa Odbor to pogoša.

3.5 Za izvajanje podpornih mehanizmov so odgovorne države članice, ki morajo ravnati v skladu s pravili o državni pomoči. Vendar pa so veljavni predpisi o državni pomoči zelo omejujoči, zato jih je treba nujno spremeniti.

3.6 Zaradi veljavnih pravil o državni pomoči EU so se namreč med drugim drastično skrčili doslej učinkoviti podporni instrumenti, kot so prednostni odjem toka in plačilo za dovajanje toka, ki jih uporabljajo zlasti mali in novi udeleženci na trgu. Novi instrumenti, kot so razpisi, za proizvajalce-odjemalce, energetske družbe državljanov in druge akterje na trgu predstavljajo skoraj nepremagljive ovire.

3.7 Podporni ukrepi iz predloga se zlasti nanašajo na tržno strukturo in nekatere splošne določbe o potrebi po *stabilnih podpornih ukrepih, ki so skladni s pravili o državni pomoči*. To pa ni dovolj. Zato EESO meni, da je treba nujno revidirati a) uredbo Komisije o splošnih skupinskih izjemah pri državni pomoči (Uredba Komisije (ES) št. 800/2008) in b) veljavne smernice o državni pomoči za varstvo okolja in energijo za obdobje 2014–2020, da bi zagotovili združljivost s cilji tega predloga, zlasti v zvezi s potrebami proizvajalcev-odjemalcev ter MSP.

3.8 Tako je treba na primer povečati izjemo za male projekte (točki 125 in 127 smernic o državni pomoči za varstvo okolja in energijo) in ustrezne vrednosti vnesti v direktivo o obnovljivih virih energije, da se zagotovi popolna jasnost.

3.9 EESO dvomi v učinkovitost uvedbe kvot za dostop do podpornih mehanizmov za obrate v drugih državah članicah, zlasti ob upoštevanju cilja spodbujanja decentralizirane proizvodnje energije iz obnovljivih virov in regionalnega razvoja gospodarstva.

(b) Izkrivljanje trga ovira obnovljive vire energije

3.10 Sporočilo celotnega zimskega svežnja ne bi moglo biti jasnejše: filozofija Komisije je, da se morajo obnovljivi viri energije odslej oziroma čim prej soočiti s trgom. To je treba v osnovi pozdraviti, vendar je ta pristop problematičen, dokler se ne odpravita dva temeljna vzroka za izkrivljanje trga: (a) neposredna državna pomoč za elektrarne, ki uporabljajo fosilna goriva, ki se še vedno dodeljuje, in (b) zunanji stroški, ki se še vedno popolnoma nezadostno internalizirajo. Električna energija, ki jo elektrarne proizvedejo iz fosilnih goriv, in druge oblike energije iz fosilnih virov imajo torej sistematično prednost pred energijo iz obnovljivih virov, ki ne ustvarja zunanjih stroškov ali pa so ti zanemarljivi. Po projekcijah Mednarodnega denarnega sklada globalne subvencije za „umazano“ energijo letno znašajo 5,3 bilijonov USD, v EU pa naj bi znašale 330 milijard USD na leto.

3.11 Čeprav so ta izkrivljanja trga na škodo energije iz obnovljivih virov znana že več let in kljub obljubam, da se bodo odpravili ti neenaki pogoji, ni bilo storjeno praktično nič; to je največja ovira za energijo iz obnovljivih virov, ki jo je treba odpraviti!

3.12 Po drugi strani pa je nenavadno, da je v zadnjem času mogoče slišati kritike zaradi domnevnega izkrivljanja trga, ki naj bi ga povzročala podpora energiji iz obnovljivih virov. Te kritike niso utemeljene, saj je podpora za energijo iz obnovljivih virov še vedno potrebna večinoma zaradi subvencioniranja konvencionalne proizvodnje energije. Z drugimi besedami, če bi odpravili subvencije za proizvodnjo energije iz fosilnih goriv, bi zagotovili resnično enake konkurenčne pogoje, večina podpore za energijo iz obnovljivih virov pa bi bila nepotrebna. EESO ponavlja svoje stališče, da bi bilo treba med drugim z instrumenti tržnega gospodarstva ustvariti enake konkurenčne pogoje, s katerimi bi odpravili izkrivljanje trga in ki energije iz obnovljivih virov ne bi še naprej postavljali v slabši položaj (glej mnenje EESO *Revizija direktive o energetski učinkovitosti stavb*).

(c) Sedanji trg električne energije ni primeren za obnovljive vire energije

3.13 Za energetske industrije je bilo doslej značilno razmeroma majhno število proizvodnih enot, ki pa imajo visoko zmogljivost. V nasprotju so za energetske sisteme, ki proizvajajo energijo iz obnovljivih virov, značilne manjše, razpršene zmogljivosti.

3.14 EESO je že izrazil svoja stališča o morebitnih novih konceptih za organizacijo trgovanja z električno energijo v decentraliziranih sistemih, vključno s „celičnim pristopom“⁽²⁾. Ti temeljijo na načelu, da bi bilo treba tudi malim udeležencem na trgu omogočiti, da med seboj neposredno komunicirajo in trgujejo z energijo. Zato ne gre le za izboljšanje možnosti proizvodnje, temveč tudi za sodelovanje pri trgovanju.

3.15 S tovrstnimi medsebojnimi transakcijami bi širši družbi omogočili sodelovanje, ki ni omejeno zgolj na proizvodnjo in samoporabo, temveč zajema tudi dejavno upravljanje manjših in regionalnih enot energije, s čimer bi oblikovali popolnoma nove možnosti za ustvarjanje vrednosti. Sem sodi tudi povezovanje sektorjev, ker sta v mnogih primerih ogrevanje in energija, potrebna za mobilnost, lokalni dobrini, ki se proizvajata in porabljata v majhnih enotah.

3.16 EESO poudarja, da zaradi upravnih ovir in na splošno nezadostne ureditve v mnogih državah članicah medsebojno trgovanje trenutno ni mogoče. S tem predlogom direktive in predlogom o zasnovi trga električne energije bi to morali spremeniti, vendar EESO v obeh predlogih vidi velike pomanjkljivosti.

3.17 Odprtje trgov električne energije v vsej EU za medsebojne transakcije bi pripomoglo k izkoriščanju izjemnega socialnega in energetskega potenciala obnovljivih virov energije. Komisija je to prezrla in tako ne upošteva niti popolnoma praktičnih ovir, kot so mejne vrednosti za trgovanje z energijo, zato zamuja veliko priložnost, s katero bi zelo izboljšala položaj evropskih državljanov, velikih in malih proizvajalcev-odjemalcev ter MSP na trgu električne energije, omogočila večjim podjetjem, da izvažajo „energetske rešitve“ na neevropske trge, in na splošno močno izboljšala sprejemanje energetskega prehoda v javnosti.

4. Posebne ugotovitve o besedilu direktive

(a) Odsotnost zavezujočih nacionalnih ciljev

4.1 EESO znova negativno ocenjuje⁽³⁾, da v nasprotju z direktivo iz leta 2009 nova direktiva ne določa več nobenih zavezujočih nacionalnih ciljev. Še vedno dvomi, ali se lahko z načrtovanim procesom upravljanja zlasti tiste države članice, ki nasprotujejo zavezujočim nacionalnim ciljem, spodbudijo, da bi bile aktivnejše. Predlog ne predvideva konkretnega instrumenta, ki bi se uporabil, če 27-odstotni cilj ne bi bil izpolnjen (glej mnenje EESO *Upravljanje energetske unije*). Hkrati EESO priznava skupno odgovornost, kot je določena v členu 3 predloga direktive, ker so v predlagani uredbi o upravljanju predvidene denarne kazni, če se z nacionalnimi energetske in podnebni načrti skupno ne dosežejo ti cilji. Njihovo izvajanje še ni jasno.

(b) Odsotnost strategije za regionalni razvoj

4.2 Komisija po mnenju EESO ni pravilno ocenila pomena aktivne udeležbe lokalnih in regionalnih deležnikov, tako z vidika sprejemanja uvedene politike kot tudi posledic za regionalna gospodarstva. Že predvidljiv razvoj električne mobilnosti bo ustvaril nove izjemne možnosti za regionalna gospodarstva, če bo potrebna izgradnja infrastrukture za proizvodnjo in distribucijo dosledno usmerjena v decentralizirane operativne modele⁽⁴⁾.

4.3 S tem bi se spodbudilo tudi doseganje cilja, da so obnovljivi viri energije čim cenejši za davkoplačevalce in odjemalce. Vendar pa se pri tem ne smemo osredotočiti zgolj na cene električne energije, temveč na splošni nacionalni in regionalni gospodarski vidik. Upoštevati bi bilo treba na primer vidik novih delovnih mest v regijah (glej uvodno izjavo 49). EESO poudarja, da številne države članice še vedno pogosto (a) nalagajo nepotrebna in neupravičena bremena za lokalno proizvedeno in porabljeno energijo ter (b) popolnoma zanemarjajo regionalne vidike.

4.4 Poleg tega predpisi držav članic večinoma ne upoštevajo stroškov omrežja in sistemskih stroškov. EESO je prepričan, da decentralizirane rešitve v bistvu znižujejo stroške omrežja in sistemske stroške ter v zvezi s tem odobrava stališče Komisije iz uvodne izjave 52.

⁽²⁾ UL C 82, 3.3.2016, str. 13, in UL C 34, 2.2.2017, str. 78.

⁽³⁾ UL C 291, 4.9.2015, str. 8.

⁽⁴⁾ UL C 34, 2.2.2017, str. 78.

4.5 Ta uvodna izjava je prevzeta iz Direktive 2009/28/ES, vendar držav članic v zadnjih letih ni spodbudila k razvoju ustreznih specifičnih regionalnih strategij. EESO ugotavlja (Spreminjanje prihodnosti energije: civilna družba kot eden glavnih akterjev pri proizvodnji energije iz obnovljivih virov – Študija EESO o vlogi civilne družbe pri izvajanju direktive EU o obnovljivih virih), da predpisi in programi podpore v številnih državah članicah ne omenjajo lokalnih in regionalnih vidikov, številne nacionalne vlade in uprave pa to upravičujejo celo z navajanjem evropskega prava. Zato je torej potrebna večja jasnost v zvezi s tem. Čeprav predlog ustvarja formalne pogoje za decentralizacijo in regionalni razvoj, ne vsebuje obveznosti, da je treba v tem smislu izvajati jasno strategijo. Po mnenju EESO navajanje načel brez ustrezne pravne podlage ni učinkovita zakonodaja.

4.6 Za dodatno pojasnitev uvodne izjave 49 bi morala Komisija v zakonodajnem besedilu pojasniti, kaj pomeni: „[z]ato bi morale Komisija in države članice podpreti nacionalne in regionalne razvojne ukrepe [...] ter spodbujati financiranje iz strukturnih [skladov v] okviru kohezijske politike na tem področju.“ Tudi točna vsebina uvodne izjave 50 je podobno nejasna, saj je v direktivi navedeno, da „je treba upoštevati pozitiven vpliv na možnosti za regionalni in lokalni razvoj, izvozne možnosti, socialno kohezijo in zaposlitvene možnosti, zlasti kar zadeva mala in srednja podjetja ter neodvisne proizvajalce energije“. V uvodni izjavi 52 („[...] omogočiti razvoj decentraliziranih tehnologij za energijo iz obnovljivih virov pod nediskriminatornimi pogoji in brez ovir za financiranje naložb v infrastrukturo“) EESO pozdravlja naklonjenost decentraliziranim pristopom, vendar je tudi tu potrebno dodatno pojasnilo.

(c) **Potreba po jasnejših predpisih za proizvajalce-odjemalce in o pravicah odjemalcev**

4.7 Pozitivno je, da so vsaj deloma opredeljeni pojmi *daljinsko ogrevanje*, *samoporabnik električne energije iz obnovljivih virov*, *samoporaba energije iz obnovljivih virov*, *MSP in skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov* (člen 21), s čimer so priznani kot pravni izrazi, pomembni za energetske politike in predpise. V preteklosti je premajhna jasnost terminologije povzročila precej negotovosti za naložbe. Vendar pa obstajata dva problema. Še vedno ni jasne opredelitve proizvajalca-odjemalca, predlagane opredelitve v zimskem svežnju pa se ne uporabljajo vselej dosledno. Po drugi strani pravna vsebina direktive ni primerna za resnično uveljavljanje teh pojmov. Učinek teh določb je odvisen od učinkovitega izvajanja. EESO obžaluje, da Komisija ne predlaga jasnih smernic za tako izvajanje.

4.8 Samoporabniki električne energije iz obnovljivih virov:

- EESO pozdravlja določbe o samoporabnikih v členu 21(1)–(3). Vendar bi lahko ti predpisi ostali neučinkoviti, če v členu ne bo temeljito pojasnjeno, kaj pomeni, da imajo samoporabniki „pravico do samoporabe električne energije iz obnovljivih virov ter prodaje [...] presežkov pri proizvodnji, ne da bi se od njih zahtevali nesorazmerni postopki in plačila, ki ne odražajo stroškov“. Sklic na pravice potrošnikov bi moral spremljati sklic na poglavje III predlagane direktive o notranjem trgu električne energije, v katerem bi bilo določeno, katere konkretne posebne pravice imajo dejansko samoporabniki energije, ki porabljajo svojo električno energijo, in kako jih lahko uveljavljajo, vključno s pravico do izvajanja medsebojnih transakcij.
- Komisija bi morala na primer tudi pojasniti, da bi bilo treba samoporabo električne energije brez uporabe infrastrukture, podobno kot samoporabo toplote, oprostiti plačila davkov in dajatev.
- Določba, da se samoporabniki pod določenimi pogoji ne bi smeli obravnavati kot običajni dobavitelji energije, je korak v pravo smer, vendar jo je treba natančneje opredeliti. „Samoporaba“ in „dobava“ sta namreč različna pojma. V predlogu navedene mejne vrednosti so prenizke. Upoštevaje dejanske poslovne primere – v povezavi z določbami za male projekte iz točk 125 in 127 veljavnih pravil o državni pomoči – bi ustrezne omejitve morale znašati 20 MWh (6 000 MWh v primeru vetrne energije) za gospodinjstva in 1 000 MWh (36 000 MWh v primeru vetrne energije) za pravne osebe.
- V določbi, v skladu s katero bi bilo treba samoporabnikom po tržni vrednosti plačati električno energijo, ki jo oddajo v omrežje, je treba opredeliti izraz „tržna vrednost“. Ni primerno, da se določi na podlagi ravni cen veleprodajnega trga, dokler trg izkrivljajo subvencije za proizvodnjo energije iz fosilnih goriv. Pri nadomestilu bi bilo treba upoštevati tudi stanje celotnega sistema (med drugim obremenitev omrežja), tako da samoporabniki prejmejo spodbude za shranjevanje energije ali prilagajanje odjema v interesu sistema.

EESO pozdravlja predlog v odstavku 2, ki ureja oskrbo stavb, saj bi odpravil veliko nepravilnost, ki obstaja več let.

4.9 Kar zadeva upravne zahteve in dovoljenja, EESO ugotavlja, da je namen členov 15 in 16 v osnovi pravilen, vendar je predlagano besedilo problematično iz več razlogov. Predvsem je izraz „decentralizirane naprave“ v odstavku 1(d) člena 15 preveč nejasen in ga je treba opredeliti. Poleg tega države članice praviloma ne obravnavajo enako energetskih družb državljanov in velikih udeležencev na trgu, za kar naj bi si prizadevale. Vzrok so pogosto razlage pravil o državni pomoči. Enakopravna obravnava tako ne bo dosežena, dokler ne bodo bolje opredeljena pravila o malih projektih, samoporabi in sistemu proizvajalcev-odjemalcev. Na tem področju je nujno ukrepanje Komisije. Poleg tega se predlogi v členih 15 in 16 nanašajo le na proizvodnjo. Da bodo lahko subjekti na trgu, kot so energetske družbe državljanov, imeli popoln dostop do trga in predvsem izvajali medsebojne transakcije, je treba poenostaviti postopke tudi za shranjevanje električne energije, trgovanje z njo in njeno samoporabo.

4.10 Kar zadeva potrdila o izvoru, člen 19 predloga ne upošteva dovolj sedanjega nedelovanja trga. Namen predloga je z možnostjo izbire za odjemalce spodbuditi razvoj zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, vendar veljavno pravo Unije ne prepeveduje zavajajočih ponudb domnevno „zelene električne energije“. Dobavitelji lahko uporabljajo potrdila o izvoru za promocijo svoje zelene podobe, medtem ko še vedno proizvajajo, kupujejo in prodajajo električno energijo iz neobnovljivih virov. S prihodnjo zakonodajo EU bi bilo treba pooblastiti nacionalne regulativne organe, da določijo zavezujoče zahteve za vse udeležence na trgu, ki ponujajo tarife za zeleno električno energijo. Dobavitelji bi morali utemeljiti dodatne okoljske koristi takih tarif. Vendar bi lahko predlog Komisije še bolj zmedel odjemalce in povzročil poplavo potrdil o izvoru. Poleg tega bi bilo treba skupnosti proizvajalcev-odjemalcev, ki neposredno tržijo lastno proizvedeno električno energijo, izvzeti iz obveznosti za izkazovanje izvora proizvedene električne energije, saj je njen izvor razviden iz dejstva, da gre za proizvajalca-odjemalca oziroma energetska družbo državljanov.

(d) **Ambicioznejši cilji in večja prožnost za biogoriva in alternativna goriva**

Biogoriva

4.11 EESO meni, da je pristop v zvezi z biogorivi, uporabljen v direktivi, premalo prožen. Cilj, da se ne sme vplivati na proizvodnjo hrane, je prav tako pomemben kot optimalno izkoriščanje virov, ki so na voljo. Zato EESO ponavlja svoje stališče, da je treba spodbujati razvoj biogoriv, ki se ne pridobivajo iz kmetijskih proizvodov ali z rabo tal, ki vpliva na proizvodnjo hrane, temveč iz drugih virov, kot na primer ostankov, stranskih proizvodov in odpadkov, tudi gozdarskih (glej mnenje EESO *Razogljičenje prometa*)⁽⁵⁾. Prav tako poudarja, da bi bilo treba pri morebitnih ukrepih postopnega opuščanja v čim večji meri preprečiti nastajanje naseljenih naložb.

4.12 EESO je v mnenju *Posredne spremembe v rabi zemljišč/biogoriva*⁽⁶⁾ z dne 17. aprila 2013 zastavil vprašanje, kolikšen količinski prispevek bi lahko imela napredna goriva in koliko bi znašali stroški. Na to vprašanje še ni prejel odgovora.

4.13 Poleg tega je opozoril na zelo smiselne možnosti uporabe, ki bi jih lahko izkoriščali s povečanjem gojenja in uporabe oljnic kot del posebno trajnostnega kmetijstva (tj. gojenje mešanih posevkov), saj bi lahko na primer z njimi poganjali kmetijske in gozdarske stroje. Vendar je to še eno področje, za katerega se zdi, da Komisija še nima ustrezne strategije, saj predlog direktive ne vsebuje rešitve za ta problem.

4.14 Po mnenju EESO je pomembno, da se ohrani prožnost glede zmanjšanja količine biogoriv, tekočih biogoriv in goriv iz biomase, proizvedenih iz hrane ali poljščin, če izpolnjujejo trajnostna merila iz člena 27 predloga.

4.15 EESO močno podpira zahteve za spodbujanje trajnostnega gozdarstva, ki jih vsebuje člen 26(5). Priporoča, da se opredelitev pojma „dovoljenje za pridobivanje lesa“ v členu 2(jj) spremeni, tako da bo zajemala vse oblike zakonsko veljavnih dovoljenj za pridobivanje gozdne biomase.

⁽⁵⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

⁽⁶⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

Električna mobilnost

4.16 Kvote za alternativna goriva, navedene v direktivi, ne upoštevajo ustrezno velikega potenciala rasti električne mobilnosti. Delež obnovljivih virov v proizvodnji električne energije močno raste, zato je potrebna tudi električna mobilnost, saj nudi prožnost in ima lahko pomembno vlogo v razvoju struktur proizvajalec-odjemalec, če se bo strateško pravilno uporabljala.

4.17 Poleg kvot za alternativna goriva, nenazadnje zaradi industrijske in regionalne politike ter zmanjšanja energetske odvisnosti Evrope, bi lahko zastavili cilj, da bi do leta 2030 delež električne mobilnosti, ki uporablja električno energijo iz obnovljivih virov, znašal 10–20 %. Pomembno je tudi, da se trajnostna merila iz člena 27, povezana z največjim deležem obnovljivih virov energije v porabi končne energije, uporabljajo tudi za sektor prevoza, da se preprečijo prekomerne omejitve uporabe biogoriv v sektorju prevoza.

(e) Nove spodbude za obnovljive vire energije v sektorju ogrevanja in daljinskega ogrevanja*Plin in toplota*

4.18 Predlog iz člena 23 o povečanju deleža energije iz obnovljivih virov, dobavljene za ogrevanje in hlajenje, v vsaki državi članici za vsaj eno odstotno točko ne zadostuje. Za uresničitev podnebnih ciljev bi bil potreben bistveno višji delež.

4.19 Zahteva iz člena 20(1), da se oceni potreba po razširitvi infrastrukture plinskega omrežja, da se omoči vključitev plina iz obnovljivih virov energije, je smiselna, vendar je treba upoštevati, da je tudi plin neobnovljivo fosilno gorivo. V zvezi s tem opozarjamo na mnenje *Zanesljivost oskrbe s plinom* ⁽⁷⁾. Pri določanju meril za oceno je treba zagotoviti, da se upošteva vidik sektorskega povezovanja.

4.20 EESO pozdravlja predlog v členu 20(3) in členu 24, naj se okrepijo koncepti daljinskega ogrevanja, saj so pomembne metode za razvoj sektorskega povezovanja, obravnavo energetske revščine in spodbuditev regionalnega gospodarstva. Obenem ugotavlja, da integrirane daljinske in regionalne rešitve pogosto niso uspešne zaradi nacionalnih predpisov.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ UL C 487, 28.12.2016, str. 70.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki – Čista energija za vse Evropejce

(COM(2016) 860 final)

(2017/C 246/10)

Poročevalec: **Ulrich SAMM**

Soporočevalec: **Toni VIDAN**

Zaprosilo	Evropska komisija, 17. 2. 2017
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	11. 4. 2017
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	136/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja sveženj o čisti energiji, katerega cilj je pospešiti, preoblikovati in utrditi prehod gospodarstva EU na čisto energijo, hkrati pa ohraniti pomembna cilja gospodarske rasti in ustvarjanja delovnih mest.

1.2 V skladu s svežnjem bodo državljani v osrčju energetske unije, kar pomeni, da bodo aktivno vključeni v proces prehoda, in še posebej, da so na voljo politični okvirni pogoji, ki zagotavljajo cenovno dostopno energijo za vse dele naše družbe, vključno z ranljivimi. EESO podpira ta načela, hkrati pa ga skrbi, ali so regulativni predlogi dovolj konkretni, da bodo ta načela uresničena.

1.3 EESO želi poudariti, da čista energija ne koristi samo svetovnemu podnebnju, temveč tudi kakovosti zraka zlasti na lokalni ravni, kar omogoča boljše in bolj zdravo okolje za vse.

1.4 Sveženj je del izpolnjevanja zavez EU iz Pariškega sporazuma o podnebnih spremembah iz leta 2015. Tehnologije obnovljive energije ter energetske učinkoviti izdelki in storitve bodo ključnega pomena, pri čemer se je treba zavedati, da smo še daleč od enakih konkurenčnih pogojev, v katerih bi obnovljivi viri energije lahko preživeli brez posebne podpore.

1.5 EESO pozdravlja različne dele svežnja, ki obravnavajo ogrevanje in hlajenje stavb, okoljsko primerno zasnovano, trg električne energije in promet, ki so koraki v pravo smer. Kljub temu da je sveženj velik korak naprej, je zaskrbljen, ker je še vedno potrebno izjemno prizadevanje, da bodo doseženi zadovoljivi enaki konkurenčni pogoji za vse udeležence na trgu energije in hkrati zagotovljen napredek pri uresničevanju brezogljivega energetskega sektorja.

1.6 EESO ceni optimističen prikaz v svežnju, ki navaja nekaj zelo pozitivnih predpostavk o povečanju industrijske proizvodnje, povezanem z obnovljivimi viri energije in energetske učinkovitimi tehnologijami, ter o številu delovnih mest, ki bi jih lahko ustvarili. EESO pa želi tudi poudariti, da obstajajo resna tveganja in nevarnosti, zlasti če bo proces prehoda prehitel ali prepočasen in ne bo dovolj celovito načrtovan. Tako priložnosti kot tveganja je treba ustrezno upoštevati.

1.7 Zlasti zahtevno preoblikovanje gospodarstva regij, ki danes v veliki meri temeljijo na premogovništvu, si zasluži veliko globlji razmislek, kot je prikazan v svežnju.

1.8 Evropski svet si je zastavil cilj, da bo leta 2030 delež energije iz obnovljivih virov, porabljene v EU, znašal najmanj 27 %. Ta minimalni cilj je zavezujoč na ravni EU, vendar se ne bo prenesel v zavezujoče nacionalne cilje. EESO obžaluje, da v tem trenutku ni soglasja med državami članicami glede skupne energetske politike in zlasti nacionalnih ciljev. Komisija želi to vprašanje rešiti z uvedbo sistema upravljanja za celovite nacionalne energetske in podnebne načrte, v katerih se bodo države članice zavezale k prispevkom.

1.9 EESO meni, da je predlog o upravljanju najtežavnejši in bistveni del svežnja o čisti energiji. Globoko je zaskrbljen zaradi predlagane uredbe. Končna vsebina nacionalnih načrtov držav članic in prispevki so odvisni od zadovoljivega dogovora s Komisijo, ki bo rezultat posvetovanj, odnosa in vpliva javnosti ter medsebojnega pritiska. Manjka zlasti podroben opis ukrepov, ki bodo na voljo Komisiji, kot je platforma za financiranje, če splošni cilji ne bodo izpolnjeni.

1.10 „Energetska učinkovitost na prvem mestu“ je osrednje načelo v predlogu, ki ga EESO v celoti podpira. Toda energetska učinkovitost je orodje za posodobitev evropskega gospodarstva, ne sredstvo za ublažitev energetske revščine. Trditi nasprotno je zavajajoče, saj energetska učinkovitost zahteva naložbe, ki jih ranljivi potrošniki ne morejo uresničiti.

1.11 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da Komisija sedaj ustanavlja opazovalno skupino za energetska revščina, kot je EESO predlagal že leta 2013. To bi lahko bilo ključno za popolnoma usklajen pristop k energetska revščini z različnimi ukrepi, kot so na primer socialne tarife, ukrepi za zmanjšanje revščine, svetovanje potrošnikom ali energetska učinkovitost.

1.12 EESO je zaskrbljen zaradi finančne osnove svežnja v času varčevanja v javnem sektorju in nizke rasti povsod v EU ter se sprašuje, ali bodo predvidena sredstva EU (in njihov učinek vzvoda) zadostovala za doseganje ciljev.

2. Uvod

2.1 Mnenje obravnava sveženj Čista energija za vse Evropejce v celoti, medtem ko več drugih mnenj (TEN/617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 625 in NAT/702) obravnava specifične dele, povezane z različnimi zakonodajnimi predlogi, ki pokrivajo energetska učinkovitost, obnovljivo energijo, oblikovanje trga z električno energijo, zanesljivo oskrbo z energijo in pravila upravljanja za energetska unijo.

2.2 Sveženj o čisti energiji prvotno ni bil predviden kot sveženj, temveč kot vrsta predlogov. Glede na medsebojne povezave med temi predlogi EESO na eni strani pozdravlja odločitev, da se združijo v en sveženj, a po drugi strani kritizira izjemen obseg svežnja, ki šteje tisoč strani, s čimer se otežuje sodelovanje javnosti in civilne družbe pri nadzoru in temeljiti razpravi o tem predlogu.

2.3 Treba se je zavedati, da se projekt energetske unije že nekaj časa razvija in da so bili v preteklosti že objavljeni svežnji (npr. o zanesljivi oskrbi s plinom), ki so jih izrazito narekovala ključna vprašanja v zvezi s podnebnimi spremembami in zanesljivo oskrbo z gorivom.

2.4 Sveženj o čisti energiji se nanaša na vseh pet ključnih razsežnosti evropske energetske unije:

— energetska varnost,

— notranji energetska trg,

— energetska učinkovitost,

— razogljčenje,

— raziskave, inovacije in konkurenčnost.

2.5 Namen sporočila Čista energija za vse Evropejce je tudi oblikovati vizijo oziroma zasnovano energetske unije.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Namen svežnja je pospešiti prehod na čisto energijo, pri tem pa ohraniti pomembna cilja gospodarske rasti in ustvarjanja delovnih mest v Evropi. Glavni razlogi za sveženj so:

- Prvi svetovni sporazum (Pariz 2015) za blažitev podnebnih sprememb, ki je začel veljati 4. novembra 2016. Izvajanje ambicioznih zavez EU je v veliki meri odvisno od uspešnega prehoda na sistem čiste energije.
- Energetski sektor je bistvenega pomena za razvoj evropskega gospodarstva. Zato ima energetska učinkovitost ključno vlogo pri spodbujanju drugih gospodarskih sektorjev. Razvoj tehnologij obnovljive energije ter energetske učinkovite izdelkov in storitev je omogočil ustanavljanje novih podjetij, medtem pa se drugi poslovni modeli v energetiki soočajo z vse večjimi težavami. Za politiko EU je ključno, da doseže neto ustvarjanje novih in visokokakovostnih delovnih mest ter prispeva k uspešnosti podjetij v EU.
- Še en ključni cilj je zagotoviti, da bodo ljudje v Evropi pozitivno sprejeli prehod na sistem čiste energije. To je velik izziv glede na velike razlike med državami članicami in potrebo, da se zajamejo vsi deli družbe, vključno z ranljivimi skupinami.

3.2 EESO podpira to strategijo, kar je razvidno iz številnih preteklih mnenj o teh vprašanjih ⁽¹⁾.

3.3 EESO pozdravlja ta sveženj zakonodajnih predlogov in spodbujevalnih ukrepov, katerih namen je pospeševanje, preoblikovanje in utrditev prehoda gospodarstva EU na čisto energijo. Še posebej je razveseljivo, da imajo ogrevanje, hlajenje in promet zdaj enako težo kot proizvodnja električne energije.

3.4 Sporočilo Komisije Čista energija za vse Evropejce kaže optimistično sliko z dokaj pozitivnimi predpostavkami o povečanju industrijske proizvodnje in številu delovnih mest, ki bi jih lahko ustvarili. EESO se s tem strinja, saj meni, da je treba dati takšne pozitivne signale, da se ohrani zagon v prehodnem procesu, ki je za nekatere težaven.

3.5 Po drugi strani pa želi EESO tudi poudariti, da je energetski prehod velik izziv za Evropo, ki vključuje tudi resna tveganja in nevarnosti, še posebej če ta proces poteka prehitro ali prepočasi in ni celovito načrtovan. Posebno zaskrbljujoče so velike – gospodarske in politične – razlike med državami članicami, ki naj bi jih obravnavala nova uredba o upravljanju. EESO je prepričan, da bo energetski prehod uspešen le, če bodo ustrezno upoštevani priložnosti in tveganja.

4. Upravljanje evropske energetske unije je ključno vprašanje

4.1 Države članice so se sicer zavezale k nacionalnim prispevkom k energetske učinkovitosti in obnovljivim virom energije, ki jih je treba izpolniti do leta 2020, ni pa ustreznih okvirnih referenčnih vrednosti za leto 2030.

4.2 Evropski svet si je zastavil cilj, da bo leta 2030 delež energije iz obnovljivih virov, porabljene v EU, znašal najmanj 27 %. Ta minimalni cilj je sicer zavezujoč na ravni EU, vendar se ne bo takoj prenesel v zavezujoče nacionalne cilje. EESO poziva k odločnim ukrepom za spodbujanje držav članic z najbolj ambicioznimi cilji.

4.3 Predlagana **uredba o upravljanju energetske unije** (glej TEN/617) zdaj določa zahteve za celovite nacionalne energetske in podnebne načrte, ki bodo nadomestili posamezne načrte za energetske učinkovitost in obnovljive vire energije, ter poenostavljen postopek za njihovo uvedbo in nadzor nad njimi. Upravljanje in z njim povezane zahteve po ukrepih, ki sodijo na področje nacionalne suverenosti, so občutljiva tema, tudi v energetiki, kjer se okoliščine in politična stališča držav članic izredno razlikujejo.

⁽¹⁾ UL C 383, 17.11.2015, str. 84; UL C 264, 20.7.2016, str. 117; UL C 291, 4.9.2015, str. 8; UL C 82, 3.3.2016, str. 13; UL C 82, 3.3.2016, str. 22; UL C 487, 28.12.2016, str. 75; UL C 303, 19.8.2016, str. 1.

4.4 EESO je globoko zaskrbljen glede zmožnosti procesa upravljanja za uveljavljanje in doseganje konkretnih rezultatov. Preveliko je zanašanje na posvetovanja in medsebojni pritisk, namesto na jasna pravila. Treba je dodatno pojasniti, na kakšen način lahko Komisija od držav članic zahteva, da sprejmejo „potrebne ukrepe“, če ugotovi, da obstaja vrzel tako na stopnji pobude kot na stopnji izvajanja, posebno na področju obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti. Zlasti je potrebna večja jasnost glede narave in delovanja platforme za financiranje kot vrsta sankcije v primeru morebitne vrzeli v zagotavljanju energije iz obnovljivih virov.

4.5 EESO je še posebej razočaran, da je javno posvetovanje v uredbi nespecifično in močno zaostaja za predlogom Odbora o daljnosežnem evropskem energetskem dialogu. Da bi dosegli zaupanje in aktivno sodelovanje državljanov, tak dialog ne bi smel biti odvisen od vlad in procesa nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov. Moral bi biti podlaga za obveščanje potrošnikov, pomoč dobaviteljem energije pri vključevanju in krepitvi zaupanja ter kanal, preko katerega bi lahko različne skupine izrazile svoje pomisleke v zvezi z energetsko varnostjo, cenovno dostopnostjo in trajnostjo energije.

4.6 V skladu z načelom subsidiarnosti in da bi popolnoma izkoristili prednosti decentralizirane in prilagodljive narave tehnologij energetske učinkovitosti in obnovljive energije, bi bilo treba vse večji del energetske politike in odločanja z držav članic prenesti na javne uprave na lokalni in regionalni ravni. EU, države članice ter lokalne in regionalne oblasti bi morale ta prenos olajšati v sodelovanju z organizirano civilno družbo, ki zagotavlja močno vključevanje javnosti in skupnosti, ter skrbeti, da se pospeši in izvaja usklajeno, kar najbolj koristi potrošnikom in skupnostim.

5. Energetska učinkovitost ima velik potencial za energetske prihranke

5.1 Izboljšanje energetske učinkovitosti na vseh področjih (proizvodnja energije, proizvodnja in prevoz, električna energija, ogrevanje, hlajenje in mobilnost) je bistvenega pomena za prihodnji evropski energetski sistem. EESO pozdravlja dejstvo, da naj bi bilo energetska učinkovitosti v politikah EU namenjene več pozornosti in da nove pobude zdaj vključujejo tudi ogrevanje, hlajenje in promet, za kar je že skrajni čas (glej tudi mnenje TEN/618 o **direktivi o energetska učinkovitosti**).

5.2 Golo izboljšanje energetske učinkovitosti – celo na najbolj ambiciozni ravni – ne more rešiti težav z energijo, povezanih s podnebnimi spremembami, zanesljivostjo oskrbe in revščino. Lahko pa je pomembno sredstvo za zmanjševanje teh težav. Izboljšanje učinkovitosti lahko privede do zmanjšane porabe energije in tako ublaži ali zaustavi naraščanje stroškov energije, četudi cene energije naraščajo.

5.3 Opozoriti je treba, da je povečanje energetske učinkovitosti vedno odvisno od naložb. Izboljšanje učinkovitosti torej ne vodi nujno do nižjih stroškov za potrošnike in industrijo, kakor je večkrat navedeno v sporočilu. Seveda vedno vodi do manjše porabe energije in zato pozitivno vpliva na podnebje. Pozitiven učinek na stroške pa je močno odvisen od razmerja med naložbami in prihranki stroškov energije. EESO želi, da bi bilo to dejstvo obravnavano bolj realistično in kritično.

5.4 EESO pozdravlja predlog spremembe **direktive o energetska učinkovitosti stavb** (TEN/620). Ogrevanje in hlajenje stavb sta izjemno pomembna, saj predstavljata 40 % skupne porabe energije. Prihranek energije na tem področju se dosega z obnovo in novimi stavbami. V obeh primerih so potrebne znatne naložbe. Ker pa se letno obnovi ali na novo zgradi le 0,4–1,2 % stavbnega fonda, je jasno, da je treba te procese pospešiti.

5.5 Države članice morajo določiti načrt z jasnimi mejniki in ukrepi za uresničitev dolgoročnega cilja do leta 2050, da razogljčijo svoje nacionalne stavbne fonde, in s specifičnimi mejniki za leto 2030.

5.6 EESO je razočaran nad izbiro manj ambiciozne politike, ki bo dosegla manj energetskih prihrankov, kot bi bilo sicer mogoče. Zaveda se, da ni mogoče zjamčiti politične volje držav članic za doseganje boljših rezultatov na tem področju, čeprav ima energetska učinkovitost stavb največji potencial.

5.7 EESO pozdravlja široko paleto novih finančnih instrumentov, ki jih predlaga Komisija. Razpoložljivost finančnih instrumentov, ki podpirajo obnovo, je bistvenega pomena zlasti za spodbujanje zasebnih in neobčinskih najemodajalcev socialnih stanovanj k vlaganju v obnovo starejših nepremičnin.

5.8 Lastniki ali najemniki novih ali obnovljenih stavb ne uživajo le nižje porabe energije, temveč tudi večje udobje bivanja in boljšo kakovost življenja. Na žalost temu običajno sledi povratni učinek, in sicer v obliki višjih najemnin za obnovljena stanovanja, ki pogosto presežejo energetske prihranke. Sporočilo pa izraža precej optimističen pogled glede zmanjševanja stroškov. EESO priporoča bolj kritično obravnavo tega problema. Treba je uporabiti ekonomska in socialna merila, sicer se bo za starejše generacije ustvarila nova oblika revščine.

5.9 EESO pozdravlja pobudo v direktivi, da namestitev postaj za polnjenje električnih vozil postane obvezna za velik delež novih stavb. Pomembno pa je poudariti, da bo zaradi prihodnjega povpraševanja po električni energiji velikih moči treba načrtovati in se usklajevati z dobavitelji električne energije zaradi dodatnih potreb po vnaprejšnjih naložbah v transformatorje velikih moči blizu stanovanjskih območij.

5.10 EESO je prepričan, da bodo energetske učinkovitejši prometni sistemi, ki jih poganja nenehen tehnološki razvoj in razvoj **kooperativnih inteligentnih prometnih sistemov**, pomembno prispevali k evropskim prizadevanjem za energetske prihranke (TEN/621). Nov **delovni načrt za okoljsko primerno zasnovano** (NAT/702) je pomemben element skupnega evropskega trga, saj zagotavlja visoko učinkovite proizvode in podpira krožno gospodarstvo.

6. Odjemalci v središču energetske unije

6.1 EESO je zadovoljen, da Komisija želi postaviti odjemalce v središče energetske unije. Sodobno življenje zahteva, da se za prevoz, na domu, v komunikaciji in pri splošni porabi uporablja določena minimalna količina energije za vse državljane. Energija torej ne sme postati luksuzno blago. Vendar pogosto omenjana energetska revščina, ki sicer ni dobro opredeljena, kaže na trend, v katerem ranljivi državljani vse težje pridobijo minimalne energetske storitve, ki jih potrebujejo. EESO poziva, da je treba to stanje odpraviti, tako da se ustrezno prilagodi energetska politika.

6.2 Tehnološki napredek je omogočil, da so se stroški proizvodnje električne energije v zadnjih letih znižali. Potrošnik od tega nima nobenih koristi, saj znižanje pogosto presežejo davki, stroški omrežja in drugo. To je resen problem, saj negativno vpliva na energetske revščine.

6.3 EESO se ne strinja s trditvijo, da je energetska učinkovitost eden od najboljših načinov za obravnavanje temeljnih vzrokov za energetske revščine. Izraz energetska revščina je nastal, ko se je začela energija močno dražiti. To pomeni, da so temeljni vzrok za to posebno kategorijo revščine visoke cene, zato bi morale biti glavni cilj vseh ukrepov za pomoč ranljivim skupinam. Izboljšanje učinkovitosti seveda tudi pomaga, vendar je neizogibno odvisno od znatnih naložb, ki si jih zlasti ranljivi potrošniki morda ne morejo privoščiti (glej TEN/518).

6.4 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da Komisija sedaj ustanavlja opazovalno skupino za energetske revščine, kot je sam predlagal že leta 2013 v mnenju TEN/516 o energetske revščine. Komisija bi se morala v glavnem najprej osredotočiti na opredelitev evropskih kazalnikov energetske revščine. To bi lahko bilo ključno za popolnoma usklajen pristop držav članic k energetske revščini, kar vključuje razumevanje vloge in učinkovitosti, ki ju imajo različni instrumenti, kot so na primer socialne tarife, ukrepi za zmanjšanje revščine, svetovanje potrošnikom ali energetska učinkovitost.

6.5 EESO želi poudariti, da poleg vprašanj, navedenih v sporočilu (energetska varnost, energetska učinkovitost in razogljičenje), čista energija pomeni tudi pomembne koristi za zdravje za vse državljane.

6.6 Sveženj državljanom nudi le omejeno vlogo pri neposrednem vplivanju na odločitve, ki bodo oblikovale njihovo vsakdanje življenje in preživetje. Ni jasno, ali se načelo energetskega dialoga, katerega učinek je učinkovita udeležba, že uporablja in ali se bo uporabljalo v vsej EU (glej tudi TEN/617). Ta dialog potrebuje uvedbo enakih pogojev, tudi na institucionalni ravni.

6.7 EESO pozdravlja priznanje vse večje vloge državljanov, ki sodelujejo na trgu z električno energijo kot proizvajalci-odjemalci. Državljeni potrebujejo novo tržno ureditev, ki ustreza decentralizirani strukturi za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov ter potrošnike in državljane resnično postavlja v središče evropske energetske politike.

6.8 EESO spodbuja koncept energetske skupnosti, ki se nanaša na poslovni model, po katerem so državljani v svojem kraju solastniki in soizvajalci projektov na področju obnovljive energije in energetske učinkovitosti. Zakonodajne določbe v novem svežnju bi morale omogočati in spodbujati tovrstne pobude, kjer je le mogoče.

7. Obnovljivi viri energije na novem trgu

7.1 EESO na splošno podpira cilj **direktive o energiji iz obnovljivih virov** (TEN/622), da se spodbuja močnejše vključevanje dobaviteljev obnovljivih virov energije na trg, kar je posledica zmanjšanja stroškov obnovljivih virov energije.

7.2 Hkrati je zaskrbljen, da smo daleč od enakih konkurenčnih pogojev, na podlagi katerih bi obnovljivi viri energije lahko preživeli brez posebne podpore. Veliko je treba še storiti za odpravo ogromnih izkrivljanj na sedanjih trgih z električno energijo, do katerih prihaja zaradi subvencij, strukturnih mejnih pogojev in nejasnega obračunavanja zunanjih stroškov.

7.3 EESO pozdravlja nedavno poročilo Evropske agencije za okolje (EEA) *Transforming the EU power sector: avoiding a carbon lock-in (Preoblikovanje energetskega sektorja EU: izogibanje vezanosti na ogljik)*. Fosilna goriva še vedno prispevajo približno polovico električne energije, proizvedene v Evropi. Študija EEA primerja sedanja gibanja na trgu z električno energijo in podnebne cilje EU do leta 2030 in pozneje. Opustitev ogljično intenzivne oskrbe z električno energijo zahteva večje naložbe v alternative in podporne okvire politik.

7.4 EESO je zaskrbljen zaradi pomanjkanja podrobnosti glede posebnih ukrepov in podpornih instrumentov, kar lahko ogrozi nadaljnje spodbujanje obnovljivih virov energije.

7.5 EESO poudarja, da je treba ponovno razmisliti o energetske varnosti, kadar se mešanica energetskih virov nenadoma spremeni; to vprašanje v svežnju ni zadostno obravnavano.

8. Priložnosti za gospodarstvo in delovna mesta

8.1 Energetski prehod je velik izziv za Evropo, ki nudi priložnosti za nova delovna mesta, gospodarsko rast in blaginjo vseh državljanov. Glede na tveganja in nevarnosti, ki jih prav tako prinese takšen prehod, je bistvenega pomena razviti dobro uravnoteženo politiko, ki zagotavlja prave ukrepe za preprečitev morebitne škode za našo družbo, npr. za zaposlene (brezposelnost, kakovost delovnih mest), potrošnike in MSP. To je mogoče doseči le z vključevanjem zainteresiranih strani v vse faze prehoda in ena od njih je EESO, saj je dragocen in pomemben partner.

8.2 Svetovni vodilni položaj na področju čiste tehnologije pomeni tudi izvažanje teh tehnologij, kar je koristno tako z gospodarskega kot okoljskega vidika (NAT/690).

8.3 Raziskave in inovacije so ključnega pomena za vzdrževanje svetovne konkurenčnosti Evrope in njenega vodilnega položaja na področju naprednih energetskih tehnologij in energetske učinkovitih rešitev. Posebna strategija za **pospeševanje inovativnosti na področju čiste energije** (TEN/619) bi morala omogočiti boljše določanje prednostnih nalog in konkretnih ukrepov za zagotovitev, da bodo inovacije za postopno opuščanje ogljičnih tehnologij uporabljene v večjem obsegu in bodo hitreje prišle na trg. EESO je kritičen glede zgolj omejene omembe temeljnih raziskav in možnega prispevka raziskav. Načrt SET je sicer na kratko omenjen, vendar žal le z industrijskega vidika.

8.4 V svežnju so pri opredelitvi inovacij večkrat navedeni industrija, delovna mesta in rast, toda inovacije so veliko več kot to. Blaginja ljudi in narava sta pomembni vrednoti, ki presegata industrijsko usmerjene vidike.

8.5 EESO pozdravlja predlog Komisije za ustanovitev industrijskega foruma za čisto energijo, ki bi lahko v procesu od spodaj navzgor postal del širšega dialoga s civilno družbo in drugimi zainteresiranimi stranmi. Poudarja pomen uravnotežene podpore za raziskovalno in inovacijsko verigo, od temeljnih raziskav do uporabnih raziskav in novih inovativnih proizvodov.

8.6 Glede na zahtevno preoblikovanje gospodarstva regij, ki danes v veliki meri temeljijo na premogovništvu, EESO meni, da si to vprašanje zasluži veliko globlji razmislek, kot je prikazan v svežnju.

8.7 Stroški kapitala za nove naložbe v obnovljive vire energije in energetska učinkovitost se med državami članicami močno razlikujejo. Po mnenju EESO so potrebni odločni fiskalni in institucionalni ukrepi, da se odpravijo ali zmanjšajo takšni diskriminatorni pogoji za potrošnike in vlagatelje.

8.8 Jugovzhodna Evropa ima tako ogromen potencial obnovljivih virov energije kot tudi kvalificirano delovno silo, ki sta bila doslej večinoma neizkoriščena. EESO poziva k znatnemu povečanju podpore zainteresiranim stranem, ki si prizadevajo za uresničitev ciljev energetske unije v tej regiji. To bo potrošnikom in lokalnim vlagateljem dalo velike razvojne možnosti v skladu s cilji svežnja.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

**Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog novega evropskega soglasja o razvoju
„Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost“**

(COM(2016) 740 final)

(2017/C 246/11)

Poročevalec: **Ionuț SIBIAN**

Soporočevalec: **Mihai MANOLIU**

Zaprosilo	Komisija, 27/01/2017
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep plenarne skupščine	26. 4. 2017
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	4. 4. 2017
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	26. 4. 2017
Plenarno zasedanje št.	525
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	166/1/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja predlog Evropske komisije glede novega evropskega soglasja o razvoju „Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost“, ki je v skladu s priporočili iz njegovega mnenja REX/461 z naslovom Agenda 2030 – Evropska unija, ki si prizadeva za cilje trajnostnega razvoja na svetovni ravni, in v katerem je poudaril naslednje: „Institucije EU in države članice se morajo na najvišji politični ravni takoj dogovoriti o tem, kako naprej, in sprejeti medinstitucionalni sporazum med Komisijo, Svetom in Parlamentom, s tem pa oblikovati trdno podlago za nadaljnje politično ukrepanje. Ta dogovor o izvajanju ciljev trajnostnega razvoja bi moral biti osnova za splošno strategijo o vključevanju Agende 2030, s ciljem, da EU postane unija trajnostnega razvoja.“ V istem mnenju je poleg tega priporočil, da „[bi morala] Evropska komisija [...] Agendo 2030 v celoti izkoristiti za vključitev v Evropsko soglasje o razvoju“.

1.2 EESO priznava vlogo, ki jo je imelo Evropsko soglasje o razvoju iz leta 2006 v politiki razvojnega sodelovanja Evropske unije in njenih držav članic ⁽¹⁾. Njegova dodana vrednost je bila predvsem v skupni viziji, o kateri so se dogovorile EU in države članice, ter okviru za izvajanje na ravni EU, na podlagi katerih je nato nastalo več dokumentov s smernicami, politik in ukrepov, tako na ravni EU kot na ravni držav članic. Pričakovati je, da bo tudi novo soglasje imelo podobno vlogo.

1.3 EESO pozitivno ocenjuje izrecno zavezo soglasja glede globalnega cilja izkoreninjenja revščine, ki temelji na pristopu razvojnega sodelovanja na podlagi pravic in enakosti spolov, pri čemer je zagotovljeno, da v okviru Agende 2030 nihče ne bo zapostavljen, ne glede na bivališče, etnično poreklo, spol, starost, invalidnost, vero ali prepričanje, spolno usmerjenost, status migranta ali katere koli druge dejavnike.

1.4 Soglasje, katerega osrednji cilj je še vedno izkoreninjenje revščine, vključuje sklicevanje na Agendo 2030, razvojno sodelovanje pa je v njem ustrezno predstavljeno ter še bolj poudarjeno kot samostojna politika Evropske unije. Razvojno politiko je treba obravnavati kot enega od stebrov zunanjega delovanja EU, medtem ko bi moralo soglasje veljati za jamstvo, da se bo ta politika v primerjavi z drugimi področji politike EU razvijala pod enakimi pogoji, ne pa, da je odvisna od njih (varnost, trgovina, pravosodje in notranje zadeve itd.).

⁽¹⁾ Delovni dokument služb Komisije o oceni Evropskega soglasja o razvoju iz leta 2005, ki je priložen pobudi „Predlog novega evropskega soglasja o razvoju“.

1.5 Revizija soglasja poteka v zelo težavnem obdobju, ko so vse bolj ogrožene temeljne evropske vrednote in načela (navedeni v členu 2 Pogodbe o Evropski uniji), pa tudi sam obstoj Evropske unije. Številne krize vplivajo na zmožnost in pripravljenost vlad, da bi dodelile potrebna sredstva za izvajanje Agende 2030. Zato je izjemno pomembno, da si vse države članice in institucije EU na podlagi evropskega soglasja o razvoju dejavno prizadevajo za njeno izvajanje in jo upoštevajo, zlasti kar zadeva njene finančne posledice.

1.6 S soglasjem bi bilo treba opredeliti vlogo Komisije in držav članic, pri čemer je treba upoštevati njihove specifične primerjalne prednosti na področju razvoja. To je postalo še toliko bolj pomembno, ker je pričakovati, da se bodo skupna sredstva EU in njenih držav članic, namenjena razvoju, po brexitu zmanjšala, spreminjajo pa se tudi notranje politične okoliščine. Ekonomski stroški neučinkovitega usklajevanja razvojne pomoči med državami članicami in Evropsko komisijo so bili glede na poročilo, katerega pripravo je leta 2013 naročil odbor Evropskega parlamenta za razvoj⁽²⁾, ocenjeni na približno 800 milijonov EUR. Če bi donatorji svojo pomoč osredotočili na manj držav in dejavnosti, bi lahko pri stroških transakcij toliko prihranili vsako leto. Ravno tako je bilo ocenjeno, da bi lahko vsako leto prihranili dodatne 8,4 milijarde EUR, če bi izboljšali dodeljevanje sredstev na ravni več držav.

1.7 Evropska unija in njene države članice razvojne pomoči ne bi smele uporabljati kot vzvoda, s katerim bi svojim partnerjem vsilile sodelovanje pri doseganju ciljev gospodarske in zunanje politike, državne varnosti in obvladovanja migracij. Ravno nasprotno, razvojno sodelovanje bi moralo biti še naprej osredotočeno na svoje glavne cilje: izkoreninjenje revščine, enake možnosti, dostojanstvo za vse in zagotavljanje okoljske trajnosti.

1.8 EESO zlasti opozarja na vlogo kmetijstva v razvojni politiki. Krepitev osnove za lokalno proizvodnjo hrane, izboljšanje položaja žensk na podeželskih območjih ter združevanje in sodelovanje kmetov so pomembni dejavniki pri odpravljanju revščine in doseganju ciljev trajnostnega razvoja v najrevnejših državah na svetu.

1.9 V soglasju je priznana vloga socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe tako pri promoviranju Agende 2030 kot v zvezi z njihovim prispevkom k izvajanju te agende. Poleg močne politične podpore, ki jo EU namenja vzpostavitvi ugodnega okolja, da bi lahko ti v celoti izvajali svojo vlogo, bi morala EU priznanje, pomoč in zaščito nuditi tudi organizacijam s področja človekovih pravic, nadzornim organizacijam in sindikatom, ki delujejo v težkih razmerah. EU bi si morala prizadevati tudi za razvoj bolj prilagojenih finančnih mehanizmov, s katerimi bi podprla čim več različnih organizacij civilne družbe ter tako omogočila dostop manjših in številnejših lokalnih organizacij do programov EU. EESO je v zvezi s tem v mnenju Agenda 2030 – Evropska unija, ki si prizadeva za cilje trajnostnega razvoja na svetovni ravni (REX/461) oblikoval več pomembnih priporočil.

1.10 Socialni dialog je treba priznati kot instrument za izvajanje razvojne agende, zanj pa sta potrebna ugodno okolje in učinkovit institucionalni okvir. Začne se s spoštovanjem svobode združevanja in pravico do kolektivnih pogajanj. EU bi si morala skupaj z neodvisnimi organizacijami delodajalcev in delojemalcev (socialnimi partnerji) prizadevati za promoviranje dobrih odnosov med delodajalci in delojemalci ter delujočih uradov za delo.

1.11 Skrbniški skladi EU so lahko pozitiven instrument, vendar pa je bilo opravljenih še premalo študij, ki bi dokazale, da se je z njimi mogoče odzivati na potrebe držav v razvoju po okrepitevi lastne odgovornosti in prilagajanju. Polovica držav članic EU povečuje sredstva za uradno razvojno pomoč zasebnemu sektorju, naložbe v komercialnem sektorju iz javnih sredstev pa so še vedno precej nepregledne in nenadzorovane⁽³⁾. Socialne partnerje in organizacije civilne družbe bi bilo treba podpreti in jim omogočiti nadziranje sredstev za razvoj, vključno s sredstvi, dodeljenimi zasebnemu sektorju. Dejansko bi jih bilo treba vključiti v oblikovanje, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje razvojnih programov, tako da bodo ti ustrezali resničnim potrebam kar največ ljudi.

⁽²⁾ *The Cost of Non-Europe in Development Policy: Increasing Coordination between EU Donors* (Stroški neukrepanja na ravni EU v razvojni politiki: povečanje usklajevanja med donatorji EU), Evropski parlament (2013).

⁽³⁾ Poročilo AidWatch, Concord (2016).

1.12 Za države v razvoju je ustvarjanje delovnih mest velik izziv in pri tem mora imeti pomembno vlogo zasebni sektor. V mnenju EESO o udeležbi zasebnega sektorja v razvojnem okviru po letu 2015 (REX/386) je poudarjeno, da ima lahko „[z]asebni sektor [...] bistveno vlogo v boju proti revščini v svetu, saj ustvarja delovna mesta, proizvaja blago in zagotavlja storitve, ustvarja prihodke in koristi ter s plačevanjem davkov prispeva h kritju javnih izdatkov [...]“. Vendar pa ustvarjanje delovnih mest ne bi smelo biti že samo po sebi cilj, razen če ne zagotavlja delovnih in okoljskih standardov ter dostojnih delovnih pogojev, zlasti za ženske in mlade, v skladu z agendo za dostojno delo Mednarodne organizacije dela (MOD), delovnimi standardi MOD in drugimi mednarodnimi dokumenti (na primer vodilnimi načeli Združenih narodov o podjetništvu in človekovih pravicah ter smernicami OECD za multinacionalna podjetja).

1.13 EESO meni, da vključevanje in njena trajnost temeljita na dostojnih in stabilnih delovnih mestih (zlasti za ženske in mlade), ki ustvarjajo zadostne prihodke in trajnostne vrednostne verige za številne izboljšane javne storitve. Treba je spodbujati nove modele proizvodnje in potrošnje v okviru krožnega gospodarstva. Ranljive skupine prebivalstva bodo bolje zaščitene, imele bodo dostop do finančnih storitev, v dostojnem, pravičnem in trajnostnem poslovnem sektorju pa se bodo razvili novi gospodarski modeli (socialna podjetja, ki zagotavljajo lokalne storitve) ter nova mala in srednja podjetja, ki bodo ustrezno regulirana.

2. Ozadje

2.1 Razvojna politika je eden od bistvenih elementov zunanjega delovanja EU, ki je opredeljeno v členu 21(2) (d) Pogodbe o Evropski uniji (PEU) in katerega namen je „pospeševanje trajnostnega gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja držav v razvoju s prednostnim ciljem izkoreninjenja revščine“, v skladu z besedilom iz člena 208 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

2.2 Cilj predloga glede novega evropskega soglasja o razvoju je zagotoviti okvir za skupni pristop na področju politike razvojnega sodelovanja, ki jo bodo uporabljale EU in njene države članice.

2.3 Obenem pa je soglasje tudi odločna izjava svetu, da je EU pripravljena še naprej ostati kredibilen, angažiran in odgovoren akter na mednarodni ravni ter biti za zgled. V soglasju so opredeljena načela in prednostne naloge Unije v zvezi z resnimi svetovnimi problemi ter načini za izpolnjevanje obveznosti EU v okviru Agende 2030 in Pariškega sporazuma.

2.4 EESO ugotavlja, da je revizija soglasja o razvoju v teh novih razmerah dobrodošla in izjemno pomembna, saj naj bi z njo oblikovali zavezo EU in njenih držav članic glede izvajanja agende za trajnostni razvoj do leta 2030 ter prispevali k uresničevanju prednostnih nalog na področju zunanjega delovanja Unije, kot so navedene v globalni strategiji EU za zunanjo in varnostno politiko.

2.5 Dolgotrajna gospodarska kriza, brexit, spremembe politike ZDA, vedno večji zapleti na Vzhodu, konflikt v Siriji in njegove humanitarne posledice, vzpon populizma in ksenofobije v državah članicah ter gospodarske posledice podnebni sprememb skupaj predstavljajo največji izziv doslej za EU v več kot pol stoletja.

2.6 V novi globalni strategiji za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije z naslovom Skupna vizija, enotno ukrepanje: močnejša Evropa (2016) je poudarjeno, da sta se zaradi spremenjenih notranjih in svetovnih razmer povečali nestabilnost in negotovost. EU se mora tako zaradi vse večjih nevarnosti, ki ogrožajo njen obstoj, okrepati in povezati bolj kot kdaj koli prej.

2.7 EU se je kot celota zavezala, da bo v skladu s časovnim razporedom v okviru Agende 2030 namenila 0,7 % svojega bruto nacionalnega dohodka (BND) za uradno razvojno pomoč. Če želimo doseči zastavljene cilje iz soglasja, morajo EU in njene države članice uresničiti svoje cilje glede pomoči. V Evropi je glede na trenutno politično stanje močno vprašljivo, ali so sedanje in prihodnje vlade pripravljene ohraniti to raven finančne zaveze. Spreminjajoče se politične razmere v državah članicah EU bi lahko ogrozile zaveze nacionalnih vlad na področju razvojnega sodelovanja, saj se populistična politična gibanja vse bolj zavzemajo za omejitve svetovne solidarnosti in zmanjšanje odhodkov za uradno razvojno pomoč.

2.8 Združeno kraljestvo je največji donator razvojne pomoči v EU (leta 2015 več kot 14 milijard EUR), zato bo brexit neposredno vplival na položaj EU ter njene zmogljivosti na tem področju politike, kajti za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja bo na voljo manj sredstev, kot je bilo predvideno. Ocenjuje se, da bo Evropska unija zaradi brexita poleg nefinančnih zmogljivosti izgubila tudi približno 15 % svojega proračuna za pomoč. Izjemno pomembno je, da države članice EU ostanejo solidarne in spoštujejo svoje cilje glede razvojne pomoči.

2.9 EU bi morala poskrbeti, da bo uradna razvojna pomoč še naprej usmerjena v boj proti revščini v državah v razvoju, da bodo ta sredstva porabljena učinkovito in da bodo tem državam v dejansko korist, pa tudi zagotoviti usklajenost evropskih politik za razvoj. Iz poročila platforme evropskih nevladnih organizacij Concord „AidWatch“ iz leta 2016 je razvidno, da že leta 2015 17 % pomoči, ki jo je dodelila EU, v resnici ni odražalo realnega prenosa sredstev v države v razvoju, saj je ta pomoč vključevala tudi stroške držav donatorok za begunce in študente, odpis dolga ter plačila, vezana na pomoč in obresti. Nekatere države članice so izkazane zneske pomoči skoraj izključno zvišale s sredstvi, ki so jih namenile za begunce na svojem ozemlju, s čimer so postale svoje lastne največje upravičenke.

2.10 EU mora že po svoji naravi in zaradi razlogov, ki so bili podlaga za njen nastanek, spodbujati in braniti multilateralizem, svetovno ureditev, temelječo na pravilih, mir na svetu in človekove pravice. EU je postopoma postala nujna, odgovorna in načelna globalna partnerica, ki obravnava temeljne vzroke konfliktov in revščine, spodbuja univerzalne človekove pravice, služi kot zgled in svojo mehko moč uporablja za uveljavljanje pozitivnih sprememb na svetu.

2.11 Angažiranost Evropske unije in njenih držav članic kot vodilnih akterjev na področju razvojnega sodelovanja na svetovni ravni je postala del identitete Unije in del podobe, ki jo kaže navzven.

2.12 EU je najbolj odprt trg na svetu, ki državam v razvoju, ki ratificirajo in izvajajo mednarodne konvencije o človekovih pravicah, delovnem pravu, okolju in dobrem upravljanju, nudi velikodušna tarifna znižanja.

2.13 Ne gre samo za finančne tokove, EU je tudi nepogrešljiva politična partnerica držav v razvoju, saj podpira pozitivne politične in socialne spremembe v teh državah in jim pomaga, da bolj enakopravno in celovito sodelujejo v svetovnih političnih in gospodarskih procesih.

2.14 EU je imela pomembno vlogo pri oblikovanju in izvajanju razvojnih ciljev tisočletja (2005–2015), bila pa je tudi ključna gonilna sila pri sprejemanju ciljev trajnostnega razvoja (2016–2030), saj je odločilno prispevala k vključitvi evropskih vrednot, kot so človekove pravice, demokracija, pravna država in socialna pravičnost, v novo svetovno agendo za trajnostni razvoj.

2.15 Evropska unija je vodilni svetovni akter, ki se zavzema za reševanje vprašanj s področja podnebnih sprememb, imela pa je tudi pomembno vlogo pri ustvarjanju široke koalicije razvitih držav in držav v razvoju, kar je decembra 2015 pripomoglo k sprejetju Pariškega sporazuma. Zavezala se je, da bo 20 % svojega proračuna namenila za podnebne ukrepe, in sicer tako za blažitev kot prilagajanje, ter s tem podprla Pariški sporazum.

2.16 Po raziskavi EU o mednarodnem sodelovanju in razvoju, ki jo je Eurobarometer izvedel februarja 2016, skoraj devet od desetih državljanov EU podpira razvoj (89 % – povečanje za 4 odstotne točke v primerjavi z letom 2014). V novih državah članicah so te številke nekoliko nižje od tistih v starejših državah članicah. Iz rezultatov je razvidno, da se je povečal delež državljanov, ki menijo, da bi moral biti boj proti revščini v državah v razvoju ena od glavnih prednostnih nalog EU (za 5 odstotnih točk, tj. 69 %) in nacionalnih vlad (za 5 odstotnih točk, tj. 50 %). Skoraj sedem od desetih udeležencev raziskave je podprlo povečanje razvojne pomoči EU (68 %) – kar je višji odstotek kot v zadnjih nekaj letih. Približno tri četrtine vseh udeležencev so se strinjale, da je razvojna pomoč učinkovit način za obvladovanje nedovoljenih migracij (73 %), medtem ko je bilo 80 % Evropejcev mnenja, da je razvoj v interesu Evropske unije same, 52 % pa jih je menilo, da bi morala EU držati obljubo o povečanju pomoči državam v razvoju.

3. Ugotovitve

3.1 Medsebojna povezljivost je temelj agende za trajnostni razvoj do leta 2030, akcijskega okvira za oblikovanje celovitih nacionalnih strategij za trajnostni razvoj, ki bodo na uravnotežen način vključevale gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti ter tako pripomogle k pozitivnim učinkom na povezanih področjih, pri čemer bodo upoštevani tudi medsektorski dejavniki: enakost spolov, mladi, mobilnost, migracije, naložbe in trajnostna energija. Prednostne naloge, opredeljene v Agendi 2030, izhajajo iz naslednjih prednostnih nalog: ljudje, planet, blaginja, mir in partnerstvo.

3.2 Med letoma 1990 in 2015 se je število ljudi, ki živijo v skrajni revščini, zmanjšalo za več kot polovico, vendar pa več kot 800 milijonov ljudi še vedno živi z manj kot 1,25 USD na dan, od tega 80 % v podsaharski Afriki in južni Aziji. V soglasju je poudarjeno, da je treba izkoreniniti revščino v zelo revnih in nestabilnih državah ali državah, ki so jih prizadeli konflikti, ter okrepiti odpornost zlasti ranljivih skupin prebivalstva, ki se soočajo z okoljskimi in gospodarskimi pretresi, na naravne nesreče in nesreče, ki jih povzroči človek, ter na globalne nevarnosti za zdravje.

3.3 Do leta 2030 bo največ revnega prebivalstva v nestabilnih državah, ki so izpostavljene učinkom konfliktov, ti pa revščino še povečujejo. V teh okoliščinah so za pomoč revnim potrebni različni pristopi. Čeprav je ljudi, ki živijo v skrajni revščini, vedno manj, se neenakost med državami in v njih povečuje. Poleg revščine, konfliktov in podnebnih sprememb je neenakost skoraj povsod po svetu največji vir nestabilnosti.

3.4 Glavni elementi politike razvojnega sodelovanja bodo naslednji: boj proti diskriminaciji in neenakosti, želja, da nihče ne bi bil zapostavljen, poudarek na izkoreninjenju revščine ter temeljna načela trajnostnega razvoja. To bo omogočilo tudi napredek na področju človekovega dostojanstva: izkoreninjenje lakote, univerzalni dostop do izobraževanja in zaposljalna, sistemi zdravstvenega varstva, dostojno delo za vse, prehod iz neformalnega v formalno gospodarstvo, zadostna in ustrezna socialna zaščita ter zdravo okolje. Te cilje je mogoče uresničiti z upravljanjem, ki temelji na usklajenih in učinkovitih politikah na nacionalni ravni ter na stebru za zaščito ranljivih ljudi.

3.5 Dolgoročno skupno ukrepanje bo pomagalo ljudem, ki živijo v dolgotrajni revščini, spodbudilo gospodarsko rast, zmanjšalo neenakost in iz priložnosti ustvarilo rezultate. Dejanske gospodarske dosežke bo treba dopolniti s politikami za prerazporeditev javnih odhodkov ter izboljšanjem dostopa do kakovostnih storitev, zlasti do izobraževanja ter zdravstvenih in sanitarnih storitev.

3.6 Poleg tega bodo s tem vzpostavljene učinkovite, trajnostne in pravične storitve socialne zaščite, ki bodo s solidarnostjo povezane z delom, ki ustvarja prihodke. Ena od osnovnih storitev bi bil lahko minimalni zjamčeni dohodek (kot nov instrument), ki bi ljudem omogočil odpornost, da ne bi spet zapadli v skrajno revščino. Socialne strukture bi bilo treba v srednje- do dolgoročnem obdobju okrepiti.

3.7 Zaveza iz agende za spremembe o ohranitvi podpore socialnemu vključevanju in človekovemu razvoju, ki predstavlja vsaj 20 % pomoči EU, naj bi bila ohranjena, čeprav v soglasju to ni izrecno navedeno.

3.8 Eden temeljnih elementov je zaščita in uveljavljanje pravic žensk in deklet ter spoštovanje spolnega in reproduktivnega zdravja in s tem povezanih pravic, kar je ključni dejavnik človekovega razvoja. Obenem je treba povečati odpornost ranljivih skupin prebivalstva na gospodarske in okoljske pretrese, kot so naravne nesreče in nesreče, ki jih povzroči človek. Vzpostaviti je treba usklajen in celovit sistem za zagotavljanje humanitarne pomoči za razseljene osebe (s posebnim poudarkom na mladoletnikih in drugih ranljivih osebah), s čimer bi izboljšali dostop do izobraževanja in kakovostnih delovnih mest.

3.9 Ljudje za preživetje potrebujemo raznoliko, ustrezno, hranljivo in varno hrano, ki je dostopna vsem. Revnim skupnostim je treba pomagati pri dostopu do zemeljskih virov, vode (vključno s pitno vodo) in komunalnih storitev ter do stalnih virov čiste energije po pravični ceni in z minimalnim učinkom na okolje. Z zagotavljanjem takšnega dostopa bo mogoče zmanjšati oblike nezadostne prehranjenosti in podhranjenosti ter zaostajanje otrok v rasti, hkrati pa okrepiti njihov razvoj ter izboljšati njihovo duševno zdravje. Dostop do boljših storitev (tehnološki napredek in digitalne inovacije) bo omogočil tudi boljšo kakovost življenja na podeželju in v mestih, kjer število prebivalstva hitro narašča, saj prispeva k izboljšanju njihovega zdravja in blaginje ter k večjemu dostojanstvu državljanov in ustreza njihovim potrebam.

3.10 Odpornost in trajnost sta ključna elementa, ki sta nepogrešljiva za razvoj primernih rešitev v sedanjih kompleksnih, dinamičnih in nepredvidljivih svetovnih razmerah. Ranljivost še poslabšuje akutne posledice revščine, medtem ko skrajna ranljivost, ki je povezana s ponavljajočimi se strukturnimi krizami, še naprej povzroča izredne humanitarne razmere, ki ovirajo razvoj nekaterih skupnosti. Dolgotrajni konflikti terjajo več virov, kot jih je na voljo, ovirajo uveljavljanje temeljnih človekovih pravic ter povečujejo število beguncev in razseljenih oseb. Napredek ogrožajo ponavljajoči se problemi na področju javnega zdravja.

3.11 Dostop do cenovno dosegljivih in trajnostnih energetskih storitev (proizvodnja energije iz obnovljivih virov, boj proti energijski revščini) je še vedno omejen ter ovira gospodarsko rast in ustrezno in učinkovito industrializacijo, ki je prilagojena lokalnim razmeram, potrebam in možnostim (v skladu z varstvom okolja). Omejen je tudi dostop do naravnih virov, saj so zaradi netrajnostnega izkoriščanja preveč izčrpani.

3.12 Trajnostno kmetijstvo, racionalni prehranski sistemi in trajnostni ribolov ustvarjajo proizvode, ki lahko učinkovito zadovoljijo potrebe prebivalstva in ki naraščajo eksponentno, če je njihov vpliv na okolje omejen. Pomanjkanje vode in (netrajnostno) povpraševanje po njej vplivata na podnebne spremembe.

3.13 V soglasju je posebna pozornost posvečena demografski dividendi mladih v državah v razvoju, ki izkorišča potencial 1,3 milijarde ljudi kot gonilne sile za vključujočo rast in trajnostni razvoj, z ustvarjanjem novih, kakovostnih delovnih mest ter podporo osamosvajanju mladih in njihovi udeležbi v gospodarstvu in družbi, pri sprejemanju odločitev in upravljanju javnih zadev na lokalni ravni.

3.14 Potreben je prehod na krožno gospodarstvo, s čimer bi omogočili učinkovito uporabo razpoložljivih virov ter podprli obsežen proces za ustrezen in trajnostni razvoj. Obstajajo dejanske možnosti, da lahko novi akterji v zasebnem sektorju predlagajo partnerstva in inovativne rešitve, pa tudi učinkovite, vzdržne in etične finančne mehanizme, ki bi lahko postali modeli napredka. Sodelovanje ter komunikacijske in informativne tehnologije (odporna in učinkovita omrežja in infrastruktura) so ključni dejavniki uspeha, pod pogojem, da bodo viri in naložbe preusmerjeni v uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja in s tem omogočili napredek pri obvladovanju svetovnih izzivov.

3.15 Za izkoreninjenje revščine in trajnostni razvoj so potrebni okoljska trajnost in stabilno podnebje, ki pomenita priložnost za ranljive družbene skupine. Neuravnoteženi gospodarski procesi lahko ogrozijo mir in stabilnost ter povzročijo množične migracije. Okoljska vprašanja je treba vključiti v preventivne ukrepe ter v večji meri uporabljati načelo odgovornosti onesnaževalca. Odgovoren zasebni sektor ima lahko pomembno vlogo pri spodbujanju učinkovite rabe virov ter trajnostne potrošnje in proizvodnje, s čimer lahko v okviru prehoda na krožno gospodarstvo prekinemo povezavo med gospodarsko rastjo in propadanjem okolja.

3.16 Vlogo zasebnega sektorja pri uresničevanju Agende 2030 bi bilo treba oceniti glede na to, v kakšni meri lahko prispeva k doseganju razvojnih ciljev v državah upravičenkah, ter glede na načela svetovnega partnerstva za učinkovito razvojno sodelovanje. Novi instrumenti financiranja, v katere so vključeni zasebni akterji, lahko učinkovito spodbudijo gospodarski razvoj in zaposlovanje ter ustvarjanje javnih prihodkov, vendar pa morajo za te instrumente veljati enaki pogoji glede preglednosti in ocenjevanja kot za javna sredstva. EU in njene države članice bi morale financirati pregledno in neodvisno ocenjevanje, na podlagi katerega bi lahko zlasti lokalni deležniki presodili stroškovno učinkovitost in učinek finančnih dejavnosti zasebnega in komercialnega sektorja na področju razvoja. EU in njene države članice bi se morale dogovoriti o skupnem stališču glede vloge zasebnega sektorja pri razvoju ter tako poskrbeti, da ne bo zapostavljena nobena regija ali država, ki potrebuje pomoč. Inovativne mehanizme za financiranje razvoja, kot so javno-zasebna partnerstva, bi bilo treba pregledati na podlagi razvoja in načela stroškovne učinkovitosti in s tem preprečiti vezano pomoč in zagotoviti zakonodajno okolje, ki bo vladam omogočilo organiziranje javnih storitev.

3.17 Evropska unija se mora zavzemati za vplivne mednarodne instrumente na področju odgovornega gospodarstva ter s tem spodbujati odgovorno poslovanje in dobavne verige. Zaradi vedno večjega zanimanja za zasebni sektor v vlogi akterja razvoja bi morali sedanji instrumenti za odgovorno ravnanje podjetij pridobiti še večji pomen. Spoštovanje in izvajanje mednarodno priznanih smernic in načel v zvezi z ravnanjem podjetij in njihovimi instrumenti za odgovornost bi morali postati ključni pogoji za dodelitev podpore iz zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju. Spoštovanje bi moralo biti povezano z upravičenostjo, primeren sistem spremljanja pa bi moral v primeru kršitev omogočiti ponovno oceno finančne podpore.

3.18 Odločno je treba podpreti odgovorne poslovne prakse, vključevanje človekovih pravic in pravic delavcev, dostojne delovne pogoje (v skladu s konvencijo Mednarodne organizacije dela ter drugimi mednarodno priznanimi smernicami in načeli v zvezi z ravnanjem podjetij), družbeno odgovornost gospodarskih družb (kar zadeva delovne standarde in dostojne delovne pogoje), finančno integriteto, boj proti korupciji in okoljske standarde. S tem se bomo izognili zlorabam in korupciji, to pa bo omogočilo prehod iz neformalnega v formalno gospodarstvo.

3.19 EESO meni, da je eden od temeljnih pogojev za trajnostni razvoj nediskriminatorni dostop do kakovostnega vseživljenjskega učenja, ki zagotavlja, da bo imel vsak državljan potrebna znanja in spretnosti. Boljše, bolj dostojno in bolj angažirano življenje v skladu s sposobnostmi vsakega posameznika bo omogočilo oblikovanje boljših in odgovornejših odraslih ter večje pravice v pravični družbi, ki temelji na družbeni in gospodarski blaginji.

3.20 Drugi odločilni dejavniki pri trajnostnem razvoju bodo zasnova, gradnja, zagon in obratovanje učinkovite mestne infrastrukture: trajnostna, medsebojno povezana in varna prometna omrežja ter druga odporna infrastruktura. Mesta morajo postati središča rasti in inovacij, ki spodbujajo vključevanje, v njihovih okoliških podeželskih skupnostih pa morajo biti na voljo dostojne osnovne storitve. Ti cilji so del koncepta prostorskega načrtovanja, pravičnega upravljanja finančnih trgov in mobilnosti v mestih.

3.21 Temeljni vzroki za revščino, ranljivost in konflikte, ki povzročajo prisilno razseljevanje prebivalstva, so neenakost, nedelovanje pravne države, izključevanje ter kršitve človekovih pravic in potreb. Demokratično upravljanje zagotavlja uveljavljanje državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih (kulturna raznolikost) ter verskih pravic. Politični dialog omogoča odzivanje; reforma pravosodja, univerzalni dostop do pravnega varstva ter neodvisen, odprt, odgovoren in učinkovit pravosodni sistem bodo pripomogli k zmanjšanju obremenitve ranljivih družbenih skupin. Treba je okrepiti pravno državo, se boriti proti nasilju in kriminaliteti v mestih, zagotoviti čim večjo varnost prebivalstva, izboljšati zmogljivosti države ter se zavzemati za odgovornost, preglednost in preprečevanje konfliktov. To bo spodbudilo zaupanje med vlado in prebivalstvom.

3.22 Trajnostni razvoj mora temeljiti na družbi, ki podpira vključevanje, in demokratičnih institucijah, ki spodbujajo univerzalne vrednote: dobro upravljanje na več ravneh, načelo pravne države, pregledno sprejemanje odločitev, pobude za boj proti korupciji, človekove pravice, svobodna, pravična in odprta družba ter pregledna in vključujoča civilna družba, ki je odporna na notranje in zunanje pretese.

3.23 EESO v povezavi s prihodnjo strategijo EU za mednarodne kulturne povezave (sporočilo JOIN 2016/29 in mnenje REX/480 v pripravi) poudarja, da je treba kulturo priznati kot četrti steber agende za razvoj, zato priporoča, da se jo vključi med prednostna področja novega evropskega soglasja o razvoju.

3.24 EESO v mnenju SOC/268 o priseljevanju in sodelovanju za razvoj (2007) ugotavlja, da je „[m]igracija [...] pozitivna tako za matične države kakor tudi za države gostiteljice“. Treba pa je opozoriti, da lahko slabo upravljanje migracij privede do zavračanja spoštovanja človekovih pravic ter omejevanja dostopa do izobraževanja in zdravstvenega varstva. Migranti lahko postanejo žrtve trgovine z ljudmi in prisilnega dela. Zato je potrebno hitro in odločno ukrepanje tako v izvornih in tranzitnih kot tudi v namembnih državah. Vzpostaviti je treba sistematično, strukturirano in sinergijsko usklajevanje ter tako kar najbolje izkoristiti pozitivne učinke in omejiti nedovoljene migracije. Ta usklajeni pristop je treba povezati s humanitarno pomočjo. Rešitev je v politiki trajnostnega razvoja in stalnih prizadevanjih v državah, od koder prihajajo migranti. Politični dialog je sestavni del evropske zunanje politike in instrument za omejevanje migracij.

3.25 Po raziskavi Eurobarometer o mednarodnem sodelovanju in razvoju, ki je bila izvedena februarja 2016, je več kot tretjina (36 %) državljanov EU že vsaj slišala za cilje trajnostnega razvoja, vendar pa zgolj vsak deseti (10 %) ve, kateri so ti cilji. Za te cilje so slišali ali o njih brali predvsem prebivalci severnih in osrednjih območij. Jasno je, da si mora EU bolj prizadevati za izobraževanje in obveščanje evropskih državljanov o razvojnem sodelovanju, pri čemer se mora osredotočiti zlasti na države članice v južni in vzhodni Evropi. EESO je to priporočil tudi v svojem mnenju Agenda 2030 – Evropska unija, ki si prizadeva za cilje trajnostnega razvoja na svetovni ravni (REX/461): „Evropska komisija bi morala organizirati in izvesti dejavnosti in kampanje za ozaveščanje ter s tem Agendo 2030 za trajnostni razvoj napraviti za evropsko agendo. Prav tako bi morala z rednimi raziskavami Eurobarometer ugotoviti, kakšna sta ozaveščenost državljanov EU glede ciljev trajnostnega razvoja in njihovo razumevanje teh ciljev. V tem procesu imajo bistveno vlogo organizacije civilne družbe.“

3.26 EU je na področju uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja sposobna prevzeti vodilno vlogo, in sicer zaradi svoje solidarnosti, socialnih politik ter gospodarskih in trgovinskih partnerstev z vsemi deležniki, ki verjamejo v iste vrednote. Njena obsežna diplomatska mreža zagotavlja skladnost in doslednost njenega delovanja, večjo kredibilnost in legitimnost ter dodano vrednost s pozitivnim učinkom. Raznolikost evropskih izkušenj, različni pristopi, dodana vrednost ter enotnost v raznolikosti so specifični elementi zunanjega delovanja EU ter predstavljajo njeno konkurenčno prednost.

V Bruslju, 26. aprila 2017

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

ISSN 1977-1045 (elektronska različica)
ISSN 1725-5244 (tiskana različica)

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL